

HARTA RAIULUI

Viața de dincolo: dovezi aduse
de știință, religie și oamenii obișnuiți

Dr. Eben Alexander

autorul bestsellerului *Dovada lumii de dincolo*

împreună cu
Ptolemy Tompkins

**TREBUIE
SĂ ȘTII**

HARTA RAIULUI

Viața de dincolo: dovezi aduse
de știință, religie și oamenii obișnuiți

Dr. Eben Alexander

autorul bestsellerului *Dovada lumii de dincolo*

împreună cu
Ptolemy Tompkins

**TREBUIE
SĂ ȘTII**

HARTA RAIULUI

Viața de dincolo: dovezi aduse
de știință, religie și oamenii obișnuiți

Dr. Eben Alexander

autorul bestsellerului *Dovada lumii de dincolo*

împreună cu
Ptolemy Tompkins

**TREBUIE
SĂ ȘTII**

Dr. Eben Alexander

Ptolemy Tompkins

Harta Raiului

**Viața de dincolo: dovezi aduse de știință, religie și
oamenii obișnuiți**

Traducere din engleză de
Constantin Dumitru-Palcus

Lifestyle Publishing

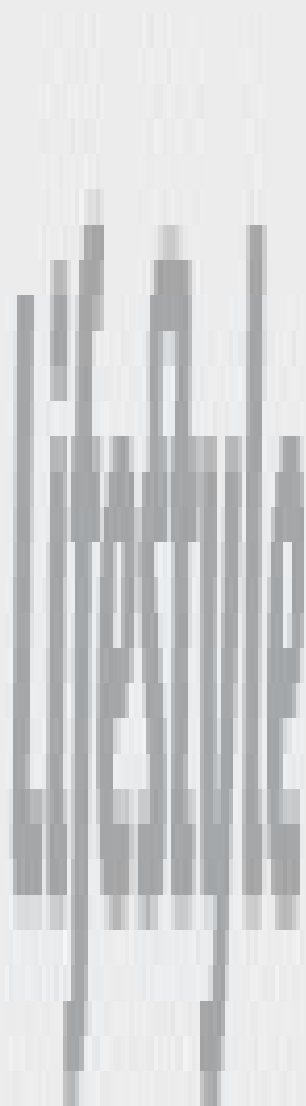
2015

TREBUKE

CACTI

COLECȚIE COORDONATĂ DE:

Constantin Dumitru

TRAVEL

WASH

THE MAP OF HEAVEN:
HOW SCIENCE, RELIGION AND ORDINARY PEOPLE
ARE PROVING THE AFTERLIFE

Dr. Eben Alexander cu Ptolemy Tompkins

Copyright © 2014 by Eben Alexander LLC

Copyright © Lifestyle Publishing, 2015

pentru prezenta ediție

Lifestyle Publishing face parte

din Grupul Editorial Trei

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 27-0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90, Fax: +4 0732 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.lifestylepublishing.ro

Editori: Silviu Dragomir, Vasile Dem. Zamfirescu, Magdalena Mărculescu

Director: Crina Drăghici

Redactor: Aurelia Năstase

Design: Alexe Popescu

Director producție: Cristian Claudiu Coban

DTP: Răzvan Nasea

Corectori: Maria Mușuroiu, Eugenia Ursu

ISBN ePUB: 978-606-8566-90-0

ISBN PDF: 978-606-8566-91-7

ISBN Print: 978-606-856-669-6

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

elefant

*Tuturor oamenilor curajoși ale căror inimi pline de iubire
doresc să afle adevărul despre existența noastră.*

Introducere

Sunt copilul pământului și al cerului înstelat, dar adevărata mea seminție vine din ceruri.

Fragment dintr-un text antic grecesc în care sufletele celor de curând decedați primesc instrucțiuni despre cum să navigheze în viața de dincolo

Să ne imaginăm un cuplu la nuntă. Ceremonia s-a încheiat și toată lumea se înghesuie pe treptele bisericii pentru fotografie. Dar cuplul, în acest moment, nu observă. Cei doi sunt prea absorbiți unul de celălalt. Se privesc adânc în ochi — ferestrele sufletului, după cum i-a numit Shakespeare.

Adânc. Un cuvânt ciudat folosit pentru a descrie o acțiune despre care știm că nu poate fi deloc adâncă. Vederea este o chestiune strict fizică. Fotonii de lumină lovesc peretele retinei din spatele globului ocular, situat la doar circa 2,5 cm în spatele pupilei, iar informația pe care aceștia o transmit este apoi translatată în impulsuri electrochimice; acestea se deplasează de-a lungul nervului optic până la centrul de procesare vizuală situat în spatele creierului. Este un proces în întregime mecanic.

Dar, desigur, oricine știe exact la ce te referi când spui că te uiți adânc în ochii cuiva. În acele momente, vezi sufletul acelei persoane — acea parte a ființei umane despre care filosoful grec Heraclit vorbea în urmă cu circa 2 500 de ani când scria: „Nu vei găsi limitele sufletului nici dacă ai călători veșnic, atât de adânc și de vast este“. Iluzie sau nu, această adâncime este un lucru care emană forță atunci când o întrezărim.

Două sunt ocaziile în care adâncimea despre care vorbim se manifestă cel mai puternic: când ne îndrăgostim și când moare cineva. Cei mai mulți oameni au trăit prima experiență, dar mai puțini au simțit-o pe a doua în societatea noastră în care moartea este ascunsă vederii. Însă personalul medical și cei ce lucrează în căminele de bătrâni, care văd moartea în fiecare zi, vor ști imediat despre ce vorbesc. Dintr-odată, unde era adâncime, acum e doar gol. Privirea vie — chiar dacă persoana în cauză era foarte vârstnică și avea o privire vagă și șovăielnică — își pierde orice urmă de relief.

Vedem asta și când moare un animal. Calea directă spre ceea ce Titus Burckhardt a numit „tărâmul lăuntric al sufletului“ moare, iar corpul devine, în esență, asemenea unui aparat electric scos din priză.

Să ni-i imaginăm așadar pe mire și mireasă uitându-se unul în ochii celuilalt și văzând acea adâncime nemărginită. Obturatorul se declanșează. Imaginea e captată. O fotografie perfectă pentru o pereche de tineri căsătoriți.

Acum, să facem un salt înainte în timp de vreo șase decenii. Să ne imaginăm că tinerii au avut copii și că acei copii au avut la rândul lor copii. Bărbatul din poză a murit, iar femeia trăiește acum într-un cămin de bătrâni. Copiii ei o vizitează, are prieteni în cămin, dar uneori, ca în aceste clipe, se simte singură.

Este o după-amiază ploioasă și femeia, așezată lângă fereastra ei, a luat poza înrămată din locul unde se afla pe o mäsută. În lumina plumburie care pătrunde pe geam, se uită la ea. Fotografia, ca și femeia însăși, a parcurs un drum lung ca să ajungă acolo. A început într-un album fotografic care a aparținut unuia dintre copiii ei, apoi a fost înrămată și a însoțit-o când s-a mutat la cămin. Deși este fragilă, ușor îngălbenită și îndoită pe la colțuri, a supraviețuit. Ea o vede pe tânăra care fusese uitându-se în ochii celui care tocmai îi devenise soț și-și amintește că, în acea clipă, el fusese mai real pentru ea decât orice altceva pe lume.

Unde o fi acum? Mai există?

În zilele bune, femeia știe că mai există. Cu siguranță că nu se putea ca omul pe care-l iubise atât de mult în toți acei ani să fi dispărut pur și simplu când trupul i-a murit. Știe — vag — ce spune religia în această privință. Soțul i s-a

ridicat la cer: un cer în care, în anii în care se dusesse mai mult sau mai puțin constant la biserică, ea își profesase credința. Deși, în adâncul sufletului, nu fusese niciodată așa de sigură.

Așa încât, în alte zile — precum cea de astăzi —, are îndoieli. Pentru că știe și ce are de spus știința în această chestiune. Da, își iubise soțul. Dar iubirea e o emoție, o reacție electrochimică ce are loc în străfundurile creierului, eliberând hormoni în organism, dictându-ne stările sufletești, spunându-ne să fim fericiți sau triști, bucuroși sau deznădăjduiți.

Pe scurt, iubirea este ireală.

Ce este real? Ei bine, e evident. Moleculele de oțel, crom, aluminiu și plastic din compoziția scaunului pe care stă sunt reale; atomii de carbon care compun hârtia fotografiei pe care o ține în mână sunt reali; sticla și lemnul ramei care o protejează sunt reale. Și, firește, diamantul de pe inelul ei de logodnă și aurul din care sunt făcute atât acel inel, cât și cel de nuntă: și acelea sunt reale.

Dar legătura desăvârșită, întreagă și veșnică, de iubire dintre două suflete nemuritoare pe care aceste inele sunt menite s-o semnifice? Probabil că e doar o vorbă frumoasă. Materia solidă și palpabilă, asta e ceva real. Așa spune știința.

*

Partea lăuntrică îți este adevărata natură.

AL-GHAZALI, MISTIC ISLAMIC DIN SECOLUL AL XI-LEA

Rădăcina cuvântului realitate vine din latinescul res, „lucru“. Lucrurile din viața noastră, cum ar fi pneurile de mașină, tigăile, mingile de fotbal și

leagănul din curte, sunt reale pentru noi deoarece au o concretețe permanentă. Putem să le pipăim, să le cântărim în mâini, să le punem jos și să ne întoarcem mai târziu ca să le găsim neschimbate chiar acolo unde le-am lăsat.

Bineînțeles că și noi suntem alcătuiți din materie. Corpurile ne sunt compuse din elemente ca hidrogenul, cel mai vechi și mai simplu element, și altele mai complexe, ca azotul, carbonul, fierul și magneziul. Toate acestea au fost „preparate” — create — la presiuni și temperaturi de neimaginat, în nucleeele unor stele străvechi, dispărute de multă vreme. Nucleeele de carbon au șase protoni și șase neutroni. Dintre cele opt poziții din învelișul extern unde orbitează electronii, patru sunt ocupate de electroni, iar patru sunt libere, astfel încât electronii altor atomi sau elemente se pot lega de atomul de carbon ocupând acele poziții. Această simetrie aparte le permite atomilor de carbon să se lege de alți atomi de carbon, precum și de alte tipuri de atomi și molecule cu o eficiență fantastică. Atât chimia organică, cât și biochimia — subiecte masive care pun în inferioritate celelalte subdiviziuni ale chimiei — sunt dedicate exclusiv studierii interacțiunilor chimice în care este implicat carbonul. Întreaga structură chimică a vieții pe pământ se bazează pe carbon și pe atributele sale unice. Este lingua franca a lumii chimiei organice. Mulțumită aceleiași simetrii, atomii de carbon, când sunt supuși la o presiune uriașă, se unesc cu o nouă tenacitate, transformându-se din materia neagră, pământeană, cu care îl asociem în cel mai puternic simbol natural al durabilității, diamantul.

Dar, deși atomii de carbon și o mână de alte elemente care alcătuiesc cea mai mare parte a corpurilor noastre sunt toate în esență nemuritoare, corpurile noastre sunt efemere până la extrem. Celule noi se nasc, iar cele vechi mor. În fiecare clipă, corpurile noastre iau materie din lumea fizică înconjurătoare și o dau înapoi aceleiași lumi. În scurt timp — o clipită la scară cosmică — trupurile noastre vor reveni cu totul în acest ciclu. Se vor alătura din nou în fluxul carbonului, hidrogenului, oxigenului, calciului și al altor substanțe primare care se acumulează și se dezintegrează, iar și iar, aici pe pământ.

Nu e nimic nou în ceea ce am spus, desigur. Cuvântul uman însuși vine din aceeași rădăcină ca humus, pământ. Ca și umil, ceea ce e explicabil, căci cea mai bună cale de a rămâne umil este să-ți dai seama din ce ești alcătuit. Cu mult timp înainte ca știința să poată explica în detaliu cum se întâmplă,

culturile din lumea întreagă știau că trupurile noastre sunt făcute din pământ și că, atunci când murim, ne întoarcem în el. Așa îi spune Dumnezeu lui Adam — al cărui nume provine din cuvântul ebraic adamah, „pământ” — în Geneză: „... pământ ești și în pământ te vei întoarce”.

Și totuși noi, oamenii, n-am fost niciodată întru totul mulțumiți de această situație. Întreaga istorie a omenirii poate fi văzută ca un răspuns la această aparentă apartenență la pământ și la sentimentele de suferință și incompletitudine pe care le creează. Avem bănuiala că lucrurile nu se rezumă la atât.

Știința modernă — ultimul, dar de departe cel mai puternic dintre răspunsurile la această neliniște străveche a noastră legată de nemurire — s-a dezvoltat în mare parte dintr-o tehnică veche de manipulare a substanțelor chimice denumită alchimie. Originile alchimiei se pierd în istorie. Unii spun că a început în Grecia antică. Alții afirmă că primii alchimiști au trăit mult mai devreme, probabil în Egipt, și că numele „alchimie” derivă din cuvântul egiptean Al-Kemi sau „pământ negru” — probabil o referire la solul negru, fertil, de pe malurile Nilului.

Au existat alchimiști creștini, evrei, musulmani, taoiști și confucianiști. Pur și simplu, alchimia era răspândită pretutindeni. Oriunde și oricând ar fi început, alchimia a generat o serie de practici fantastic de complexe și de răspândite. În majoritate, alchimiștii se ocupau cu transformarea în aur a unor metale „comune” precum cuprul și plumbul. Dar scopul principal al alchimiei a fost recuperarea stării de nemurire despre care alchimiștii afirmă că se aflase în posesia omenirii, dar fusese pierdută cu mult timp în urmă.

Multe dintre instrumentele și metodele chimiei moderne au fost inventate de alchimiști adesea cu riscuri considerabile. Manipularea materiei fizice poate fi periculoasă și, pe lângă faptul că se otrăveau sau sufereau accidente, alchimiștii riscau să intre în conflict cu forțele religioase locale. La fel ca știința căreia i-a dat naștere, alchimia a fost considerată o erezie, mai ales în Europa din anii premurgători revoluției științifice.

Una dintre principalele descoperiri ale alchimiștilor din cursul căutării nemuririi a fost faptul că, atunci când un element chimic este supus la ceea ce alchimiștii numeau proces de „încercare” — să spunem dacă era încălzit sau

combinat cu o altă substanță cu care intra în reacție —, se transformă în altceva. Ca multe alte daruri din trecut, aceste lucruri ni se par acum evidente, dar asta se întâmplă numai pentru că nu noi am făcut munca de a le descoperi.

*

Prima vârstă a fost cea de aur.

OVIDIU, METAMORFOZE

De ce erau alchimiștii atât de interesați de aur? Un motiv este evident. Alchimiștii de speță inferioară — cei care nu înțelegeau elementul profund, fundamental, care acționa — nu doreau decât să se îmbogățească. Dar adevărații alchimiști erau interesați de aur dintr-un alt motiv.

Aurul, ca și carbonul, este un element neobișnuit. Nucleul atomului de aur este foarte mare. Are 79 de protoni, doar patru alte elemente stabile fiind mai grele. Această sarcină electrică pozitivă considerabilă face electronii care se rotesc în jurul nucleului să se deplaseze cu o viteză excepțională, aproximativ jumătate din viteza luminii. Dacă un foton emis de soare, corpul ceresc cel mai asociat cu aurul în textele de alchimie, ajunge pe pământ și este reflectat de un atom de aur, iar acel foton se întâmplă să pătrundă într-unul din ochii noștri și să lovească peretele retinei, mesajul pe care acesta îl furnizează creierului creează o senzație neobișnuit de plăcută în conștiința noastră. Noi, oamenii, reacționăm puternic la aur, iar asta s-a întâmplat întotdeauna.

Aurul susține o mare parte din activitatea economică a planetei noastre. Este un element frumos și relativ rar, dar nu are mare valoare utilitară — nici pe departe la nivelul celei care i s-a atribuit, în orice caz. Am hotărât, ca specie, că are valoare; asta-i tot. Iată de ce alchimiștii, atât prin experimentele lor materiale, cât și prin practicile interioare, meditative, care însoțeau adesea acele experimente, l-au căutat cu disperare. Pentru ei, aurul era reprezentarea

solidificată, palpabilă, a părții cerești a ființei umane, sufletul nemuritor. Alchimiștii au căutat să recupereze cealaltă parte a ființei umane, latura de aur care se împreunează cu latura pământească pentru a ne face oamenii care suntem.

Suntem alcătuiți dintr-o parte pământească și una cerească, iar alchimiștii știau asta.

Și noi trebuie să știm acest lucru.

Calități precum „frumusețea“ aurului și chiar și culoarea lui, după cum am fost învățați, nu sunt reale. Emoțiile, așa cum am fost învățați, sunt și mai puțin reale. Nu sunt decât patternuri reactive generate de creierul nostru ca răspuns la mesajele hormonale trimise de corpurile care reacționează la situații de pericol sau dorință. Iubire. Frumusețe. Bunătate. Prietenie. În concepția despre lume a științei materialiste nu există loc pentru tratarea acestor noțiuni ca realități. Când credem asta, la fel ca atunci când credem când ni se spune că semnificația nu este reală, pierdem legătura cu cerul — ceea ce scriitorii din lumea antică numeau uneori „firul de aur“.

Devenim slabi.

Iubirea, frumusețea, bunătatea și prietenia sunt reale. Sunt la fel de reale ca ploaia. Sunt la fel de reale ca untul, ca lemnul, ca piatra sau ca plutoniul, ca inelele lui Saturn sau ca nitratul de sodiu. La nivelul pământesc al existenței, este ușor să pierdem aceste lucruri din vedere.

Dar ceea ce pierzi poți recupera.

*

Neștiutorii de carte sunt ignoranți în multe privințe, dar sunt proști, rareori, deoarece, fiind nevoiți să se bazeze pe memorie, au șanse mai mari să-și amintească lucrurile importante. Prin contrast, cei care știu carte sunt

predispuși să se rătăcească în bibliotecile lor vaste de informații scrise.¹

HUSTON SMITH, EXPERT ÎN RELIGIE COMPARATĂ

Ființele omenești există în forma modernă cam de 100 000 de ani. În cea mai mare parte a acestei perioade, trei întrebări au fost extrem de importante pentru noi:

Cine suntem?

De unde venim?

Încotro ne îndreptăm?

În cea mai mare parte a timpului petrecut pe această planetă, ființele omenești nu s-au îndoit nicio clipă că lumea spirituală n-ar fi reală. Am crezut că a fost locul de unde fiecare dintre noi a venit când ne-am născut și că este locul în care ne-am întoarce când am muri.

Mulți oameni de știință din zilele noastre consideră că suntem pe cale să știm cam tot ce este de știut despre univers. Se vorbește mult, mai ales printre acești oameni de știință, despre o Teorie a tuturor lucrurilor. O teorie care va explica toate datele pe care le posedăm în prezent despre univers. Așa cum îi sugerează numele, o teorie care va explica totul.

Dar teoria aceasta are o caracteristică destul de ciudată: nu cuprinde răspunsuri la niciuna dintre cele trei întrebări de mai sus. Întrebări care, în 99,9% din timpul pe care l-am petrecut pe pământ, au fost cele mai importante la care trebuia să se găsească răspuns. Această Teorie a tuturor lucrurilor nu face nicio mențiune la ceruri.

La origine, cuvântul cer se referea pur și simplu la „bolta cerească“. Asta înseamnă cuvântul din Noul Testament care se traduce prin cer. Deși știm acum că cerul nu este literalmente acolo, mulți dintre noi continuă să aibă sentimentul că există o dimensiune sau dimensiuni care sunt „deasupra“ lumii terestre în sensul că sunt „superioare“ în plan spiritual. Când folosesc

cuvântul „cer“ în această carte și spun despre el că este „deasupra“ noastră, fac asta înțelegând că nimeni din zilele noastre nu crede că cerul este pur și simplu acolo sus sau că ar fi acel loc cu nori și soare etern pe care cuvântul a ajuns să-l evoce. Eu vorbesc din perspectiva unui alt tip de geografie, una care este foarte reală, dar în același timp foarte diferită de cea pământească cu care suntem familiarizați și în comparație cu care întreaga dimensiune fizică observabilă pare un grăunte de nisip pe o plajă.

Tot în zilele noastre mai există un grup — ce include de asemenea mulți oameni de știință — care crede la fel că ne-am afla în pragul descoperirii unei Teorii a tuturor lucrurilor. Dar teoria despre care vorbește acest grup este foarte diferită de cea pe care știința materialistă crede că e pe cale s-o descopere.

Această altă teorie va fi diferită de prima în două aspecte principale.

Primul aspect se referă la faptul că va postula că nu vom putea niciodată să avem o Teorie a tuturor lucrurilor dacă prin asta înțelegem o teorie agresivă, materialistă, orientată pe date.

Al doilea aspect constă în aceea că, în această Teorie a tuturor lucrurilor, cele trei întrebări originare, primordiale legate de condiția umană vor fi abordate. Cerul va fi inclus în această teorie.

*

Eu consider conștiința ca fiind fundamentală. Consider că materia este derivată din conștiință. Nu putem rămâne în urma conștiinței. Toate lucrurile despre care vorbim, toate lucrurile pe care le considerăm existente postulează conștiința.

MAX PLANCK (1858–1947), FIZICIAN,

ÎNTEMEIETOR AL FIZICII CUANTICE

În secolul al XX-lea, după trei secole de succese fantastice, știința — îndeosebi acea ramură a științei denumită fizică — a avut o surpriză. Undeva, adânc în miezul materiei, a găsit ceva ce nu putea explica. S-a dovedit că „materia“, pe care știința credea că o cunoaște atât de bine, nu era deloc așa cum se credea. Atomii — acele obiecte mici, solide și indivizibile pe care știința le considera elementele constitutive ale lumii — s-au dovedit a nu fi nici atât de solizi și nici atât de indivizibili, la urma urmelor. Materia s-a arătat o matrice uluitor de complexă a unor forțe superputernice, dar nemateriale. Materia nu avea nimic material.

Situația a devenit și mai ciudată. Mai era un lucru pe care știința credea că-l cunoștea la fel de bine, și anume spațiul — zona în care materia se mișca ordonat și simplu. Numai că nici spațiul nu era cu adevărat „acolo“. Cel puțin nu în modul simplu, direct, ușor de înțeles cum credeau oamenii de știință. Spațiul se curba. Spațiul se întindea. Era legat în mod inextricabil de timp. Putea fi numit oricum, numai simplu nu.

Apoi, ca și cum asta n-ar fi fost de ajuns, un alt factor a intrat în joc, un factor pe care știința îl cunoștea de mult, dar față de care până atunci nu manifestase niciun interes. De fapt, știința se mulțumise să născocască un termen pentru acest fenomen în secolul al XVII-lea, cu toate că oamenii din perioada preștiințifică a lumii îl plasaseră cu toții în centrul concepției lor despre realitate și aveau zeci de cuvinte pentru el.

Acest nou factor era conștiința, acea realitate simplă, dar uluitor de complexă a stării de a fi conștient, de a te cunoaște pe tine și de a cunoaște lumea din jurul tău.

Nimeni din comunitatea științifică nu avea nici cea mai vagă idee despre ce era conștiința, dar asta nu fusese o problemă până atunci. Oamenii de știință pur și simplu nu au luat-o în considerare pentru că, spuneau ei, nefiind măsurabilă, conștiința nu era reală. Dar, în anii 1920, experimentele de mecanică cuantică au dezvăluit nu doar că se poate detecta conștiința, ci și că, la nivel subatomic, nu aveai cum să nu faci asta, deoarece conștiința îl lega de fapt pe observator de tot ceea ce observa. Era o parte integrantă a oricărui experiment științific.

Aceasta a fost o revelație uluitoare în pofida faptului că majoritatea oamenilor de știință preferă în continuare s-o ignore, în general. Spre marea tristețe a multor savanți care credeau că se aflau chiar pe punctul de a explica totul în univers dintr-o perspectivă complet materialistă, conștiința se muta acum în centrul scenei și refuza să se lase dată la o parte. Odată cu trecerea anilor și cu creșterea gradului de sofisticare a experimentelor științifice desfășurate la nivel subatomic — un domeniu cunoscut, în general, ca mecanică cuantică —, rolul esențial pe care conștiința îl joacă în orice experiment a devenit și mai clar, chiar dacă rămânea în continuare imposibil de explicat. Fizicianul teoretician ungaro-american Eugene Wigner a scris: „Nu a fost posibil să se formuleze legile mecanicii cuantice într-o manieră pe deplin coerentă fără să se facă referire la conștiință“. Fizicianul și matematicianul spaniol Ernst Pascual Jordan a formulat acest aspect cu și mai multă forță: „Observațiile nu doar că disturbă ceea ce este măsurat, ci îl și produc“. Asta nu înseamnă neapărat că noi creăm realitatea cu ajutorul imaginației, ci înseamnă că între conștiință și realitate există o legătură atât de strânsă, încât este imposibil să concepem realitatea fără conștiință. Conștiința este adevăratul fundament al existenței.

Comunitatea fizicienilor are încă de interpretat ceea ce rezultatele experimentelor din mecanica cuantică ne dezvăluie despre alcătuirea universului. Pe străluciții părinți fondatori ai domeniului, printre care Werner Heisenberg, Louis de Broglie, Sir James Jeans, Erwin Schrödinger, Wolfgang Pauli și Max Planck, strădaniile de înțelegere deplină a rezultatelor experimentelor cu privire la alcătuirea lumii subatomice i-au împins spre misticism. În conformitate cu „problema măsurării“, conștiința joacă un rol crucial în determinarea naturii unei realități aflate în evoluție. Nu există nicio modalitate de a separa observatorul de ceea ce observă. Realitatea înfățișată de experimentele de mecanică cuantică este în totală contradicție cu ceea ce bunul simț ne-ar face să ne așteptăm pornind de la viața pe care o ducem pe târâmul pământean. O înțelegere și o interpretare mai profundă ar necesita o revizuire temeinică a conceptelor noastre privind conștiința, cauzalitatea, spațiul și timpul. De fapt, o amplificare robustă a fizicii, care să îmbrățișeze pe deplin realitatea conștiinței (a sufletului sau a spiritului) ca bază a tot ceea ce există, va fi necesară pentru a transcende enigma profundă din centrul fizicii cuantice.

*

Eu susțin că misterul uman este înjosit într-un mod incredibil de reductionismul științific cu pretenția unui materialism promițător, care să explice în cele din urmă întreaga lume spirituală prin patternurile activității neuronale. Această convingere trebuie clasificată ca superstiție... trebuie să înțelegem că suntem ființe spirituale cu suflete care există într-o lume spirituală, precum și ființe materiale cu trupuri și creiere care există într-o lume materială.

SIR JOHN C. ECCLES (1903–1997), NEUROFIZIOLOG

Nicio descriere a naturii realității nu poate începe măcar înainte de a avea o viziune mult mai clară asupra adevăratei naturi a conștiinței și a relației acesteia cu realitatea emergentă din domeniul fizic. Am putea face progrese mai mari dacă persoanele cu pregătire în fizică s-ar angaja cu toate forțele în ceea ce unii oameni de știință au denumit „problema dură a conștiinței”. Esența problemei dure este că neuroștiința modernă face presupunerea potrivit căreia creierul creează conștiința din însăși vasta sa complexitate. Totuși, nu există absolut nicio explicație care să sugereze vreun mecanism prin care se întâmplă acest lucru. De fapt, cu cât facem mai multe cercetări privind creierul, cu atât mai mult înțelegem că există conștiința independent de acesta. Roger Penrose, Henry Stapp, Amit Goswami și Brian Josephson sunt exemple remarcabile de fizicieni care au încercat o încorporare a conștiinței în modele fizice, dar marea majoritate a comunității fizicienilor preferă să ignore nivelurile mai ezoterice de investigație necesare.

*

În ziua în care va începe să studieze fenomenele non-fizice, știința va face mai multe progrese într-un deceniu decât în toate secolele anterioare de existență.

NIKOLA TESLA (1856–1943)

Noua teorie — această nouă Hartă a tuturor lucrurilor pe care eu o susțin cu tărie — va include toate descoperirile revoluționare pe care știința le-a făcut în secolul trecut, mai ales noile descoperiri privind natura materiei și a spațiului și descoperirile revoluționare privind rolul central al conștiinței, care a aruncat știința materialistă într-un asemenea haos la începutul secolului al XX-lea. Ea va aborda descoperiri precum cea a fizicianului Werner Heisenberg, potrivit căreia particulele subatomice nu se află de fapt niciodată într-un anumit loc, ci ocupă o stare permanentă de probabilitate statistică astfel încât acestea pot fi aici sau acolo, dar nu pot fi niciodată totalmente fixate într-un singur punct asupra căruia să nu ne putem îndoi. Ori că un foton — unitatea de lumină — va apărea ca o undă dacă îl măsurăm într-un anumit fel sau ca particulă dacă-l măsurăm în alt fel, chiar dacă rămâne exact același foton. Sau descoperiri precum cea a lui Erwin Schrödinger, conform căreia rezultatele anumitor experimente subatomice vor fi determinate de conștiința observatorului, care le înregistrează într-o asemenea manieră încât ele pot realmente „să inverseze” timpul, astfel că o reacție atomică declanșată în interiorul unei cutii care a fost etanșată cu trei zile înainte nu se va definitiva până când observatorul conștient nu va deschide cutia și nu va consemna rezultatele acelei acțiuni. Reacția atomică rămâne într-o stare suspendată în care se întâmplă și totodată nu se întâmplă până când intră în scenă conștiința și o cimentează în realitate.

Această nouă Hartă a tuturor lucrurilor va include și cantitățile imense de date care ajung la noi dintr-un alt domeniu de cercetare științifică, unul căruia știința materialistă i-a acordat în trecut și mai puțină atenție decât conștiinței și pe care religia dogmatică l-a ignorat de asemenea cu strășnicie: experiențele în pragul morții. Viziunile de pe patul de moarte. Momentele de aparent contact cu cei dragi plecați dintre noi. Întreaga lume a întâlnirilor

stranii, dar totalmente reale cu lumea spirituală, pe care oamenii le trăiesc tot timpul, dar despre care nici știința dogmatică, nici religia dogmatică nu ne-au lăsat să vorbim.

Acel gen de evenimente despre care oamenii îmi vorbesc tot timpul.

Dragă domnule Alexander,

Am citit cu drag relatarea experienței pe care ați avut-o. Mi-a amintit de experiența în pragul morții a tatălui meu cu patru ani înainte să se prăpădească. Tatăl meu era doctor în astrofizică și, înainte de acea experiență, avea o minte sută la sută orientată științific.

Se afla la terapie intensivă într-o stare foarte proastă. Avusese mari probleme emoționale în viață și căzuse pradă alcoolismului până când multe dintre organele corpului său cedaseră, iar el făcuse o dublă pneumonie. Era deja la terapie intensivă de trei luni. O parte din timpul petrecut acolo a fost în comă indusă. Când și-a mai revenit, a început să povestească despre experiența pe care o avusese cu niște ființe asemenea îngerilor, care îi spusese să nu-și facă griji că totul va fi în regulă. I-au zis că se va face bine și că își va continua viața. Ne-a relatat că ființele acelea îl ajutau și că el nu se mai temea de moarte. După ce și-a revenit, mi-a spus că nu trebuie să-mi fac griji atunci când va muri și să știu că o să fie bine.

... După acea experiență, s-a schimbat enorm. Nu mai bea, dar... să vorbească despre asta era prea mult pentru el... era un om foarte ascuns... A murit în urma unei rupturi de aortă produse pe neașteptate acasă în somn, la patru ani de la internarea în spital. După ce a murit, găseam mereu prin casă bilețele pe care scria „ÎpAc“. În cele din urmă, am dedus că însemna „Îngeri păzitori. Ai credință“. Poate că asta l-a ajutat să se abțină de la băutură. Se poate să-l fi ajutat să-și aducă aminte cât de bine se simțise când își părăsise corpul.

Cu puțin timp înainte să moară, îmi amintesc că l-am întrebat ce credea că se

întâmplă când murim. Mi-a spus că nu știe și că e un lucru pe care noi, oamenii, nu l-am aflat deocamdată, dar îl vom afla. Cred că ajunsese în acel loc unde știința și spiritualitatea se întâlnesc. Pentru mine, a fost cu adevărat liniștitor să citesc despre experiența dumneavoastră și mi-a reconfirmat experiența tatălui meu.

Multe mulțumiri,

Pascale

De ce îmi relatează oamenii astfel de povești? Răspunsul e simplu. Sunt un doctor care a avut o experiență în pragul morții (EPM), un membru bine ancorat în partea legată de „știința dogmatică” a domeniului, care, în urma experienței avute, a fost trimis în cealaltă parte a lui. Nu în zona dedicată „religiei dogmatice”, ci într-o a treia, dacă vreți, unde se crede că și știința, și religia pot să ne învețe anumite lucruri, dar niciuna nu are și nici nu va avea vreodată toate răspunsurile. În această zonă, se crede că ne aflăm în pragul a ceva cu adevărat nou, o unire între spiritualitate și știință care va schimba pentru totdeauna modul în care ne înțelegem și ne percepem pe noi înșine.

În Dovada lumii de dincolo am descris cum atacul brusc al unei forme foarte rare de meningită bacteriană m-a trimis la spital, unde am zăcut în comă profundă șapte zile. În acel timp, am trecut printr-o experiență pe care mă străduiesc încă s-o asimilez și s-o înțeleg. Am călătorit printr-o serie de tărâmură supra-fizice, fiecare dintre ele mai ieșit din comun decât celălalt.

În primul, pe care l-am numit „Tărâmul vederii cu ochi de râmă”, am fost imersat într-o stare primitivă, primordială, a conștiinței care mă făcea să am senzația, cât timp am resimțit-o, că aș fi îngropat. Totuși, nu într-un pământ obișnuit, căci de jur împrejurul meu simțeam — și uneori auzeam și vedeam — alte forme, alte entități. Era oarecum înspăimântător, oarecum liniștitor (ca și cum făceam parte și făcusem parte dintotdeauna din acel întuneric primitiv). Am fost întrebat de multe ori dacă acela era iadul. Eu m-aș fi așteptat ca iadul să fie măcar într-o mică măsură interactiv, ceea ce nu era

deloc cazul acolo. Cu toate că nu-mi aminteam pământul sau măcar ce era acela un om, mi-am păstrat cel puțin curiozitatea. Puneam întrebări — „Cine? Ce? Unde?“ — și nu primeam nicio frântură de răspuns.

În cele din urmă, o ființă de lumină — o entitate circulară ce răspândea o muzică cerească splendidă pe care am numit-o „Melodia rotitoare“ — a coborât ușor din înalt, împrăștiind minunate filamente de lumină argintie cu pete aurii. Lumina s-a deschis ca o ruptură în țesătura acelui tărâm aspru și m-am simțit atras sus prin acea spărtură, asemănătoare unui portal, într-o vale de o frumusețe uluitoare plină de verdeață luxuriantă și fertilă, unde cascade se revărsau în iazuri cristaline. Eram ca o fărâmă de conștiință pe aripa unui fluture plutind printre roiuri pulsatile de milioane de alți fluturi. Am văzut uimitoare ceruri catifelate negre-albăstrii pline de globuri uluitoare de lumină aurie, pe care ulterior le-am numit coruri de îngeri, ce lăsau dăre scânteietoare pe fondul colorat și învolburat al norilor. Acele coruri emiteau imnuri religioase de o frumusețe mai presus de tot ceea ce auzisem pe pământ. Mai exista acolo o abundență de universuri mai mari care luau forma a aceea ce am ajuns să denumesc o „supra-sferă“ și care se afla acolo ca să ajute la „predarea“ lecțiilor pe care aveam să le învăț. Corurile angelice ofereau încă un portal spre tărâmurile superioare. Am urcat până când am ajuns la Esență, acel sanctum sanctorum profund al Divinului — o întunecime infinită, plină până la refuz cu iubire necondiționată divină și neasemuită. Acolo m-am întâlnit cu divinitatea atotputernică și atotștiutoare pe care aveam s-o numesc mai târziu Om, datorită sunetului pe care-l simțeam atât de proeminent în acel tărâm. Am învățat lecții de o profunzime și o frumusețe care-mi depășesc întru totul capacitatea de a explica. În tot timpul petrecut în Esență, am avut mereu senzația că eram trei (Divinul infinit, globul strălucitor și conștiința pură).

În acea călătorie am avut un ghid. Era o femeie de o frumusețe extraordinară, care a apărut prima oară când zburam, ca fărâmă de conștiință, pe aripa acelui fluture în Tărâmul porții. Nu o mai văzusem niciodată. Nu știam cine era. Totuși, prezența ei a fost de ajuns să-mi vindece sufletul, să mă facă întreg așa cum nici nu știam că ar fi posibil. Fără să spună un cuvânt, mi-a dat de înțeles că eram iubit și îngrijit fără măsură și că universul era un loc mai vast, mai bun și mai frumos decât aș fi putut visa vreodată. Eram o parte de neînlocuit a întregului (ca noi toți, de altfel) și toată tristețea și teama pe care

le cunoscusem în trecut erau consecința faptului că uitasem acest adevăr esențial.

Dragă domnule doctor Alexander,

În urmă cu 34 de ani, am avut o EPM — dar nu eu eram cel care murea, ci mama. Era tratată de cancer la spital și doctorii de acolo ne-au spus că mai avea cel mult șase luni de trăit. Era într-o sâmbătă și urma să zbor luni cu avionul din Ohio la New Jersey. Mă aflam în grădină când, deodată, am avut o senzație copleșitoare. Era senzația dată de o cantitate imensă de iubire. Era cea mai intensă senzație pe care ți-o poți imagina. M-am ridicat, întrebându-mă: Ce Dumnezeu a fost asta? Apoi, am simțit din nou. S-a întâmplat de trei ori. Am știut că mama mea se prăpădise. Senzația era ca și cum m-ar fi îmbrățișat, dar trecea prin mine. Și, de fiecare dată când făcea asta, simțeam acea iubire supranaturală, incredibilă și incomensurabilă.

Am intrat în casă încă nelămurită cu privire la cele întâmplate. M-am așezat lângă telefon, așteptând să mă sune sora mea. După zece minute, telefonul a sunat. Ea era. „Mama a murit“, mi-a spus.

Nici după 30 de ani nu pot să povestesc întâmplarea asta fără să plâng — nu de tristețe, ci mai degrabă de fericire. Acele trei momente din grădină mi-au schimbat pentru totdeauna viața. De atunci, nu mi-a mai fost frică de moarte. De fapt, îi invidiez acum pe cei care au decedat. (Știu că sună ciudat, dar e adevărat.)

Pe atunci, nu aveam toate aceste programe de televiziune și cărți despre EPM. Nu deveniseră un fenomen public, ca astăzi. Așa că habar n-aveam ce să cred despre asta. Dar știam că fusese ceva real.

Jean Hering

Când m-am întors din călătorie (un miracol în sine, descris în detaliu în Dovada lumii de dincolo), eram în multe privințe ca un nou-născut. Nu aveam nicio amintire din viața mea terestră, dar știam foarte bine unde fusesem. A trebuit să învăț din nou cine, ce și unde eram. Odată cu trecerea zilelor, apoi a săptămânilor, ca o ninsoare blândă, mi-am recăpătat vechile cunoștințe. Cuvintele și limbajul mi-au revenit în câteva ore și zile. Ajutate de iubirea și de vorbele blânde ale rudelor și prietenilor, alte amintiri au reapărut. M-am întors în comunitatea umană. După opt săptămâni, cunoștințele mele științifice anterioare, inclusiv experiențele și lucrurile învățate în peste două decenii petrecute ca neurochirurg în spitale universitare au revenit complet. Această recuperare totală rămâne un miracol, pe care medicina modernă nu-l poate explica.

Dar eram o persoană diferită de cea de dinainte. Lucrurile pe care le văzusem și le trăisem cât timp îmi părăsisem corpul nu s-au șters, așa cum se întâmplă cu visele și halucinațiile. Au rămas. Și, cu cât se mențineau mai mult, cu atât îmi era tot mai clar că ceea ce mi se întâmplase în săptămâna petrecută departe de corpul meu fizic rescrisese tot ceea ce credeam că știam despre întreaga existență. Imaginea femeii de pe aripa de fluture a rămas cu mine, urmărindu-mă, la fel ca și toate celelalte lucruri pe care le-am întâlnit în acele lumi de dincolo.

La patru luni după ce am ieșit din comă, am primit o fotografie prin poștă. Era o poză a surorii mele biologice, Betsy, sora pe care n-o cunoscusem niciodată pentru că fusesem adoptat de mic și Betsy murise înainte ca eu să-mi caut și să mă reunesc cu familia biologică. Fotografia era a lui Betsy. Dar, în același timp, era a altcuiva. Și anume, a femeii de pe aripa de fluture.

În clipa în care mi-am dat seama de acest lucru, ceva s-a cristalizat în sinea mea. A fost aproape ca și cum, de când mă întorsesem, mintea și sufletul îmi fuseseră asemenea conținutului amorf al unei crisalide: nu puteam să mă întorc la ceea ce fusesem înainte, dar nici mai departe nu puteam să merg. Mă aflam într-un blocaj.

Acea fotografie, precum și șocul imediat al recunoașterii pe care l-am simțit când am văzut-o au fost confirmarea de care avusesem nevoie. Din acel

moment, am revenit în vechea lume terestră pe care o lăsasem în urmă înainte de a intra în comă, dar eram acum o persoană cu adevărat nouă.

Renăscusem.

Dar adevărata călătorie abia începea. Și mai multe lucruri îmi sunt dezvăluite în fiecare zi — prin meditație, prin munca mea cu noile tehnologii, care sper că le vor ușura și altora accesul la tărâmul spiritual (vezi anexa), și prin discuțiile cu oamenii pe care-i întâlnesc în călătoriile mele. Mulți, foarte mulți oameni au întrezărit ceea ce am văzut eu și au trecut prin aceeași experiență ca mine. Le place să-mi împărtășească poveștile, așa cum și mie îmi place să le ascult. Li se pare minunat că un membru cu vechi state de serviciu în comunitatea științifică materialistă s-a putut schimba atât de mult cum m-am schimbat eu. Și sunt de acord cu ei.

Ca doctor cu o lungă carieră în instituții medicale prestigioase, precum Duke și Harvard, am fost scepticul desăvârșit. Eram omul care, dacă îi povesteai despre experiența în pragul morții prin care ai trecut sau despre vizita pe care ți-a făcut-o mătușa moartă ca să-ți spună că totul era bine în ceea ce o privea, s-ar fi uitat la tine și ți-ar fi spus, cu compasiune, dar categoric, că totul fusese o fantezie.

Nenumărați oameni au experiențe de acest gen. Îi întâlnesc în fiecare zi. Nu doar la prelegerile pe care le susțin, ci și la coadă la cafea la Starbucks sau așezați lângă mine în avioane. Am devenit, prin impactul avut de Dovada lumii de dincolo, o persoană cu care ei simt că pot vorbi despre astfel de lucruri. Când o fac, sunt uimit întotdeauna de remarcabila unitate și coerență a lucrurilor pe care le au de spus. Descopăr mereu mai multe similitudini între ceea ce-mi spun aceștia și ceea ce credeau oamenii din trecut. Descopăr ceea ce anticii știau prea bine: Cerul ne face umani. Uităm acest lucru în detrimentul nostru. Fără să cunoaștem geografia extinsă a locului din care am venit și a celui în care ne ducem din nou când corpul nostru fizic moare, suntem pierduți. Acel „fir de aur“ este legătura noastră cu ceea ce este sus, care ne face viața aici, jos, nu doar tolerabilă, ci și plină de fericire. Suntem pierduți fără el.

Povestea mea este o piesă dintr-un puzzle — încă un indiciu din partea universului și a lui Dumnezeu care lucrează cu iubire în el, din care trebuie să

înțelegem că vremea științei și a religiei autoritare s-a încheiat și că o nouă uniune a părților mai bune și mai profunde ale sensibilităților științifice și spirituale urmează să aibă loc în sfârșit.

În această carte, împărtășesc ceea ce am învățat de la alții — filosofi și mistici ai Antichității, savanți din epoca modernă și mulți, mulți oameni obișnuiți ca mine — cu privire la ceea ce eu numesc Darurile Cerului. Aceste daruri sunt beneficiile care apar când ne deschidem față de cel mai mare adevăr pe care cei de dinaintea noastră l-au știut: există o lume mai vastă în spatele celei pe care o vedem în jurul nostru în fiecare zi. Acea lume mai vastă ne iubește mai mult decât ne putem imagina și ne supraveghează în fiecare clipă, sperând că vom observa în lumea din jur indicii ale existenței sale.

Timp de câteva secunde doar, așa cred, întregul compartiment s-a umplut de lumină. Este singurul mod în care știu să descriu acel moment, pentru că nu era nimic de văzut. M-am simțit copleșit de senzația formidabilă că sunt antrenat spre un țel plin de iubire, triumfător și strălucitor. Niciodată nu m-am simțit mai umil. Niciodată nu m-am simțit mai exaltat. Un sentiment ciudat, dar copleșitor, mă poseda și mă umplea de extaz. Simțeam că totul era bine pentru omenire — cât de sărace par cuvintele! Cuvântul „bine“ este atât de lovit de sărăcie! Toți oamenii erau ființe luminoase și glorioase care, în final, aveau să pătrundă într-o fericire incredibilă. Frumusețe, muzică, fericire, dragoste nemăsurată și o splendoare de nedescris, aveau să le moștenească pe toate acestea. Erau moștenitorii lor.

Toate acestea s-au întâmplat cu peste 50 de ani în urmă, dar chiar și acum mă văd în colțul aceluia compartiment murdar, de clasa a treia, prost iluminat de la abajururile inversate ale lămpilor cu gaz... În câteva clipe, splendoarea a dispărut, în afară de un sentiment ciudat, stăruitor. Îmi plăceau toți oamenii din acel compartiment. Acum, pare ceva caraghios și, într-adevăr, îmi vine să roșesc când scriu, dar în acel moment cred că aș fi fost în stare să-mi dau viața pentru oricare dintre cei aflați în acel compartiment.²

Întreaga viață mi-am căutat locul în lume. Crescut ca fiu al unui neurochirurg extrem de respectat, am fost conștient întotdeauna de admirația dusă până la venerație pe care lumea o are la adresa chirurgilor. Oamenii îl venerau pe tatăl meu. Atitudine pe care el n-o încuraja. Fiind un om umil, animat de o credință creștină puternică, își trata responsabilitatea de vindecător cu prea multă greutate ca să-și permită vreodată să se creadă important. Mă minunam de umilința lui și de sentimentul profund al propriei sale chemări. Nu-mi doream nimic mai mult decât să fiu ca el; să mă ridic la înălțimea lui; să devin un membru al frăției medicale care, în ochii mei, avea o alură sacră.

După ani de muncă grea, mi-am croit drum în frăția laică a chirurgilor. Totuși, credința spirituală pe care tatăl meu o nutrea atât de ușor și de firesc mă ocolea. Ca mulți alți chirurghi din lumea modernă, eram un maestru al laturii fizice a ființei umane, cu o inocență desăvârșită privind latura spirituală. Pur și simplu, nu credeam că exista așa ceva.

Apoi, am avut experiența din pragul morții din 2008. Întâmplarea prin care am trecut este o ilustrare a ceea ce ni se întâmplă în general pe plan cultural, așa cum este fiecare poveste individuală pe care am auzit-o de la oamenii cu care m-am întâlnit. Fiecare dintre noi poartă o amintire a cerului adânc îngropată în el. Aducerea acelei amintiri la suprafață — ajutându-te să-ți afli propria hartă spre acel loc foarte real — constituie scopul cărții mele.

¹ [Smith, The Way Things Are, p. 79.](#)

² [Religious Experience Research Center, număr de cont 000385, citat în Hardy, The Spiritual Nature of Man, p. 53.](#)

HARTA RAIULUI

Capitolul 1

Darul cunoașterii

*Orice om se naște adept al lui Aristotel sau al lui Platon.*³

Samuel Taylor Coleridge (1772–1834)

Platon și Aristotel sunt cei doi părinți ai lumii occidentale. Platon (c. 428–c. 348 î.Hr.) este părintele religiei și al filosofiei, iar Aristotel (384–322 î. Hr.) este părintele științei. Platon a fost învățătorul lui Aristotel, dar acesta din urmă a ajuns să nu fie de acord cu multe dintre cele susținute de Platon. În mod specific, Aristotel a pus la îndoială aserțiunea lui Platon potrivit căreia există o lume spirituală dincolo de cea terestră: o lume infinit mai reală, pe care se bazează tot ceea ce trăim în această lume.

Platon nu s-a mulțumit doar să creadă în acea lume superioară. El a pătruns în ea și a putut s-o simtă în sinea lui. Platon a fost un mistic și, ca nenumărați alți mistici de dinaintea lui și de după el, și-a dat seama că eul său interior, conștiința, era legat intim de această lume mai cuprinzătoare a spiritului. Era, ca să folosim o analogie modernă, conectat la ea. Seva cerurilor îi curgea prin vene.

Aristotel era clădit altfel. El nu simțea acea conexiune directă cu lumea spirituală vie ca Platon. Pentru Aristotel, lumea platoniciană a formelor — Platon considera că toate obiectele din lumea noastră sunt doar reflecții palide ale acelor structuri superficiale, trans-terestre — era o fantezie. Unde era

dovada acelor entități magice și a lumii spirituale despre care Platon susținea că aparțineau acestea? Pentru Aristotel, ca și pentru Platon, lumea era un loc profund și minunat de inteligent. Dar rădăcina acelei inteligențe și ordini nu se afla în cine știe ce Dincolo măreț. Totul se găsea chiar aici, în fața noastră.

Deși s-au aflat de multe ori în dezacord, au existat și destule lucruri în privința cărora Platon și Aristotel au avut aceleași poziții. Unul dintre cele mai profunde puncte de consens se referea la ideea lor despre ceea ce am putea numi rezonabilitatea lumii — faptul că viața poate fi înțeleasă. În spatele cuvântului modern logică se află cuvântul grecesc logos, termen pe care azi îl cunoaștem în mare măsură prin intermediul creștinismului, care constituie un alt termen pentru ființa lui Hristos ca manifestare a Cuvântului lui Dumnezeu. În epoca lui Platon și Aristotel, însemna inteligența vie care acționează în lumea fizică și în mintea umană. Logos-ul era cel care le permitea oamenilor să înțeleagă ordinea lumii, căci — după cum credeau și Platon, și Aristotel — putem înțelege lumea pentru că suntem o parte din ea. Geometria, numerele, logica, retorica, medicina, toate aceste discipline și altele, la dezvoltarea cărora au contribuit Platon și Aristotel, sunt posibile deoarece ființele omenești sunt construite astfel încât să înțeleagă lumea în care trăiesc.

Ceea ce numim învățare este doar un proces de rememorare.

PLATON

Aristotel a fost primul mare cartograf al ordinii pământești. Scrierile lui politice preamăresc ideea potrivit căreia ființele omenești nu au nevoie de o inspirație trans-pământească ca să descopere calea cea mai bună pentru a trăi și a governa. Putem să facem asta singuri. Răspunsurile la întrebările mari,

precum și la cele mici sunt chiar aici, pe pământ, și așteaptă să fie descoperite.

Platon era de altă părere. Printre alte lucruri care i-au creat o reputație distinctă, Platon este părintele narațiunii EPM de tip occidental. În Republica, el ne spune povestea unui soldat armean pe nume Er. Rănit în luptă și luat drept mort, Er a fost așezat pe un rug funerar. A înviat cu puțin înainte de aprinderea focului și a povestit că fusese într-un tărâm aflat mai presus de pământ, un loc minunat în care sufletele erau judecate pentru binele sau răul pe care-l făcuseră în timp ce se aflau aici.

Platon a considerat că povestea avea o semnificație profundă. El credea că venim pe pământ din locul aflat undeva deasupra, locul pe care Er îl vizitase în timpul experienței sale, și că, dacă îl cercetăm în profunzime, putem recupera amintiri legate de existența noastră acolo. Aceste amintiri, dacă avem încredere și ne bazăm pe ele, pot crea o orientare de nezdrunțat. Ele ne pot menține ancorați, cât timp ne aflăm aici pe pământ, de pământul celest de deasupra de unde venim. Ca să folosim un minunat cuvânt grecesc, trebuie să efectuăm un act de anamneză, cuvânt care se traduce „aducere aminte”. Cheia pentru a înțelege această lume și a trăi bine cât timp ne aflăm aici, pe pământ, este să ne amintim locul aflat deasupra și departe de unde venim cu adevărat.

Platon a trăit într-o epocă în care se credea că pământul era un disc plat în centrul căruia se afla Grecia și în jurul căruia cerurile se roteau într-o manieră ordonată. Astăzi, trăim într-un univers cu un diametru de 93 de miliarde de ani-lumină, cu o vârstă de 13,7 miliarde de ani, pe o planetă aflată pe orbita unei stele medii de tip „G2”, cu un diametru de aproximativ 1,4 milioane de kilometri, într-o galaxie spiralată barată alături de alte circa 300 miliarde de stele, o planetă veche de circa 4,54 miliarde de ani, pe care viața a apărut în urmă cu 3,8 miliarde de ani și pe care prima creatură aproximativ umanoidă a sosit în urmă cu circa 1 milion de ani.

Știm acum cu mult mai multe lucruri despre univers decât Platon sau Aristotel.

Și totuși, dintr-o altă perspectivă, știm mult mai puține.

Una dintre cele mai cunoscute povestiri ale lui Platon se referă la un grup de oameni aflați într-o peșteră întunecată. Oamenii sunt legați astfel încât nu pot să vadă decât peretele din fața lor. În spatele lor este aprins un foc, astfel încât ei pot să vadă jocul umbrelor pe perete: umbrele aruncate de lumina flăcărilor pe formele pe care cei care-i țin captivi le mișcă în spatele lor.

Aceste umbre pâlpâitoare constituie întreaga lume a acestor oameni. Chiar dacă ar fi descătușați și lăsați să iasă în lumina reală a zilei, acea lumină ar fi pentru ei atât de orbitoare, sugerează Platon, încât n-ar ști ce să înțeleagă din ceea ce ar vedea.

Este foarte simplu să ne dăm seama despre cine vorbește de fapt Platon în această povestire complexă, dar impresionantă.

Despre noi.

Oricine l-a citit pe Platon sau pe Aristotel știe că argumentele lor sunt departe de a fi simple, și o astfel de divizare aduce un deserviciu complexității și subtilității lor. Dar distincția dintre acești doi filosofi este cât se poate de reală și are un efect profund asupra noastră. Ideile lor au un efect direct asupra felului în care percepem lumea cotidiană. Platon și Aristotel ne-au făcut cine suntem. Dacă trăiești în lumea modernă, le-ai absorbit lecțiile cu mult înainte de a ajunge la vârsta la care să-ți dai seama că făceai aceasta. Căci adevărul este că suntem toți metafizicieni. Cea mai pragmatică și nemetafizică persoană din lume posedă un set extins de ipoteze cu privire la felul în care funcționează lumea clipă de clipă. Alegerea noastră nu este dacă să fim sau nu interesați de problemele filosofice, ci dacă să fim sau nu conștienți că noi, ca ființe umane, nu avem încotro și suntem astfel.

Pentru a înțelege lumea din care Platon și Aristotel veneau — și, în consecință, lumea în care trăim astăzi — trebuie să știm câte ceva despre religiile de mistere, care au jucat un rol extrem de important în zona mediteraneeană antică timp de 1 000 de ani înainte ca Platon, Aristotel și alți creatori ai gândirii moderne să apară. Platon a fost inițiat în cel puțin una dintre aceste religii și ceea ce a învățat acolo a influențat tot ce a scris. Nu se știe sigur dacă Aristotel a fost adept al unei astfel de religii, dar și el a fost profund influențat de acestea, fapt demonstrat de multe dintre scrierile sale, mai ales de cele referitoare la dramă.

Există multe controverse cu privire la cât de mult sau cât de puțin au influențat religiile de mistere atitudinile lui Isus și ale primilor creștini. Ritualul botezului este comun cu misterele, împreună cu conceptul de zeu (sau zeiță) care moare și revine la viață și, prin asta, mântuiește lumea. Misterele, ca și creștinismul, puneau un mare accent pe inițiere, pe transformarea adeptilor lor din ființe ale pământului în ființe ale pământului și ale cerului înstelat.

Aceste tipuri de rituri au existat pretutindeni în trecut, nu doar în Grecia. Ele jucau un rol central în ceea ce însemna să fii om. Cel mai adesea aveau loc în perioada adolescenței, când tânărul bărbat sau tânăra femeie ajungeau la maturitatea fizică, sau mai târziu, când individul intra în meșteșugul sau meseria care avea să-i ocupe cea mai mare parte din viață începând din acel moment. Toate aveau un scop principal: redeșteptarea memoriei noastre spirituale legate de cine și ce suntem, de unde venim și încotro ne îndreptăm.

În religiile de mistere, ca în majoritatea inițierilor străvechi, persoana care era inițiată murea ca persoană pământească, cum fusese până atunci, și renăștea ca persoană nouă de natură spirituală. Nu într-un mod vag, teoretic, ci într-un mod real. Conceptul central al misterelor, ca în majoritatea practicilor de inițiere antice, era acela potrivit căruia noi, ca oameni, avem o moștenire dublă: una pământească și alta cerească. Să-ți cunoști doar moștenirea pământească însemna să cunoști doar jumătate din tine. Inițierile misterelor le permiteau oamenilor să recupereze cunoașterea directă a ceea ce am putea numi moștenirea „cerească”. Într-un sens, inițiatul nu se transforma în ceva nou, în măsura în care i se reamintea, imediat și într-un mod puternic, cine și ce fusese înainte de a ajunge pe pământ, ce anume fusese de fapt de la bun început.

Misterele eleusine, denumite astfel după cetatea grecească Eleusis unde aveau loc, au fost cele mai renumite dintre aceste rituri. Ele se bazau pe mitul Persefonei, o tânără pe care Hades, zeul lumii subpământene, a răpit-o și a dus-o în împărăția lui. Mama Persefonei, Demeter, a fost atât de îndurerată de pierderea ei, încât, în cele din urmă, a încheiat un târg cu Hades, în urma căruia Persefona urma să-și petreacă o jumătate de an în lumea subpământeană, iar cealaltă jumătate, pe suprafața pământului. Jumătatea pe care Persefona și-o petrecea sub pământuri era iarnă. În consecință, viața

părăsea râurile și câmpurile toamna, odată cu ea, și revenea primăvara, explodând sub forma unei noi vieți vegetale și animale.

Persefona este înrudită cu o zeiță mult mai veche, numită Inanna (Iștar), venerată de sumerieni, un popor care a trăit cu câteva mii de ani înaintea grecilor în Cornul Abundenței, zona care mai târziu avea să le dea naștere israeliților. Inanna a fost Regina Cerurilor, și unul dintre miturile centrale ale sumerienilor vorbea despre coborârea ei în lumea celor morți. Mitul ne spune că, în timpul coborârii, a trecut prin șapte niveluri ale lumii subpământene, la fiecare dintre acestea scoțând de pe ea câte un veșmânt sau o podoabă până când a ajuns goală în fața Zeița Morții, care era, totodată, după cum se întâmplă, sora ei, Ereškigal. Inanna a fost ucisă și atârnată de un cârlig din zid. Dar, la fel ca Persefona, a reînviat și s-a întors pe pământ. Totuși, triumful ei nu a fost complet, deoarece sumerienii vedeau moartea nu doar ca pe un dușman, ci și ca pe ceva care era în esență de necucerit.

Deși sunt construite parțial în jurul acestor mituri antice, misterele spun o poveste cu final diferit. Dat fiind că au durat mai bine de 1 000 de ani, este de-a dreptul incredibil că nu știm încă cu exactitate ce s-a întâmplat în mistere. Știm că puteau fi de un dramatism intens și că ajungeau uneori la un punct culminant în care inițiatului i se arăta un obiect: uneori ceva banal ca un spic de grâu. Inițiatul era pregătit pentru acest moment printr-o acumulare lentă și constant dramatică, ce putea să includă muzică ritmică, dans, și, în ultimele secțiuni ale ritului, era dus legat la ochi într-un sanctuar interior unde îi erau dezvăluite secretele supreme. Ca urmare a acestei pregătiri atent orchestrate, această viziune culminantă avea pentru inițiat o semnificație nu doar profund simbolică, ci și fizică și emoțională foarte reală. Inițiatul nu vedea obiectul simbolic dezvăluit lui doar ca pe un obiect obișnuit sau lumesc, ci ca pe o fereastră vie spre lumea de dincolo. De exemplu, dacă inițiatului i se arăta un spic de grâu, nu era doar un simbol al faptului că grânele mor și revin în fiecare an, ci o demonstrație efectivă a adevărului fundamental la care se referă misterele: moartea este urmată de renaștere. Privindu-l în starea lui de anticipare intensă, inițiatul îl vedea ca pe o emblemă uimitoare și adevărată a faptului că fusese inițiat în viața eternă. Nu murim când vine moartea.

O persoană care fusese inițiată în mistere era, după cum se spunea, ca un nou-

născut, acesta fiind motivul pentru care erau numiți „născuți a doua oară“. Ei văzuseră o realitate care era mai reală decât realitatea pământului și care le crease certitudinea de neclintit că viața umană continuă și după moarte. Această certitudine a devenit atât de profundă, încât, începând din acel moment, indiferent dacă viața îi aducea tristețe sau fericire, în sinele inițiatului rămânea o parte care, pur și simplu, nu era niciodată tristă. Și nu putea să fie deoarece inițiatul redobândise prin experiență directă cunoașterea a cine suntem, de unde venim și încotro ne îndreptăm. Din acel moment, inițiatul căpătase cetățenie duală, fiind o persoană care, chiar dacă încă exista în această lume, avea deja un picior în lumea minunată și plină de lumină de dincolo.

Poate că începi să întrezărești celălalt motiv pentru care amintesc aceste idei în cartea mea. Dacă ai citit Dovada lumii de dincolo, ai observat probabil câteva ecouri familiare ale poveștii mele în miturile de mai sus. De ce apar aceste similitudini? Ce înseamnă ele? Cred că năzuim spre adevărurile pe care misterele și alte tradiții inițiatice le transmiteau oamenilor din lumea antică și pe care creștinismul, poate că în special la începuturile sale, de asemenea le predica (un adevăr pe care sunt încredințat că atât creștinii, cât și necreștinii îl pot aprecia, căci aceste adevăruri transcend toate dogmele și diferențele care divizează lumea din zilele noastre). Eu cred că cerul ne face umani, că fără a cunoaște de unde venim și încotro ne ducem — aceasta este adevărata noastră țară — viața nu are sens. Și mai cred că experiențele pe care atât de mulți oameni mi le-au împărtășit ne reamintesc că trebuie să cunoaștem aceste adevăruri în aceeași măsură în care am făcut-o în trecut.

Dragă domnule Alexander,

... Singurul lucru care mă tulbură este „perioada râmelor“, care mi se pare înfricoșătoare. Nu pot să nu mă întreb de ce ai trecut prin așa ceva și dacă ai întâlnit și alți oameni care au avut aceeași experiență. Nu reușesc s-o încadrez în „concepția mea despre lume“. Sper că mă vei lămuri într-o viitoare carte.

Am decis să mă pregătesc pentru a lucra ca voluntar într-un cămin de bătrâni, astfel încât, pe lângă puțina mângâiere pe care aş putea să le-o ofer celor aflați pe moarte, să învăț mai multe despre ceea ce am putea numi orizont evenimential.

Moartea este cea mai mare aventură. Este uluitor că în civilizația occidentală o negăm într-o măsură atât de mare. Poate că asta ar putea să explice de ce societatea noastră a ajuns disfuncțională.

Grecii din Antichitate iubeau viața. Iliada și Odiseea vibrează de bucuriile și suferințele existenței fizice. Dar grecii din vremea lui Homer, cam cu 500 de ani înainte de Platon și Aristotel, nu credeau în ceruri. Când se gândeau la viața de după viață, se gândeau la o lume palidă, spectrală, a fantomelor: un loc cu mult mai rău decât această lume și mult inferior acesteia. Mai bine sclav în lumea asta, spune personajul Ahile din Odiseea lui Homer, decât rege în lumea de dincolo.

Numeroase populații din Antichitate gândeau la fel despre viața de după viață și se pare că rituri precum cele legate de mistere au evoluat ca răspuns la această teamă umană universală potrivit căreia viața de după viață ar fi cumplită și întunecată. Moartea a fost dintotdeauna terifiantă, iar popoarele antice știau asta chiar mai bine decât cei mai mulți dintre noi astăzi, căci vedeau moartea de aproape în fiecare zi. Tradițiile misterelor sunt un bun exemplu al modului în care multe popoare din toată lumea au abordat problema morții. În acele timpuri, moartea putea să fie temută. La fel cum puteai să te răzvrățești împotriva ei sau s-o accepți cu bucurie. Dar nu puteai s-o ignori pur și simplu.

„Fericit e cel ce a văzut asta“, spune un text al misterelor despre inițiatul care a văzut prin terorii morții minunățiile aflate dincolo. „Cel care nu a luat parte la inițiere nu va avea același destin după moarte în întunecimea sumbră.“⁴ Acel tărâm cenușiu și mohorât este foarte asemănător cu locul din care mi-am început călătoria: un „loc“ elementar și noroios pe care în Dovada lumii de dincolo l-am numit „Tărâmul vederii cu ochi de râmă“.

Nu este întotdeauna ușor să navighezi prin numeroasele tărâmuri de dincolo

de existența fizică. „Tărâmul vederii cu ochi de râmă“, așa cum l-am perceput, nu era un loc al fricii sau al pedepsei. Nu era un loc în care erai „trimis“ pentru că nu te-ai purtat frumos. Dar am descoperit acum că este foarte asemănător cu regiunile întunecate, mlăștinoase, inferioare ale vieții de după viață așa cum sunt descrise în multe tradiții antice.

Tărâmul sufletului este ca un ocean. E imens. Când trupul și creierul fizic, care acționează ca interfețe-tampon pentru această lume cât timp suntem vii, se sting, riscăm să cădem în tărâmurile inferioare ale lumii spirituale: tărâmuri care corespund direct cu porțiunile inferioare ale spiritului nostru și sunt, ca atare, extrem de întunecoase. Cred că la asta se refereau cei din Antichitate ori de câte ori spuneau despre tărâmurile vieții de după viață că sunt sumbre, întunecoase și nefericite. Și acesta e motivul pentru care inițierea era importantă atât în Grecia, cât și în multe alte culturi din Antichitate. Prin inițieri, oamenilor li se aducea aminte în mod empiric de adevăratele lor identități ca ființe cosmice a căror structură interioară oglindea direct structura lumilor spirituale care îi așteptau după moarte. Ideea că sufletul uman este modelat pe lumile spirituale însemna că, respectând porunca greacă „cunoaște-te pe tine însuți“, cel în cauză învăța să cunoască și cosmosul care ne-a dat naștere. Inițierile erau adesea înspăimântătoare deoarece lumea spirituală are părțile ei întunecate, ca și psihicul uman. Dar în majoritatea lor aceste rituri par să fi fost profund pozitive. Inițiații știau că riturile prin care trecuseră îi pregătiseră atât pentru a fi în stare să poarte poverile vieții pământești, cât și pentru a-și regăsi calea spre regiunile superioare ale lumii de dincolo atunci când aveau să reintre în ea murind. Acestea erau realități pentru popoarele antice. Ce aveau de spus despre ele se baza măcar în parte pe experiență, acesta fiind motivul pentru care scrierile lor pe aceste subiecte pot fi emoționante și, pentru unii oameni, înspăimântătoare.

Dar frica nu este necesară. După ce ne-am eliberat de sistemul de protecție pe care îl asigură creierele și corpurile noastre fizice, vom reuși să ajungem acolo unde ne e locul. Chiar dacă nu suntem perfecți (și știu că ceva despre asta pentru eu cu siguranță că nu sunt), vom ajunge în acel tărâm al luminii, iubirii și acceptării. Aici nu este vorba de a fi sfânt, nici perfect (ceea ce, la un nivel spiritual profund, suntem deja acum). Ci, după cum cred, de a fi deschis. Îndeajuns de deschiși ca să ne lăsăm scoși din tărâmurile

întunericului din viața de după viață, care corespund oceanului propriilor noastre regiuni întunecate, și urcați în acele regiuni de lumină în care toți avem capacitatea să intrăm, dacă vrem.

Eu am fost salvat, cred, deoarece odată ieșit din corpul meu fizic am fost îndeajuns de deschis ca să fiu gata să spun da „Melodiei rotitoare“ și luminii care venea dinspre ea când a coborât și a deschis portalul spre tărmurile superioare. S-a oferit să-mi fie ghid și n-a durat mult până ce am răspuns da, fără cuvinte, la invitația de a o urma în lumea de lumină. Acea parte din mine a reacționat cu bucurie, ușurare și recunoaștere când, cu filamentele ei radiante aurii, a coborât să mă „ia“. Dar există oameni care nu sunt deschiși față de acel bine când vine după ei. Când acea lumină coboară, nimic din ei nu-i spune da acesteia. Așa încât rămân acolo unde se află — în întuneric — până când sunt gata să fie scoși de-acolo. Să știi lucrul ăsta dinainte este ceva neprețuit. Iată de ce, pentru antici, cunoașterea faptului că lumile de dincolo există și a felului cum arată acestea era unul dintre cele mai prețioase daruri din cer.

³ [Specimens of the Table Talk of the Late Samuel Taylor Coleridge, articol pentru 2 iulie 1830 \(1835\).](#)

⁴ [Din Homeric Hymns, http://www.sacred-texts.com/cla/gpr/gpr07.htm.](http://www.sacred-texts.com/cla/gpr/gpr07.htm)

Capitolul 2

Darul semnificației

Mai mult decât orice altceva, viitorul civilizației depinde de modul în care forțele cele mai puternice din istorie, știința și religia, ajung să stabilească o relație între ele.⁵

Alfred North Whitehead (1861–1947), filosof

În spiritul religiilor de mistere în care el însuși era inițiat, Platon a răsturnat cu totul filosofia homerică a vieții de după viață, potrivit căreia oamenii nu puteau să spere altceva decât să ajungă în acea regiune sumbră și cenușie. Departă de a fi o diminuare, o îndepărtare de strălucirea și bucuria vieții terestre, lumea de dincolo, atunci când ajungem la țărmurile ei mărețe, este într-o manieră mai reală, mai însuflețită și mai plină de viață decât aceasta. Ceea ce ne așteaptă după moarte, susținea Platon, este adevărata lume, iar întreaga viață din lumea în care trăim acum este doar o pregătire pentru aceea. De aici și celebra maximă care spune că toată adevărata filosofie este „o pregătire pentru moarte“.

Platon ni se adresează direct când spune acest lucru. Spre deosebire de Socrate, învățătorul său, care asemenea lui Isus nu a lăsat în urmă nimic scris, Platon credea în valoarea scrierii, a păstrării ideilor importante în cuvinte scrise, nu doar în memorie, astfel încât oamenii uituci din epocile viitoare să le poată învăța din nou când vor avea cu adevărat nevoie să le știe.

Adevărurile religiilor de mistere aveau nevoie de noi forme de expresie. El înțelegea sau credea că înțelege încotro se îndreptau lucrurile. Ca toți marii dascăli spirituali, considera că adevărul merită să fie împărtășit cu ceilalți. (La fel ca Isus și mulți alți învățători spirituali, se îndoia în același timp de capacitatea oamenilor de a asculta.) Prin scrierile sale, Platon ne dădea răspunsuri la cele trei mari întrebări pe care le-am enumerat la începutul cărții. Filosoful le-a formulat cu mare atenție, astfel încât cei care vor veni după el să nu le piardă. Poate că nu exagerăm când spunem că a încercat să le salveze spre binele nostru.

Dar — și acesta este un motiv important pentru care eu, ca om de știință, găsesc povestea aceasta atât de convingătoare — Platon avea nevoie de Aristotel ca să-și desăvârșească mesajul. Afirmând că, de fapt, moartea este mai bună decât viața, Platon a netezit calea diferitelor ideologii care au denigrat existența fizică — de la filosofii existențialiști negativiști, care spuneau că viața n-are niciun rost, la predicatorii focului gheenei, care văd existența pământească ca pe un rău pur. Aristotel a corectat această viziune. Atrăgând atenția asupra minunățiilor lumii fizice și descriindu-le cu o privire limpede asupra ordinii manifestate de acestea, a creat o tradiție a observației disciplinate și a aprecierii profunde a lumii materiale care a jucat un rol imens în modelarea spiritului științei moderne.

Astăzi avem nevoie de o combinație a celor mai bune aspecte ale spiritului platonician și ale celui aristotelian. Aceasta este noua viziune de care oamenii sunt foarte dornici și pe care încep să o adopte ca urmare a ceea ce învață din experiențele personale. Distincția dintre Platon și Aristotel a fost recunoscută de mulți ca aflându-se la baza a cine suntem. (Arthur Herman, în cartea sa recentă *The Cave and the Light*, relatează întreaga poveste a culturii occidentale folosind drept cadru general diferențele fundamentale dintre Platon și Aristotel.) Este vital ca această cunoaștere să nu rămână închisă în cărțile de istorie vechi și prăfuite. Este cunoașterea de care avem nevoie acum.

Cred că în epoca viitoare vom avea parte de dificultăți cumplite, așa cum toți începem să ne dăm seama, dar s-ar putea să fie totodată una în care cerul și tot ceea ce conține să poată fi luat din nou în serios. Dacă se întâmplă acest lucru — dacă îndeajuns de mulți oameni vor ieși în față și vor începe să

vorbească despre genurile de experiențe descrise în această carte — valul convingerilor se va schimba cu adevărat. Spiritul platonician și cel aristotelian se vor reuni așa cum n-au făcut-o nicicând și va avea loc cea mai mare transformare a concepțiilor despre lume din istorie.

Prin asta nu vreau să spun că, atunci când se va întâmpla acest lucru, secretele lumilor spiritului, incomensurabil de vaste, care se află dincolo de lumea fizică vor fi puse sub microscop și studiate. Universul — și în special acea parte extrem de misterioasă, personală și greu de definit a universului numită conștiință — pur și simplu nu poate fi tratat astfel. Pentru a studia conștiința, pentru a studia lucrurile din cer (tărâmurile nemateriale), trebuie să bați cu umilință și speranță la ușă, așa cum sugerează Isus, și să te rogi, nu să ceri imperios, să fii lăsat să intri. În acest sens, am putea spune că știința va trebui să devină, din nou, un fel de religie modernă a misterelor. Va trebui să se apropie de adevăr cu umilință, cu pălăria în mână. Va trebui să reînvețe cum să ceară lucruri de la univers în loc să le comande. Cu alte cuvinte, va trebui să se supună dovezilor pe care universul le prezintă despre sine. Și adevărul este că universul a prezentat științei moderne dovada că este spiritual în primul rând și fizic în al doilea rând de mai bine de 100 de ani. Nu dovada este problema, ci faptul că atât de mulți oameni de știință sunt prea încăpățânați ca s-o cerceteze.

Știința — și probabil că mai ales medicina — a avut întotdeauna un aspect inițiativ. A fost întotdeauna un club cu reguli pentru membri și cu un limbaj codificat neînțeles de oamenii din afară, cu teste și încercări grele de trecut înainte ca aspirantul să pătrundă în sanctuarul interior și să se numească cu adevărat membru. Știu foarte bine aceste lucruri. Îmi amintesc de parc-ar fi fost ieri ziua când am absolvit facultatea de medicină, ziua în care am efectuat singur prima operație, ziua când am jucat un rol important în salvarea unei vieți. Societatea modernă este plină de tot felul de grupuri care sunt caracterizate de un aspect inițiativ. Frățiile din colegii, cluburile sociale și sportive... toate aceste organizații au ceremonii de inițiere (și încercări chinuitoare și uneori controversate care continuă adesea să le însoțească) inspirate din riturile inițiatice care defineau și influențau viețile oamenilor în atât de multe dintre lumile antice și primordiale. Întreaga mea carieră de parașutist sportiv din colegiu n-a fost altceva decât un alt club inițiativ cu adevărat minunat. N-am să uit niciodată cele două cuvinte pe care instructorul

meu — aş putea să-l numesc inițiatorul meu — mi le-a spus în septembrie 1972 când avionul monomotor Cessna 195 în care ne aflam s-a înclinat și s-a îndreptat, după care ușa s-a deschis pentru primul meu salt:

— Ești pregătit?

Dragă domnule Alexander,

Sunt dascăl spiritual și instructor de yoga și, când tata se afla pe patul de moarte, am văzut că mama suferea îngrozitor. Simțind că pierdea controlul asupra vieții, el își revărsa furia asupra ei. Mama continua să-l iubească necondiționat și totuși se simțea nefericită. Viața ei era legată intim de viața lui. Chiar mi-a spus că, după ce el nu va mai fi, va înceta să mănânce.

Timp de trei luni înainte de asta m-am rugat la Sfântul Duh pentru trei lucruri. Unu, ca tatăl meu „să simtă“ dragostea. Fiind un om ambițios și muncitor, căutase întotdeauna fericirea în următoarea mărire de salariu, următoarea provocare, următorul joc de golf. Mânios și frustrat, m-am rugat ca el să cunoască această iubire în toată ființa lui. În al doilea rând, am cerut ca mama mea să știe, cumva, că el avea să rămână viu și după ce-și va fi părăsit corpul.

... Într-o zi... ne-a prins de mână pe mine și pe mama în timp ce lacrimile îi șiroiau pe obraji. Uitându-se la ea, i-a zis: „Toată viața ți-am purtat de grijă. Ești dragostea vieții mele“. A continuat spunând cât de mult ne iubea pe mine și pe sora mea și cât de mult însemnăm pentru el. Am început să plângem cu toții și să vorbim din suflet. A adormit. Când s-a trezit, nu-și mai amintea nimic din toate astea. Și totuși, ne-a ridicat moralul mie și mamei și i-am mulțumit divinității câteva zile mai apoi.

[După ce tatăl meu a murit,] mama m-a rugat să mă întorc după trei săptămâni și s-o ajut să renunțe la mâncat... În două săptămâni, a sunat să-mi spună că vine din Florida în Maine ca să petreacă împreună cu noi Crăciunul. Avea niște vești minunate, pe care trebuia să ni le spună personal.

După ce ne-am adunat acasă la sora mea, m-a așezat pe patul ei. Am întrebat ce anume o schimbase așa de mult. „E greu de crezut“, mi-a spus, „dar cu trei nopți în urmă m-am trezit din somn și l-am văzut pe tatăl tău șezând la capul patului“. „A fost un vis, mamă?“ am întrebat-o. „Nu. Era mai real decât ești tu acum. Și părea să aibă 45 de ani. M-a privit cu atâta dragoste, cu o dragoste completă, încât am știut că mă aștepta.“ Am fost uimit de cât de mult se schimbase. Nu mai suferea, se afla într-un loc al tihnei.

După aceea, s-a hotărât să facă operația de anevrism... Asistentele mi-au spus că nu s-a plâns niciodată de nimic și că părea să fie înconjurată de lumină. Am observat-o și eu. A încercat să-și recapete forța fizică prin fizioterapie. Dar operația nu a reușit. Senină, a cerut să fie deconectată de la aparatul de ventilație artificială și am rămas cu ea în timp ce viața i se scurgea. Am avut mult timp la dispoziție ca să vorbim și să râdem împreună și să ne cunoaștem cu adevărat înainte ca mama să ne părăsească.

Știa că era un spirit pur care avea o experiență umană și că era eternă și iubită. Le mulțumesc Divinității și tuturor învățătorilor care sunt aici ca să ne ajute să ne cunoaștem adevărata natură.

Am ajuns să simt că acea călătorie pe care am redat-o în Dovada lumii de dincolo a fost un fel de inițiere modernă în mistere, una în care, asemenea unui inițiat în mistere, am murit pentru fosta mea viziune asupra lumii și m-am născut în alta nouă. Foarte mulți oameni trec prin versiuni ale întâmplărilor prin care am trecut și eu, experiențe spirituale care îi transformă. E aproape ca și cum, la nivel de cultură, trecem împreună printr-o inițiere în masă. Chiar acest lucru a fost sugerat de Richard Tarnas, istoricul ideilor:

Cred că omenirea a intrat în etapele cele mai importante ale misterului morții și renașterii. Întreaga cale a civilizației occidentale a dus omenirea și planeta pe o traiectorie de transformare inițiativă, mai întâi cu criza nucleară, urmată de criza ecologică — o întâlnire cu mortalitatea care nu

mai este individuală și personală, ci mai degrabă transpersonală, colectivă, planetară.⁶

Și nu e vorba de ceva care să țină de viitor. Se întâmplă acum. O nouă concepție despre realitate se clădește încet, dar sigur nu doar în mințile unor gânditori contemporani ca Tarnas, ci și în ale oamenilor obișnuiți. Oameni care au reușit să vadă cine suntem cu adevărat, de unde venim de fapt și încotro ne îndreptăm în realitate, și care caută, ca și mine, un nou vocabular și o nouă viziune despre lume.

Acest lucru nu e simplu de realizat. Cum înlocuiești vechea viziune despre lume cu una nouă fără să cazi într-un haos pur? Cum faci pasul de la o lume a ordinii la alta, fără să riști să aluneci și să cazi între cele două? Este nevoie de curaj. Curaj pe care, cred, dacă îl vom cere, îl vom obține.

Oamenii de știință au responsabilitatea să nu suprimă niciodată cunoașterea, oricât de stingheritoare ar fi acea cunoaștere, oricât de mult i-ar deranja pe cei aflați la putere. Nu suntem îndeajuns de inteligenți ca să decidem care părți ale cunoașterii sunt admisibile și care nu.

CARL SAGAN (1934–1996)

În cartea publicată în 1987 *A Farther Shore* (republicată recent sub titlul de *Farther Shores*), medicul Yvonne Kason scrie despre o experiență în pragul morții pe care a suferit-o când, în timp ce călătorea ca doctor stagiar cu un pacient bolnav, micul avion în care se afla s-a prăbușit într-un lac înghețat din Canada. În timp ce apa inunda cabina, Yvonne se străduia să-și scoată pacienta, prinsă bine de o brancardă incomodă, prin ușa din față a avionului.

Până să-și dea seama că brancarda era prea lată ca să treacă pe ușă, mâinile lui Yvonne înghețaseră, devenind aproape inutile. S-a târât prin apă spre ușă și a înotat spre țărm.

Tușind violent, cu corpul amortit și abia reușind să-și țină fața deasupra apei înghețate, Yvonne s-a pomenit dintr-odată plutind, ușor și liniștit, la câteva zeci de metri deasupra lacului. Se putea vedea pe sine înaintând spre țărm și avionul scufundat, din care abia evadase, cu claritate deplină. Știa că pacienta, rămasă prinsă cu curele de brancarda din avion, era probabil dusă deja și că, ținând cont de viteza curentului și de temperatura apei, nici ea n-avea o soartă mai bună. Cu toate acestea, era totalmente liniștită. Știa că, orice s-ar fi întâmplat, era profund iubită și îngrijită. Nimic rău nu putea avea loc.

Kason a reușit să ajungă la țărmul înghețat împreună cu alți doi inși din avionul scufundat și a așteptat să vină echipajul de salvare. În cele din urmă, un elicopter a sosit și „plutind între o conștiință paranormală și una normală”, după cum se exprimă în carte, Yvonne a ajuns în final la un spital, unde asistentele au dus-o în salonul de hidroterapie și au imersat-o într-un vârtej de apă.

„În timp ce stăteam scufundată în apa fierbinte și învolburată”, scrie ea, „am simțit cum conștiința mi se comprimă din starea ei expandată și îmi este atrasă prin creștetul capului înapoi în corp. Senzația a fost similară cu ceea ce îmi imaginez c-ar simți un duh când este absorbit la loc într-o sticlă minusculă. Am auzit un șuierat, am simțit cum sunt atrasă în jos și dintr-odată am fost conștientă că sunt din nou și în totalitate înapoi în corpul meu.“

Este o poveste incredibilă, dar și mai ieșit din comun este ceea ce i s-a întâmplat lui Kason după aceea. „Transformarea care a avut loc în câteva luni după experiența mea în pragul morții”, scrie ea, „m-a făcut să mă simt puternică pe plan psihic, cu mintea limpede și concentrată. Am simțit o forță interioară imensă și am avut curajul să vorbesc cu sinceritate. Experiența a rămas și acum, după 15 ani, o sursă de inspirație colosală. Mai important, a declanșat un proces de transformare spirituală care a continuat până în ziua de azi.“

Însă acea transformare nu a avut loc dintr-odată sau fără câteva șocuri pentru

vechea viziune asupra realității pe care o avea Kason. Astfel, iată ce scrie ea:

Când în sfârșit m-am întors la muncă, îmi redobândisem o mare parte din simțul pipăitului și mă simțeam bine fizic și emoțional, dar tot nu știam că avusesem o experiență în pragul morții și cu siguranță nu știam că așa ceva îți poate lăsa mintea deschisă la inputurile paranormale. Imaginați-vă ce șoc am avut când, după vreo două luni de la accidentul aviatic, am avut prima experiență paranormală.

Într-o seară, după muncă, mergeam cu mașina spre casa prietenei mele Susan. Oprisem la un semafor și deodată o imagine vie, strălucitoare și aproape incandescentă, mi-a apărut brusc în ochii minții: un creier învelit în puroi. Imaginea era atât de clară, încât am înlemnit.

Eram sigură că imaginea pe care o vedeam reprezenta meningita, o infecție a învelișului superficial al creierului. De asemenea, eram sigură că era creierul lui Susan. Inițial, tulburată de experiență, am decis să nu spun nimănui nimic despre aceasta. Dar, când am ajuns acasă la Susan, am întrebat-o cum se simțea. Mi-a spus că de câteva ore avea o durere de cap severă, neobișnuită, un simptom clasic al meningitei. N-am vrut s-o alarmez, dar, ca să fiu sigură, am întrebat-o despre celelalte simptome ale meningitei. Chiar dacă nu avea niciunul dintre acestea, imaginea oribilă a creierului acoperit de puroi mă urmărea și am simțit că trebuia să spun ceva. Șovăind, i-am vorbit despre viziune și ce credeam că reprezenta. S-a gândit un moment și apoi m-a întrebat cum ar putea să-și dea seama dacă durerea ei indica un început de meningită.

Yvonne i-a explicat simptomele și a pus-o pe Susan să promită că, dacă acestea apăreau, se va duce imediat la urgență. Simptomele au apărut, iar ea s-a dus la urgență. „Când a ajuns la spital“, scrie Yvonne, „doctorii i-au făcut o puncție lombară și au confirmat că avea o formă rară, adesea fatală, de meningită. Diagnosticarea timpurie le-a permis doctorilor s-o trateze cu succes și ea s-a întors acasă după două săptămâni.“

La început, Yvonne n-a știut ce ar putea face cu această nouă capacitate. Abia când s-a întâlnit, după câțiva ani, cu colaboratorul meu în studiile privind experiențele în pragul morții, Kenneth Ring, a aflat că o percepție mai acută a lumii este un efect des întâlnit al acestui tip de experiențe.

În cartea lui clasică din 1949 *The Hero with a Thousand Faces*, Joseph Campbell susține că toate miturile și legendele sunt în esență o singură poveste. Pe scurt, povestea se desfășoară astfel: un ins care-și vede de treburile lui (îl vom numi „ins“ din economie de spațiu, cu toate că eroinele de acest tip nu sunt nici ele puține) se pomenește dintr-odată extras din viața lui liniștită și dus într-un nou peisaj straniu. Aici individul trece prin încercări și traume, al căror punct culminant constă în întâlnirea cu un zeu sau cu o zeiță. Dacă eroul este bărbat, evenimentul ia de obicei forma unei întâlniri cu o ființă feminină de o frumusețe și înțelepciune ieșite din comun — un fel de înger — care îl călăuzește spre tărâmurile și mai înalte; probabil tocmai până la divinitate.

Această ființă angelică este în același timp totalmente diferită de erou, dar în același timp — potrivit acelei logici ciudate pe care o pot avea miturile și visele — este eul său profund.

Un alt element comun al acestei povești universale este faptul că eroul suferă din pricina unei răni de un fel oarecare: are o slăbiciune care-l chinuie și-l împiedică să-și împlinească destinul. Acea întâlnire din lumea de dincolo îi vindecă această rană. Când se întoarce în lumea din care a plecat, eroul este o persoană schimbată. A fost inițiat și, ca toți inițiații, este acum un om din ambele lumi.

Adeseori în această poveste apare un segment în care, după ce se întoarce, eroul este chinuit de încercarea de a înțelege lucrurile care i s-au întâmplat. Fără doar și poate că a fost destul de real cât timp s-a întâmplat. Dar nu cumva a fost doar un vis?

Apoi, ca urmare a unui eveniment mărunț, aparent nesemnificativ, aventura și lecțiile învățate în lumea de deasupra sunt confirmate. Insul obține dovada că aventura lui a fost reală. Își dă seama, odată pentru totdeauna, că locul în care se aflase nu fusese doar un vis, iar comoara pe care o adusese cu el de acolo este solidă și reală.

Vi se pare ceva familiar?

Inițiații/eroii sunt adesea îngropați în cripte, în morminte sau în alte asemenea construcții, unde corpurile le rămân cât timp sufletele lor călătoresc în alte lumi. În povestea mea, „cripta“ era unitatea de terapie intensivă, patul nr. 10, unde am stat nemișcat înconjurat de prieteni și familie în vreme ce adevăratul meu eu călătorea spre Poartă și spre Esență. Șamanii își adună adesea rudele și prietenii în jurul lor când intră în transă — când sufletul le părăsește corpul spre a călători în lumile de deasupra și de dedesubtul pământului. La fel și eu i-am avut pe cei doi fii, Bond și Eben IV, pe fosta mea soție, Holley, pe mama mea, Betty, și pe surorile mele Jean, Betsy și Phyllis în jurul meu, într-o veghe permanentă până când mi-am încheiat călătoria.

Rana mea era o luptă subconștientă ce dura de o viață cu sentimentul că eram nevrednic de a fi iubit, care era consecința faptului că fusesem abandonat în pruncie și adoptat. În experiența din pragul morții pe care am avut-o, îngerul meu păzitor mi-a oferit necondiționat iubirea supremă pe care atât de mulți dintre cei care au trecut prin călătorii extracorporale au cunoscut-o prea bine. Astfel a început vindecarea mea profundă.

Povestea mea a fost deosebit de dramatică. Dar de când am revenit am aflat că versiuni ale acestei povești li se întâmplă mereu oamenilor. Tocmai acesta este motivul pentru care Campbell și-a intitulat astfel cartea. Cu toții suntem, așa cum a arătat el, eroi. Și cu toții trecem prin călătorii similare. Acum îmi dau seama că acesta este un motiv important pentru care nu obolesc niciodată să călătoresc prin lume și să-mi relatez povestea (un lucru pe care l-am făcut practic neîncetat de la apariția cărții *Dovada lumii de dincolo*) și nici oamenii nu obolesc ascultând-o. Cu cât o spun de mai multe ori, cu atât mai multă putere îmi dă. Și cu cât o văd cum rezonază în privirile celor cărora le-o spun, cu atât mai mari îmi sunt bucuria și recunoștința.

Multe scenarii inițiatice îl pun pe erou să se confrunte cu un monstru devorator și să-l înfrângă. Meningita bacteriană, boala de care am suferit, și cea care a alertat-o pe Yvonne cu privire la noile ei capacități paranormale a fost un echivalent medical modern al unuia dintre acei balauri feroși sau monștri mănăcatori de oameni cu care se confruntau atât de des eroii din miturile și legendele inițiatice. Meningita bacteriană încearcă literalmente să te mănânce. Chinurile suferite de Yvonne în apele înghețate ale lacului mi-au

amintit de numeroasele scenarii inițiatice care încep cu o scufundare în apă. De fapt, și povestea mea a început cu o scufundare, deși una de un tip foarte diferit. Dovada lumii de dincolo începe cu ridicarea mea din pat într-o luni dimineață, chinuit de o durere cumplită de spate, și continuă cu scufundarea mea în cadă în încercarea de a face durerea să dispară.

Apa este un simbol primordial al renașterii. Ritualurile antice ale misterelor includeau adesea scufundarea în apă. Cuvântul botez vine din latinescul baptizare, care înseamnă scufundare sau spălare rituală. Botezul a fost și rămâne o modalitate rituală de spălare a „murdăriei” pe care am acumulat-o în călătoria noastră pământească, astfel încât să ne putem redobândi natura inițială cerească. Dar, la acea vreme, nu mă gândeam la așa ceva. În acel moment, aveam o durere cruntă de spate, mă preocupa faptul că urma să întârzii la muncă și nu voiam decât să-mi pot continua activitatea zilnică.

După ce am reușit să ies din cadă, mi-am pus halatul flaușat roșu (veșmintele roșii, avea să mă informeze ulterior un cititor, au avut o semnificație rituală în primele ceremonii de botez ale creștinismului) și m-am întors în pat cu „pași de copil”. În timp ce citeam și reciteam acest pasaj de text, Ptolemy Tompkins, care a colaborat cu mine la scrierea acestei cărți ca și la Dovada lumii de dincolo, îmi tot scotea „pași de copil”. Eu introduceam sintagma din nou în text. Mai târziu, Ptolemy mi-a spus că avusesem dreptate să o las. Ca mulți inițiați înaintea mea, trebuia să devin mai întâi „ca un copilaș” înainte să mă pot întoarce în patria mea. Și, la un anumit nivel, știam asta — cu toate că nu în mod conștient.

Aici, ca și în multe alte locuri din poveste, detaliile mitice și rituale erau pur și simplu... acolo. Nu am planificat deloc în prealabil nimic din acest simbolism. Aici, în povestea mea, la fel ca pretutindeni în viețile noastre, semnificația este endemică pentru viață. Dacă o vom căuta, o vom găsi. Nu trebuie s-o așezăm acolo.

Dragă domnule Alexander,

În ziua de 10 noiembrie 2007, am fost mușcat de un șarpe veninos în La Grange, Texas. Am primit 6 unități de sânge și 18 unități de antivenin după un zbor de 110 km cu elicopterul, iar cei de la secția de urgențe a spitalului din Austin erau convinși că nu voi supraviețui. Am fost la terapie intensivă doar două zile, dar primele circa 12 ore am fost inconștient. Deși nu-mi amintesc toate detaliile așa cum ați făcut dumneavoastră, sunt convins că am comunicat cu tatăl meu, care era atunci în etapele ultime ale bolii Alzheimer. N-au trecut nici două luni și s-a prăpădit, dar, cu două zile înainte, pe când îl vizitam, se întâmplase ceva foarte lămuritor. În timp ce ne pregăteam de plecare, omul care de câteva luni nu mai răspundea și nu mai recunoștea pe nimeni m-a apucat de mână cu... ochii larg deschiși, [și] s-a uitat la mine de parcă ar fi vrut să-mi spună: „O să fie bine, plecați acum“.

N-am povestit nimănui această întâmplare, nici după ce tata a murit, exceptând-o pe soție, care a fost cu mine acolo. Am simțit întotdeauna că, într-un fel sau altul, comunicaserăm fără să știm, iar acum, după ce v-am citit cartea, sunt convins că așa s-a întâmplat. De asemenea, după această experiență, mi-am schimbat atitudinea față de moarte (față de moartea mea în orice caz), spunându-mi că nu există teamă de moarte și mă simt aproape invincibil. Nu la modul sinucigaș, ci într-o manieră confortabilă, însemnând că nu mă tem de ea, ci că o primesc aproape cu brațele deschise. La fel ca familia mea, am crezut întotdeauna în Dumnezeu, dar simt că m-am aflat în contact cu Dumnezeu într-un mod pe care încă nu l-am înțeles. Vreau doar să știți că, deși încă nu înțeleg întru totul ce s-a întâmplat de fapt cu mine în perioada în care am fost inconștient, simt tot mai mult că n-a fost doar un vis. Vă mulțumesc pentru cartea minunată și vă doresc să aveți succes în transmiterea mesajului unui număr cât mai mare de oameni.

Thomas Mueller

Dogonii din Africa au o definiție interesantă pentru simbol: „cuvânt despre această lume inferioară“. Lumea aceasta materială este simbolică de la un capăt la altul. Ea încearcă mereu să comunice cu noi, vrând să ne aducă aminte ce se află în spatele și deasupra ei. Când citim cărți sau vedem filme,

ne așteptăm la nuanțe simbolice. Dar viața însăși este simbolică. Semnificația nu este ceva pe care noi îl adăugăm vieții. Ea se află acolo deja.

Iată de ce am devenit tot mai interesat de ceea ce psihologul Carl Jung a numit sincronicitate: felul ciudat în care evenimentele din lumea noastră aparent aleatorie și fără înțeles acționează, uneori, nealeatoriu. Cu toții avem parte de sincronicități. Nu doar coincidențe, ci conjuncții de evenimente în toată regula, care practic „țipă” semnificație. Jung era de părere că aceste evenimente erau atât de reale, încât meritau atenția științei. A fost o intuiție remarcabilă dat fiind climatul puternic materialist de la jumătatea secolului al XX-lea în care și-a scris cea mai mare parte a operei.

Și a fost ceva absolut scandalos. „Semnificația”, pentru colegii lui oameni de știință, nu numai că era un termen neștiințific, era de-a dreptul antiștiințific. Știința spune că semnificația este o iluzie, o proiecție. Concepem semnificația în mintea noastră și apoi o aruncăm în lume, sperând să reziste. Ca să admitem că semnificația este reală ar trebui să cădem din nou în grota fără fund a ignoranței și a superstiției, din care oamenii de știință s-au străduit mult și cu migală să ne scoată. Filosofii și poeții n-au decât să se întrebe ce înseamnă lucrurile. Dar oamenii de știință, cum bine știa Jung, nu. Cu toate acestea, a mers înainte și a făcut exact acest lucru.

Cea mai cunoscută sincronicitate din viața lui Jung a avut loc în timpul unei ședințe cu una dintre pacientele sale, care descria un vis în care îi fusese dăruit un scarabeu de aur: un gândac egiptean sculptat.

„În timp ce-mi povestea visul, stăteam cu spatele la fereastra închisă. Deodată am auzit un zgomot în spatele meu ca și cum ceva bătea ușor în geam. M-am întors și am văzut o insectă zburătoare care se lovea de geam. Am deschis fereastra și am prins insecta din zbor.”⁷

Fiind un observator atent al lumii naturale, Jung a identificat repede gândacul. „Era cea mai apropiată analogie cu scarabeul de aur pe care latitudinea noastră o putea produce, anume un scarabeide (ileană), *Cetonia aurata*, „gândacul de trandafir” care se simțise pesemne îndemnat, împotriva obișnuințelor sale, să pătrundă într-o încăpere întunecată tocmai în acest moment.”⁸

În zilele noastre, oameni din toată lumea trec prin experiențe, de la unele grandioase la altele aparent neînsemnate, care transmit un singur mesaj: lumea are semnificație. Lumile superioare ne vorbesc oriunde ne aflăm. Nu trebuie decât să le ascultăm. Ca și mine, acești noi inițiați au avut ochii deschiși față de un mister care transcende toate controversele interreligioase, dintre religie și știință, dintre credință și necredință. Am devenit oameni pentru care o falie dăunătoare creată în adâncul psihicului nostru (una pe care nici nu știam adesea că o avem) a fost vindecată. Spiritul lui Platon și spiritul lui Aristotel se îngemănează în noi. Ca urmare, ne-am pomenit trăind într-o lume nouă.

Dragă domnule Alexander,

Dați-mi voie să încep prin a preciza că, până acum, n-am scris NICIODATĂ o scrisoare unui autor. Pe 21 octombrie 2013, fiul nostru de 25 de ani a fost internat în spital cu ceea ce credeam că era gastroenterită sau toxiinfecție alimentară. Starea i s-a înrăutățit rapid și a fost dus la terapie intensivă. Vedeam neputincioși cum funcțiile organelor sale cedau una după alta. Ficatul lui a încetat să mai proceseze antibioticele... funcția renală s-a încetinit foarte mult... și apoi nici pancreasul n-a mai funcționat corect. A făcut insuficiență cardiacă congestivă, așa încât plămânii i se umpleau cu lichid. În final, inima lui a intrat în fibrilație atrială. Nu puteau să-i administreze glucoză intravenos deoarece se temeau să nu-i provoace comă diabetică. Era conectat la 11 punți cu perfuzii diferite. Nu răspundea bine la niciuna dintre ele. Am crezut că dormea mult. N-au spus niciodată că ar fi în comă, deși încheieturile de la mâini și de la glezne îi erau „curbate” spre interior, așa cum ați explicat în carte.

Cei de la spital au chemat preotul, specialistul în dureri [și] specialistul în tratamente paliative, ne-au dat niște broșuri funerare și ne-au anunțat că nu mai puteau face nimic. Au spus că nu vor mai înlocui perfuziile odată golate. Ne rugam și priveam cum lua de-acolo perfuzie după perfuzie, până la soluția salină. Pe măsură ce fiecare pungă era îndepărtată, organismul lui repunea în funcțiune acel organ... Doctorii se mulțumeau să clatine din cap.

Unul dintre ei mi-a spus că era mai mult decât ceea ce tocmai făcuseră. De asemenea, am stat cu rândul și nu l-am lăsat nicio clipă singur în cele nouă zile de la terapie intensivă sau în celelalte 20 cât a stat în spital. Fiul meu a fost mutat într-un salon obișnuit și apoi în centrul de reabilitare al spitalului. Pe 4 noiembrie, inima lui și-a recăpătat ritmul sinusoidal.

Era fermecător și radios... Ziua de naștere și-a petrecut-o la reabilitare. Una dintre asistente i-a adus un exemplar nou din cartea dumneavoastră Dovada lumii de dincolo. După vreo două zile, într-un moment mai liniștit, l-am întrebat dacă voia să-i citesc un capitol. Mi-a spus că da, sigur. După ce i-am citit un timp, m-am uitat la el și am văzut că fiului meu, un bărbat zdravăn de 1,90 m, îi șiroiau lacrimile pe obraji. L-am întrebat dacă nu cumva îl supăra ceea ce-i citeam și dacă n-ar fi mai bine să mă opresc. Mi-a spus că nu, și a vrut să citesc mai departe încă două capitole.

În acea noapte, în timp ce se pregătea de somn, mi-a spus cu glas liniștit: „Când am fost la terapie intensivă, am vorbit cu Dumnezeu. M-a întrebat dacă doream să rămân sau să vin acasă. I-am răspuns că voiam să merg acasă. Nu știam că alți oameni credeau că se duc în rai. Ne aflam la porțile raiului. Era multă verdeață în jur. Am să-ți povestesc mai multe altădată.”

Interessant e că, după vreo două zile, am întrebat-o pe asistentă când citise cartea. Mi-a spus că n-o citise și că cineva îi recomandase să ne-o cumpere, așa că a făcut o comandă specială.

Fiul meu s-a întors de la spital la 19 noiembrie 2013. Cartea dumneavoastră l-a ajutat să treacă cu bine prin cele întâmplare...

Am continuat să citim capitolele până când am ajuns la partea în care și dumneavoastră v-ați dus acasă. Atunci a spus că o vom termina mai târziu — peste două săptămâni. Voia să cugete la cele citite deja. N-am mai apucat s-o terminăm împreună. L-am mai avut acasă doar șase săptămâni. N-a mai avut când să ne povestească mai multe despre experiența lui. S-a prăpădit în ziua de 4 ianuarie 2014, infectat cu virusul gripei porcine H1N1.2009.

Vă mulțumesc din suflet pentru că ați scris această carte. Ne-a ajutat pe toți enorm. Când fiul meu s-a sfârșit, m-am gândit că s-a întors la porțile raiului și a vorbit din nou cu Dumnezeu.

Cu sinceritate,

Claire

În decembrie 1991, un bine cunoscut psihanalist din San Francisco, Elizabeth Lloyd Mayer, a avut o problemă. Harpa de neînlocuit a fiicei sale a fost furată la un concert. Mayer a petrecut două luni folosind toate instrumentele aflate la dispoziția ei ca să recupereze harpa. În cele din urmă, după cum scrie în cartea ei *Extraordinary Knowing*, o prietenă i-a spus că, dacă era cu adevărat pregătită să încerce orice pentru a reintra în posesia harpei, ar trebui să apeleze la un radiestezist. „Singurul lucru pe care-l știam despre radiesteziști“, scrie Mayer, „era că sunt niște oameni ciudați care găsesc pânzele de apă subterane cu ajutorul unui băț bifurcat.“ Pentru Mayer, profesoară de psihologie la Universitatea Berkeley din California, însemna să pășească pe un teritoriu necunoscut.

Mayer știa că ideea potrivit căreia un obiect pierdut de ea ar putea fi localizat fizic de o persoană cu totul necunoscută era fantezie pură. Încălca toate regulile logice ale lumii în care trăia și își practica de decenii cu succes profesia de psihiatru.

În același timp, chiar își dorea harpa înapoi.

Străduindu-se din răspuțeri să-și țină la respect criticul interior, Mayer a format numărul primit de la prietena ei, care aparținea unui radiestezist cunoscut din Arkansas.

„O secundă, vă rog“, i-a spus radiestezistul. „Am să-ți spun dacă mai e în Oakland.“ Da, i-a spus, era. Folosind o hartă a străzilor, i-a indicat cu exactitate casa în care, după cum susținea el, se găsea harpa. Mayer s-a întrebat ce putea face cu această informație. Nu putea să bată pur și simplu la ușa casei cu vestea că un radiestezist i-a spus că harpa fiicei sale se afla acolo.

A avut o inspirație. A printat niște fluturași despre harpă și i-a lipit pe o rază

de două cvartale în jurul casei cu pricina.

După trei zile, a primit un telefon. Persoana de la celălalt capăt al firului i-a spus că văzuse anunțul și că vecinul ei avea harpa. După câteva telefoane, s-a aranjat o întâlnire și harpa a fost returnată.

În timp ce mergea spre casă cu mașina, cu harpa fetei pe bancheta din spate, Mayer a avut o străfulgerare exprimată în trei cuvinte: „Asta schimbă totul“.

Povestea aceasta descrie cum mulți dintre noi, cei care facem parte din comunitatea științifică, am ajuns să ne schimbăm perspectiva despre ce fel de loc este lumea aceasta. Ne-am pomenit în câte o situație în care am fost forțați să încercăm toate explicațiile vechi pentru cine știe ce fenomen nou. Când acestea au dat greș, am fost obligați să luăm în considerare posibilitatea ca lumea, așa cum o înțelegem, să nu fie așa cum e în realitate. Aceasta ne-a făcut să explorăm în continuare noi căi de a înțelege lumea, care ne-au oferit răspunsuri mai bune decât cele obținute prin vechile metode.

Poate că am știut că aceste moduri de a privi lumea existau dinainte, dar le-am considerat caraghioase. S-ar putea ca și acum să le considerăm la fel.

Dar... am vrut să ne recuperăm harpa.

Și ne-am asumat riscul. Ne-am luat inima în dinți și ne-am deschis față de posibilitatea unui set de idei noi și radical diferite despre ce fel de loc ar putea fi cu adevărat lumea.

În cazul unor oameni ca dr. Mayer, răsplata pe care am obținut-o din această schimbare a fost mult mai mare și mai importantă decât orice harpă. Ne-am recuperat pe noi înșine. Am învățat că, atunci când ne confruntăm cu cele trei mari întrebări pe care culturile care au existat înaintea noastră le-au formulat, s-ar putea să existe răspunsuri întru totul diferite de cele care ne-au trecut vreodată prin minte.

Povestea lui Mayer ne mai arată că nu e nevoie să treci printr-o experiență spectaculoasă precum EPM ca să suferi această schimbare a perspectivei. Cred totuși că este de datoria aceloră dintre noi care au trecut prin aceste experiențe mai dramatice să răspândească veștile — să vorbească despre

locurile prin care au fost și lucrurile pe care le-au văzut și să folosească toată priceperea de care sunt în stare pentru a da viață mesajului și a-l translata înapoi în această lume.

Ca și mine, Kason și Mayer sunt medici și amândouă au fost târâte, fără voia lor, în această lume nouă în care semnificația este reală. Amândouă au reușit. Au dobândit titlul de doctor — inițiate de rang înalt în clubul științei — și nu le-a fost teamă că semnificația, limbajul lumii spirituale este real. Că acea altă lume încearcă să ne vorbească și că, cu cât ascultăm mai mult, cu atât mai mult vom înțelege. În loc să se certe, cei doi curenți gemeni ai științei și lumii spirituale se împletesc în sinele acestor colege medici cam în felul în care cei doi șerpi ai caduceului se îngemănează pe toiagul sacru care poate fi văzut și în zilele noastre în mai toate cabinetele medicale.

Dragă domnule Alexander,

Soția mea Lorraine s-a stins la data de 24 iunie 2013, după 21 de ani de căsătorie. Toată viața ei, Lorraine a fost pasionată de viața spirituală și, ca membru al Bisericii Metafizice din Arlington, Virginia, a practicat vindecarea reiki. Lorraine avea de asemenea „ghizi“ nativi americani la care apela în perioadele dificile. După ce Lorraine a murit și m-am confruntat cu sarcina de a-mi face bagajele ca să mă pot muta la noua locuință, stăteam pe verandă și încercam să mă relaxez când, ce să vezi, un fluture monarh a apărut și a zburat la nici trei metri de locul unde mă aflam. Mi s-a părut ciudat pentru că alți fluturi nu se vedeau prin preajmă. Fiindcă trăisem în casa aceea mai bine de 14 ani, știam că, de obicei, fluturii apar în grupuri. Totuși, acel fluture nu avea însoțitori. De asemenea, când a trebuit să plec și am deschis ușa garajului, a apărut același fluture. Nu știam ce să cred despre asta. Totuși, când am scos mașina din garaj, m-am asigurat ca fluturele să nu piară într-un „accident rutier“.

... Am crezut că Lorraine a revenit poate pe pământ sub formă de fluture, dar aveam nevoie de ceva mai convingător... Eram sceptic față de orice se afla la granița spiritualității... Acesta este acum începutul căutării credinței și a

liniştii sufleteşti.

Când Lorraine a trecut în lumea celor drepti, am hotărât să-i donez corpul unei organizații care folosea cadavrele pentru cercetări medicale. La sfârșitul unei perioade prestabilite, Lorraine urma să fie incinerată, iar urna să-mi fie adusă. Ultima dorință a lui Lorraine a fost să fie îngropată lângă un copac, astfel încât spiritul să poată ajunge la „ghizii“ ei. Am să revin la acest aspect la momentul potrivit.

Când strângeam lucrurile în vederea mutării, a trebuit să iau la mână obiectele personale ale lui Lorraine, inclusiv toate bijuteriile și diferite alte obiecte. În timp ce deschideam sertarele din cutia ei de bijuterii, tot dădeam peste obiecte care înfățișau fluturi. Știam că îi plăcuseră fluturii, dar la fel de mult îi plăcuseră și alte obiecte de colecții precum gnomi, clădiri și personaje dickensiene, văcuțe din ceramică și mai ales circa 100 de păpuși pe care le colecționase și le etala prin toată casa. Rețineți că, în timp ce-mi împachetam lucrurile, fluturele monarh mă aștepta mereu să ies din casă.

... După ce m-am mutat în casa din oraș, am primit rămășițele pământești ale lui Lorraine. Am deschis ambalajul de expediere și am scos cutiuța de 10 pe 15 cm legată cu un șnur frumos. Aproape că nu-i simțea greutatea și, ca o ironie, un cântec mi-a venit în minte în timp ce luam cutiuța ce conținea cenușa lui Lorraine: era „Is that all there is?“ al lui Peggy Lee. Am așezat-o pe Lorraine sus, pe raftul de cărți din biroul meu, și am început să mă gândesc cum să-i îndeplinesc ultima dorință. După două săptămâni petrecute în compania a ceea ce mai rămăsese din Lorraine, am pus la cale un plan. Aveam să-l întreb pe prietenul meu Norman dacă era de acord să-i găsesc lui Lorrain locul de odihnă veșnică pe un teren deținut de fiica lui pe o coastă a Muntelui de Sud din Maryland... Așa că, într-o zi, am convenit cu Norman să o duc pe Lorraine în acel colț de rai și să găsesc un copac solid în preajma căruia să se poată odihni în pace.

Când am ajuns pe terenul cu pricina și am început să discutăm unde am putea găsi copacul „potrivit“, iată că un fluture monarh a apărut și a zburat în apropierea locului în care ne aflam. Ca și atunci când am văzut fluturele pe veranda vechii mele locuințe... un singur fluture a apărut... După ce am găsit locul potrivit, Norman m-a ajutat să sap o groapă îndeajuns de mare ca să încapă cenușa lui Lorraine. Am desfăcut șnurul cu care era legată cutia și

am deschis-o. Înăuntru era o pungă de plastic ce conținea ceea ce mai rămăsese din iubita mea soție și suflet pereche. Am deschis apoi punga de plastic și am încredințat-o pe Lorraine locului de odihnă veșnică. În tot acest timp, fluturele monarh a rămas acolo unde îl lăsasem. Acum aveam sentimentul puternic că Lorraine era prezentă sub forma aceluiași fluture. Pentru a-mi întări convingerea, acum vine cireașa de pe tort. Ieri l-am sunat pe Norman și i-am spus că aș dori să vin la cabana lor ca să-l văd și s-o întâlnesc pe fiica lui pentru prima dată. Când am ajuns și ne plimbam pe terenul proprietății, ghiciți cine zbura prin preajmă? Da! Ați ghicit. Era același fluture monarh care intrase în viața mea cam cu o lună în urmă. După ce-mi veți citi povestea, puteți s-o credeți sau nu. Puteți spune că fluturii monarhi sunt foarte răspândiți în regiunea aceea, dar nu uitați că acest fluture a zburat întotdeauna singur.

Don Entlich

Dacă ți-a murit soțul și acestuia îi plăceau fluturii cardinal, iar la comemorarea morții lui se întâmplă să mergi la mormânt și să găsești un fluture-cardinal așezat pe piatra funerară, poți să iei asta drept un semn. Nu lăsa cine știe ce voce dinlăuntrul tău să-ți spună că prezența fluturelui acolo e doar o coincidență. Cel puțin până nu înțelegi cuvântul coincidență, care înseamnă două lucruri ce ocupă un singur loc, din perspectiva termenului mai profund și mai potrivit, sincronicitate.

„Dacă-mi zâmbești“, se aude un vers dintr-un cântec al trupei Crosby, Stills and Nash din anii mei de colegiu, „voi înțelege, pentru că e un lucru pe care toată lumea de pretutindeni îl face în aceeași limbă.“ Universul vorbește o limbă, și anume limba semnificației. Semnificația este încorporată în toate nivelurile universului — chiar și în nivelul în care trăim, unde e mai greu de văzut. Iată de ce principala nemulțumire a oamenilor la adresa vieții moderne e lipsa de semnificație. Dar, sub suprafață, nu e deloc așa.

⁵ Citat în Russell, From Science to God.

⁶ Tarnas, „Is the Psyche Undergoing a Rite of Passage?“, din Singer, The Vision Thing, p. 262.

⁷ C.G. Jung, Opere complete, vol. 8, „Dinamica inconștientului“, p. 503, București, Editura Trei, 2013.

⁸ Ibid.

Capitolul 3

Darul viziunii

Fără vedenie de proroc, poporul piere.

Pildele lui Solomon, 29:18

Platon n-a folosit acest cuvânt, dar bănuiesc că ar fi apreciat termenul din engleza modernă murky⁹ pentru a descrie situația în care ne aflăm. Cuvântul provine din vechiul cuvânt englezesc myrk, care înseamnă „întuneric“. Dar, când îl auzim, avem o senzație puternică de pământ, de mâl. Și asta are o noimă, pentru că întunecimea cu care ne luptăm cât suntem aici pe pământ este exact acel tip de întuneric. Sfântul Pavel prezintă cea mai cunoscută versiune a acestei idei când, în Corinteni 1, vorbește despre faptul că vede lumea noastră „ca printr-o ceață“. Pământul, ne sugerează înțelepciunea tradițională, este un loc în care e greu să vezi.

Dar viziunea pe care viața de pe pământ o întunecă atât de radical nu este cea fizică. Este viziunea spirituală, care ne permite să vedem unde ne aflăm în universul spiritual, așa cum viziunea fizică ne permite să vedem unde ne găsim în lumea fizică.

Cu 200 de ani în urmă, când concepția științifică modernă despre lume era încă în faza de tinerețe, poetul William Blake a găsit un nume pentru refuzul din partea comunității științifice de a vedea și a recunoaște latura spirituală a lumii. El a numit acel refuz și filosofia, care a luat naștere odată cu acesta,

„Viziune singulară“.

Acum am o viziune îndoită...

Domnul să ne păzească

De viziunea singulară și de somnul lui Newton.

„Newton“ menționat de Blake aici este Sir Isaac Newton: matematician, fizician, cel care a formulat legea gravitației. Newton este unul dintre cei mai mari oameni de știință din istorie — poate chiar cel mai mare. Dar, pe lângă toate realizările sale mărețe, este vinovat de o greșeală. În consens cu acest pasaj scris de René Descartes, el a împărțit lumea în lumea „interioară“ și lumea „exterioară“, spunând că doar aceasta din urmă este cu adevărat reală.

Am observat că absolut nimic nu aparține naturii esenței corpului decât dacă e un lucru cu lungime, lățime și adâncime, care să permită diferite forme și diferite mișcări. Am mai aflat că formele și mișcările corpului erau doar moduri pe care nicio putere n-ar putea să le facă să existe separat de acesta; și, pe de altă parte, că mirosurile, culorile, aromele și restul lucrurilor de acest fel nu sunt decât senzații existente în gândirea mea și care diferă de corpurile respective nu mai puțin decât diferă durerea de forma și mișcarea instrumentului care o provoacă.

După ce știința va fi măsurat tot ce există în lumea materială „exterioară“, credeau Newton și ceilalți oameni de știință din zilele lui, ei aveau să știe tot ce era de știut. Au scos cu totul din peisaj conștiința. De ce s-o includă? Doar n-o poți găsi. N-o poți vâna pentru a o măsura apoi. Nu o poți cântări. Ceea ce trebuia să însemne că nu era reală.

Lumea noastră continuă să fie construită pe baza vechii distincții dintre

materie (lumea „exterioară“) și minte (lumea „interioară“) pe care a stabilit-o Descartes. „De bine, de rău“, scrie psihologul Lawrence LeShan în cartea publicată în 2013 *A New Science of the Paranormal*, „aceasta este o cultură științifică. Îi ascultăm pe liderii religioși, pe guru și pe politicieni, dar cei despre care credem că rostesc adevărul-adevărat sunt oamenii de știință“.

LeShan se întreabă apoi ce s-ar întâmpla dacă știința ar începe să ia în serios lumea spirituală iar eu cred că este un lucru inevitabil:

În scurt timp, toată lumea ar afla că ființa omenească înseamnă mai mult decât ne arată simțurile și că nu suntem prizonieri în propria noastră piele pentru totdeauna. Dar aceste adevăruri nu ne-au atins cu adevărat. Ele nu reprezintă o amenințare la lumea de zi cu zi a simțurilor noastre. Zidurile vieților noastre nu se prăbușesc. Am să continui să mă port ca înainte și după ce voi afla că biroul aparent solid pe care mă sprijin nu e decât un spațiu vid cu zone de masă, sarcină electrică și viteză care se deplasează cu mare viteză în el — că este compus, după cum s-a exprimat Werner Heisenberg, „dintr-un spațiu vid bântuit de singularități“.¹⁰

Ne vom trezi din somnul lui Newton.

Dragă domnule Alexander,

Pe 19 august 1999, tatăl meu a fost internat în unitatea de cămin de bătrâni a spitalului din localitatea noastră timp de 13 zile. A suferit o serie de accidente vasculare cerebrale care l-au adus într-o stare în care nu mai reacționa la niciun stimul. După numeroase discuții cu doctorii care-l îngrijeau, familia a luat decizia de „a-l lăsa să plece“.

Împreună cu fratele și surorile mele, am stat neîncetat la patul lui în acele

ultime zile. În fiecare moment, cineva s-a aflat în cameră cu el. În jurul orei 4 dimineața, a început să respire în felul acela care anunță apropierea sfârșitului. Ne așteptasem să vină mai curând, dar tata era un om puternic și nu se grăbea să plece.

În salon era întuneric beznă, în afară de o lampă de veghe încorporată în perete care lumina o mică porțiune de podea. Ne aflam la etajul 6 sau 7, astfel că luminile de afară nu pătrundeau pe ferestre.

Tata a respirat pentru ultima oară. Picioarele și mâinile i se răciseră deja. Ședeam cam la 30 de centimetri de pat, cu coatele pe genunchi și capul sprijinit în palme. Era întors către mine, cu capul la mică distanță de al meu. Pe când mă pregăteam să mă ridic, să-mi întind oasele și să vorbesc cu fratele și surorile mele, ceva mi-a atras privirea. Arăta ca un fir de praf care se așezase pe tâmpla tatei. Deodată, mi-am zis: Cum pot să văd acest „praf”? În cameră era întuneric și eu vedeam totuși așa ceva! Cum era iluminat? M-am uitat în jur după vreo sursă de lumină care să-și fi trimis razele pe capul tatălui meu, dar nu era niciuna în preajmă.

Am închis ochii ca să mi-i odihnesc o clipă, i-am masat cu degetele și i-am deschis iar, dar praful era tot acolo, vizibil într-un mod misterios. M-am dat mai aproape, crezând că praful avea să dispară. Dar n-a dispărut. Apoi, sub privirile mele, ceva a început să se desprindă din partea laterală a capului tatei! Aveam ochii larg deschiși și respiram foarte încet, încercând să înțeleg ceea ce vedeam...

Un mic glob, nu mai mare decât o monedă de 25 de cenți, ieșea lent la suprafață din tâmpla tatălui meu. Avea acea frumoasă culoare albastru intens pe care o vezi la baza flăcării unei lumânări. Radia o lumină albă. Razele îmi aminteau de artificiiile aprinse de 4 Iulie, dar scânteile radiau cu încetinitorul. După circa un minut, globul a ieșit în întregime și părea să fi rămas așezat pe tâmpla tatălui. Un mic glob albastru, care împrăștia raze scânteietoare albe.

După câteva secunde, globul a început să leviteze cam la o jumătate de metru deasupra corpului tatei și a rămas acolo câteva secunde. Apoi s-a ridicat încet spre partea vestică a încăperii (de fapt, părea să se deplaseze într-o anumită direcție) și s-a înălțat deodată până când a intrat în tavan și a

dispărut.

Rămăsesem ținut în scaun, cu privirea spre locul în care dispăruse globul. M-am învârtit, așteptându-mă ca cineva să spună ceva, dar nimeni n-a suflat o vorbă. Nu voiam să pun vreo întrebare astfel încât să pară că sugeram deja răspunsuri din partea celor de față, așa că am spus pur și simplu: „S-a-ntâmplat ceva adineauri?”

Sora mea a răspuns: „Te referi la lumina aceea care tocmai a ieșit din tâmpla tatălui nostru?”

Cred că Shakespeare a avut dreptate când a afirmat: „Căci se petrec în cer și pe pământ mai multe lucruri de câte-a visat, Horațio, filosofia ta”.

David Palmer, Higganum, Connecticut

„S-a-ntâmplat ceva adineauri?”

„Ai văzut asta?”

„Ai simțit și tu ce-am simțit eu?”

Oamenii își pun unii altora astfel de întrebări de câte ori se află în situații asemenea celei a lui David: situații în care cineva drag se stinge și ceva inexplicabil — ceva mai mult decât pur și simplu fizic — însoțește evenimentul. Metoda științifică impune ca un fenomen să fie văzut de mai mult decât o singură persoană. De asemenea, cere ca fenomenul să fie repetabil. Acesta este punctul în care povești ca aceea a lui David — incredibil de răspândite — devin pradă ușoară pentru critici.

Sau cel puțin așa crede majoritatea oamenilor.

În anii de stagiatură petrecuți la Centrul Medical al Universității Duke din Durham, Carolina de Nord, treceam adesea pe lângă o clădire mică și modestă ca înfățișare denumită Institutul de Parapsihologie (care acum se

numește Centrul de Cercetări Rhine). Nu i-am dat niciodată prea multă atenție. Fără îndoială că tot felul de oameni bine intenționați lucrau din greu acolo, punându-i pe subiecți să ghicească ce cărți de joc erau trase dintr-un teanc și alte lucruri de acest gen.

Astfel de experimente aveau într-adevăr loc între zidurile Centrului Rhine. Ceea ce nu știam era că acele experimente și altele asemenea desfășurate în instituții mici, dar respectabile din Statele Unite ale Americii, Canada, Marea Britanie și din alte țări au stabilit mai presus de cea mai mică probabilitate statistică faptul că telepatia, precogniția și alte fenomene similare ale conștiinței nonlocale sunt reale.

Dar ce s-a întâmplat cu această descoperire? După cum arată LeShan, mai nimic. Problema nu este dacă fenomenele ce depășesc capacitatea de a explica a științei materialiste există. Ele există. Problema este să facem ca această informație să ne pătrundă în oase. Și în sânge. Problema e să ne transformăm în ceva diferit față de ce eram înainte.

Așadar, problema este de fapt transformarea.

Întotdeauna am știut cine suntem. Această cunoaștere a apărut, a dispărut din vedere și a ieșit din nou la suprafață de mai multe ori și în mai multe locuri decât ar putea să numere cineva. Datează încă din Paleolitic (sau vechea Epocă a Pietrei, în urmă cu circa 30 000 de ani), când strămoșii noștri își îngropau deja persoanele dragi în poziție fetală și le ornau cu flori și scoici pentru a sugera că, deși erau îngropate în pământ, corpurile vor renaște în lumea de dincolo. Și abia de curând, într-un experiment desfășurat în 2014, s-a confirmat că teoria din 1964 a fizicianului John Stewart Bell potrivit căreia particulele pereche separate de milioane de ani-lumină se vor deplasa într-o armonie reciprocă instantanee, deoarece timpul și distanța sunt ele însele iluzii.

Am trăit mereu în universul real. Acest lucru nu s-a schimbat niciodată. Noi suntem cei care ne-am schimbat, iar și iar. Noi suntem cei care ne-am îndepărtat de universul real, am revenit la el și ne-am îndepărtat din nou. Dar n-am fost niciodată atât de departe, o perioadă atât de lungă, cum suntem acum. Toată lumea știe astăzi ce consecințe a avut tratarea naturii pe un obiect — un lucru fără viață pe care-l putem manipula după bunul nostru

plac. Știm — din punct de vedere fizic — că suntem, ca planetă, într-o situație foarte dificilă. Dar nu oricine știe că soluția la această problemă va trebui să fie atât spirituală, cât și materială, că va trebui să schimbăm nu numai modul în care trăim, ci și ceea ce credem despre acele trei mari întrebări în privința cărora oamenii de dinaintea noastră au fost îndeajuns de inteligenți încât să nu le piardă niciodată din vedere. Pentru că singurul mod în care putem duce o viață fericită pe pământ este în lumina raiului. Să trăim fără rai înseamnă să fim sclavi ai propriei năzuințe reprimăte de desăvârșire pe care cunoașterea propriei existențe o oferă. Nu e greu de văzut cum acea năzuință reprimată a dus la atât de multe excese, care au făcut din planeta noastră locul profund deteriorat și primejduit care este astăzi.

Ai văzut vreodată o vulpe în sălbăticie? Fiind născut și crescut în Carolina de Nord, am zărit o mulțime, și sunt întotdeauna o imagine frumoasă. Să-ți imaginezi un animal ca acesta este un mod minunat de a înțelege ce ne-au dăruit Newton, Galileo Galilei, Descartes și ceilalți arhitecți ai noii viziuni științifice despre lume care s-a născut în secolul al XVI-lea, dar și ce ne-au luat.

Să ne imaginăm ce vedea un țăran din Evul Mediu când se uita la o vulpe. Animalul însuși era acolo, dar exista și o masă uriașă de asocieri biblice, mitologice și folclorice care nu țineau neapărat de acesta. Vulpea era șireată, senzuală, nesinceră, păcătoasă... tot felul de calități omenești pe care era evident că nu le avea, dar pe care un individ din acea epocă, condiționat în mare măsură să considere natura prin lentilele Bibliei, nu putea să le perceapă altfel.

Când știința și-a intrat în drepturi în secolul al XVI-lea, a înfăptuit o breșă revoluționară în toate acele vechi asocieri. Vulpile, au descoperit pionierii epocii științifice, nu sunt ființe viclene, senzuale și păcătoase. Sunt animale, membri canini ai clasei mamiferelor, cu un teritoriu de o anumită suprafață și o perioadă de gestație de atâtea săptămâni. Dar au încetat să mai fie făpturi antropomorfe păcătoase și josnice.

Aristotel a folosit logica în reflecțiile lui asupra lumii, dar nu a utilizat metoda științifică. Nu s-a dus în natură ca să facă teste. (Așa cum am arătat

anterior, trebuie să le mulțumim alchimiștilor că au adus cu ei rudimentele aspectului experimental al metodei științifice, pe care știința modernă a adoptat-o în cele din urmă.) În trecut, nimănui nu i-a dat prin cap să facă o disecție pe vulpe, să-i compare structura craniului cu cea a altor carnivore, să vadă prin ce difereau sau nu difereau inima, ficatul sau intestinalele acesteia de cele ale unei vaci, ale unei găște sau ale unei ființe omenești. Părinții revoluției științifice au dus cu un pas mai departe spiritul aristotelian al observației directe. Nu s-au mai mulțumit să privească lumea și să se gândească la ea, au descompus-o până la particulele ei cele mai mici.

Pe lângă uriașa ei utilitate, această nouă modalitate de a privi lumea a fost în același timp profund onestă. Respectă realitatea lumii fizice, ne spune această abordare. Nu te lăsa amăgit de cine știe ce sistem religios dogmatic închipuit, care își suprapune semnificația imaginară cu lumea și lucrurile din ea. Du-te, investighează tu însuși lumea și află cum este cu adevărat.

Și toate astea sunt minunate. Dar, bineînțeles, știm ce s-a întâmplat curând. Am mers prea departe. Împreună cu progresele științei moderne — faptul că am fost în stare să studiem un animal ca vulpea și să-l vedem într-o manieră cu adevărat complexă și sofisticată — am căpătat și atitudinea potrivit căreia lumea și tot ceea ce conține ea nu ar fi nimic mai mult decât un obiect de capturat, ucis și disecat și, cel mai important, de folosit. În scurt timp, vulpile, împreună cu toate celelalte din lume, au fost luate în considerare pentru valoarea lor materială și exclusiv pentru asta. Vulpea a devenit o răpitoare de găini și de alte animale domestice prețioase, purtătoarea unei blăni care era valoroasă ca îmbrăcăminte, un animal util într-un număr limitat ca obiect de sport... și cam atât.

Dar o vulpe e mult mai mult decât atât. Este o creatură multidimensională a cărei formă actuală este fizică, dar a cărei natură reală este spirituală.

Ca și noi.

După moarte, un om este totuși om.¹¹

EMANUEL SWEDENBORG

Redobândirea acelei vederi multidimensionale — capacitatea de a vedea vulpile, pe noi înșine și toate celelalte de pe pământ în contextul universului spiritual — constituie esența noii viziuni, acea uniune dintre știință și spirit care e în sfârșit pe cale să aibă loc. Este o viziune a lumii care nu este „religioasă” în vechiul sens greoi și dogmatic al cuvântului sau „științifică” în sensul reduționist, materialist și obiectivant al termenului. E un mod de a vedea lumea care este capabil s-o măsoare, s-o studieze științific, dar fără a se rătăci în unidimensionalitatea teribilă a viziunii pur materialiste.

Chiar înainte de momentul actual, au existat oameni de știință care au înțeles că raționalismul trebuia renăscut dacă se dorea ca acesta să fie cu adevărat util. Scriitorul din secolul al XVIII-lea Johann Wolfgang von Goethe, un mare poet care a fost totodată și unul dintre părinții științei moderne, a avut probabil în minte religiile antice ale misterelor când a scris aceste faimoase rânduri:

... atâta timp când nu ai trecut prin asta, să mori și astfel să te dezvolți, ești doar un musafir tulburat pe acest pământ întunecat.¹²

Chiar și în lumea modernă științifică, după cum sugerează Goethe în aceste rânduri, trebuie să fim inițiați. Fără inițiere în cunoașterea adevăratei noastre identități și a locului din care venim cu adevărat, ne pierdem orientarea. Pentru cei orbiți de această lipsă de cunoaștere, lumea devine cu adevărat un loc foarte întunecat.

Când marele savant și matematician Blaise Pascal a murit, în 1662, în

căptușeala jiletcii lui s-a găsit cusut acest bilet:

Anul de grație 1654

Luni, 23 noiembrie, sărbătoarea Sfântului Clement, papă și martir, și a altora din martirologie.

Ajunul Sfântului Ioan Hrisostom, martir și altele.

De la circa zece și jumătate seara până la cam o jumătate de oră după miezul nopții.

Foc.

Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov,

Nu Dumnezeuul filosofilor și învățaților.

Certitudine absolută: Dincolo de rațiune. Bucurie. Pace.

Uitarea lumii și a oricărui alt lucru în afară de Dumnezeu.

Lumea nu te-a cunoscut, dar eu te-am cunoscut pe tine.

Bucurie! Bucurie! Bucurie! Lacrimi de bucurie!¹³

Gustav Fechner a fost un fizician respectat din secolul al XIX-lea și unul dintre părinții psihologiei experimentale moderne. În cartea sa *The Religion of a Scientist*, a scris următoarele:

Într-o dimineață de primăvară, am ieșit afară devreme. Câmpiile înverzeau, păsărele ciripeau, roua scânteia... Peste toate cădea o lumină transformatoare; era doar o pârțicică minusculă din pământ, o clipă

neînsemnată a existenței sale și totuși, cu cât cuprindeam mai multe în câmpul meu vizual, mi se părea nu doar extrem de frumos, ci și adevărat și atât de evident că este un înger, atât de bogat și de proaspăt în înflorirea lui și în același timp atât de stabil și de unificat, mișcându-se în ceruri, întorcându-și cu totul spre cer fața animată și purtându-mă și pe mine către același cer — atât de frumos și de adevărat că m-am întrebat cum de pot fi atât de pervertite ideile oamenilor încât să vadă pământul doar ca pe un bulgăre uscat și să-i caute pe îngeri separat de pământ și de stele sau deasupra lor în cerul vacant și să nu-i găsească niciodată.¹⁴

Domnule Alexander,

Am citit cu interes cartea dumneavoastră (primită în dar de la un prieten foarte intuitiv și inteligent), dat fiind că am avut în urmă cu circa un sfert de secol o experiență inexplicabilă, pe care mi-o amintesc până în ziua de astăzi. N-a fost gen EPM, căci nu am fost bolnav sau ținut la pat în niciun fel. Mă întorceam de la tribunal (încă mai practic avocatura) și mă îndreptam spre mașina mea. Îmi amintesc cu precizie că am călcat pe o crăpătură din trotuarul betonat și (fără vreun avertisment sau explicație) am devenit dintr-odată complet conștient că totul era în regulă. Când spun „totul“, mă refer la cea mai cuprinzătoare semnificație a cuvântului — incluzând (cum le place avocaților să spună) fără limite generalitatea lucrurilor anterioare, trecutul, prezentul, viitorul, universul, cosmosul, toate acțiunile, toate evenimentele, toate circumstanțele care au existat sau care ar putea exista vreodată. Când vorbiți despre „ultra-realitate“ în carte, pot să înțeleg la ce vă referiți. Sentimentul că totul în univers era OK — exact așa cum trebuie să fie — a fost mai adevărat, mai real și mai direct decât orice altă experiență pe care am avut-o vreodată. Fiind avocat, sunt antrenat (și înclinat natural, în orice caz) să argumentez sau să dezbat orice, dar acest sentiment transcendea orice posibilitate de controversă, dezbatere sau îndoială. Întorcându-mă cu mașina la cabinetul meu, sentimentul a dispărut după vreo cinci minute — și nu l-am mai avut niciodată.

Goethe, Pascal și Fechner nu aveau cunoștințele științifice pe care le posedăm astăzi, dar fiecare dintre ei era membru al lumii moderne și toți au fost, la vremea lor, giganți ai științei pe umerii cărora ne ridicăm astăzi. La fel stau lucrurile și cu omul de știință din secolul al XVII-lea Emanuel Swedenborg. Acesta și-a petrecut o bună parte din viață ca inspector de mine în Suedia, o slujbă care necesita cunoștințe considerabile de inginerie, fizică și aplicații practice ale noilor tehnologii hidraulice pentru extracția de la mare adâncime a cărbunelui și a altor minerale care abia începeau să fie folosite pe atunci în Europa. Swedenborg a fost totodată și geometru, chimist și anatomist desăvârșit, fiind primul care a formulat o idee aproximativă despre ceea ce face, de fapt, cerebelul, acea porțiune a creierului responsabilă în mare parte de coordonarea mișcărilor. A fost, după orice criteriu de apreciere, un geniu.

Swedenborg a manifestat un interes deosebit pentru creier și a dedicat mulți ani din viață încercării de a izola sediul conștiinței — poziționarea fizică a ceea ce, în vremea sa, era în continuare denumit suflet. Și deodată, pe la jumătatea vieții a descoperit (după cum s-a exprimat psihologul și specialistul în opera lui Swedenborg Wilson Van Dusen) că, până atunci, „căutase într-un loc greșit“. Swedenborg a suferit o criză spirituală. Un șir de vise înspăimântător de însuflețite l-au condus în final la un moment în care cerurile însele păreau să i se deschidă. Vechea lume a lui Swedenborg a crăpat, s-a deformat și s-a prăbușit. În locul ei, a crescut alta nouă.

Swedenborg și-a dedicat restul vieții studierii și catalogării lumilor spirituale pe care le-a descoperit, cu aceeași rigoare cu care studiase anterior lumea fizică. El a fost primul om de știință din epoca modernă care a tratat cerul ca pe un loc real și primul care a încercat să-l cartografieze.

Cultivând stilul „observației lăuntrice“ în care aluneca într-un fel de transă meditativă, Swedenborg a catalogat o serie imensă de lumi, despre care a scris cu detalii minuțioase. Aceste scrieri sunt adeseori destul de bizare, ceea ce l-a făcut să intre de multe ori în conflict cu colegii săi oameni de știință, precum și cu apărătorii creștinismului doctrinar. Lumile explorate de Swedenborg aveau oameni, și copaci, și case. El vorbea cu îngerii și demonii.

A descris, cu precizia unui meteorolog modern care vorbește despre un front de aer rece, climatele spirituale ale diferitelor lumi pe care le vizitase.

Caracterul specific al fiecăreia dintre aceste lumi era determinat de un anumit factor mai presus de altele: cantitatea de iubire sau de ură prezentă în acea lume. Dacă erai o persoană definită de iubire, spunea Swedenborg, ajungeai într-una din nenumăratele zone spirituale care alcătuiau împreună ceea ce Swedenborg înțelegea prin rai. Dacă erai definit de ură, ajungeai în iad.

Swedenborg credea în ideea antică a microcosmului — fiecare dintre noi este un fel de univers în miniatură. Dacă știm cum să privim înăuntrul nostru, spunea el, nu numai că vom găsi o hartă a raiului, ci vom găsi raiul însuși. Întregul nostru concept privind ceea ce este „extern“, deci real, și „intern“, deci imaginar, se bazează pe experiențele pe care le-am avut aici, în domeniul material, unde conștiința este mediată de creier și ne mișcăm de colo-colo într-un corp fizic pe care am fost condiționați să-l considerăm întreaga noastră identitate. Adevărul este că ceea ce percepem ca eul nostru „interior“ nu este „interior“ deloc, iar, când cineva ca Swedenborg spune că există lumi întregi „în interiorul“ nostru, nu se referă la capacitatea noastră de a imagina locuri ireale. El susține că universul este un loc spiritual mai mult decât unul fizic și că universul spiritual are multe lumi — „multe palate“, cum a spus Isus — și aceste lumi sunt cu adevărat asta: lumi, cu nori, vânturi, orașe, climate și oameni. „Cu cât un om se lasă în voia lui Dumnezeu“, scrie Ursula Groll, specialistă în Swedenborg, „și-și dezvoltă acest «rai» în el însuși, cu atât mai mult se apropie de Dumnezeu și cu atât mai mult devine un om, deoarece va deține o parte mai mare din conștiința cosmică sau din întregul atotcuprinzător.“¹⁵ Cu alte cuvinte, pentru Swedenborg, cartografierea raiului era nu doar o știință legitimă; era ceva pe care trebuie să-l facem ca să fim cu adevărat oameni.

Raiul, scrie misticul persan Najmoddin Kobra, folosind un limbaj care este minunat prin directetea lui neînfricată, este „cerul exterior vizibil“. Există, spune el, „alte ceruri, mai profunde, mai subtile, mai albastre, mai pure, mai luminoase, nenumărate și nelimitate“. Chiar alte ceruri? Da, Kobra chiar asta vrea să spună. Nu vorbește metaforic. Dar în aceste regiuni pot pătrunde doar oameni care sunt în armonie spirituală cu ele. În universurile care transcend domeniul fizic nu poți pur și simplu să mășăluiești în teritoriile noi și să le

cucerești. Trebuie, în schimb, să te acordezi la ele, să intri în armonie cu ele, altfel îți vor fi închise. Kobra a scris: „Cu cât devii mai pur în interior, cu atât mai pur și mai frumos este Raiul care îți apare, până când în cele din urmă pășești în puritatea divină. Dar puritatea divină este totodată nemărginită. Așa încât să nu-ți închipui niciodată că dincolo de locul în care ai ajuns nu mai există nimic, nimic care să fie la un nivel și mai înalt“.¹⁶

Știu că misticii precum Kobra și oamenii de știință mistici ca Swedenborg au dreptate. Raiul nu este o abstracție; nu e un peisaj supraréalist născocit din dorințe deșarte. Este un loc la fel de real ca încăperea, avionul, plaja sau biblioteca în care te afli chiar acum. Este plin de obiecte. Copaci, câmpii, oameni, chiar (dacă ar fi să dăm crezare Apocalipsei Sfântului Ioan Teologul, sau vizionarului persan din secolul al XII-lea Suhrawardi, sau filosofului și misticului arab din secolul al XII-lea Ibn 'Arabi) orașe adevărate. Numai că regulile privind modul de funcționare a lucrurilor acolo — legile fizicii raiului, dacă e să le numim astfel — sunt diferite de ale noastre. Singura regulă pe care trebuie să ne-o amintim de aici, totuși, este că în final ajungem acolo unde ne este locul și că suntem călăuziți de cantitatea de iubire pe care o avem în noi, căci iubirea este esența raiului. Din iubire este făcut. Este moneda de schimb a tărâmului.

Să avem înțelepciunea de a aplica acel principiu și în viața noastră pământească — să ne iubim cu adevărat ca ființe spirituale eterne care suntem și să transmitem acea iubire celorlalte ființe omenesti și întregii creații. Jucând rolul de canale de comunicare a iubirii necondiționate a Creatorului pentru creație, manifestând compasiune și milostenie, aducem o energie tămăduitoare cu o capacitate infinită la toate nivelurile domeniului material.

Acesta este de asemenea motivul pentru care principala calitate care ni se cere dacă dorim să întrezărim această zonă cât timp suntem vii pe pământ nu este un intelect deosebit, nicio mare viteză, nicio iscusință nemaipomenită, oricât de minunate ar fi acestea. Dar este nevoie de sinceritate. Adevărul poate fi abordat într-o mie de moduri diferite. Însă pentru că, așa cum Platon însuși a spus, lucrurile similare se atrag, pentru a înțelege adevărul, mai mult decât de orice altceva avem nevoie să fim sinceri și onești cu privire la bunătatea și îndărătnicia care acționează în interiorul nostru. În această

privință, voci disparate precum cele ale lui Buddha, Isus și Einstein sunt unanime. Lucrurile asemănătoare se înțeleg reciproc. Universul se bazează pe iubire, dar, dacă nu avem iubire în noi, universul ne va rămâne inaccesibil. Ne vom trăi viețile declarând triumfător că lumea spirituală nu există din cauză că nu am reușit să trezim în noi iubirea, singura care ar putea să ne facă să vedem acest lucru cât se poate de evident. Nu poți să ajungi la adevăr dacă nu ești sincer. Nu poți să ajungi la el spunând minciuni, ție sau altora. Nu poți să ajungi la adevăr aducând doar o părticică superficială din tine, în vreme ce îți lași în urmă eul profund. Dacă vrei să vezi tot ceea ce înseamnă raiul, trebuie să te aduci pe tine în întregime; altfel, mai bine rămâi acasă.

⁹ [Întunecos, sumbru, mohorât \(engl.\). \(N.t.\)](#)

¹⁰ [LeShan, A New Science of the Paranormal, pp. 81–82.](#)

¹¹ [TCR 792, citat în Van Dusen, The Presence of Other Worlds, p. 72.](#)

¹² [Din „The Holy Longing“ \(„Năzuința sfântă“\) de Johann Wolfgang von Goethe, traducere din germană în engleză de Robert Bly.](#)

¹³ [Pascal, Fragment, citat în Happold, Mysticism, p. 39.](#)

¹⁴ [Fechner, Religion of a Scientist: Selections from Gustav Fechner, traducere și redactare de Walter Lowrie, p. 153, citat în Anderson, The Face of Glory, p. 156.](#)

¹⁵ [Groll, Swedenborg and New Paradigm Science, p. 78.](#)

¹⁶ [Citat în Corbin, The Man of Light in Iranian Sufism, p. 60.](#)

Capitolul 4

Darul puterii

Odată, o tigroaică a atacat o turmă de capre. Un vânător a văzut-o din depărtare și a ucis-o. Tigroaica era gestantă și a fătat puiul pe când se stingea din viață. Puiul a început să crească în compania caprelor. La început, a fost îngrijit de o capră și, mai târziu, când a crescut, a început să pască iarbă și să behăie. Când era atacat de alte animale, fugea asemenea caprelor. Într-o zi, un tigru fioros a atacat turma. A fost uimit să vadă în turmă un tigru care păștea iarbă și fugea odată cu caprele când se apropia. A lăsat caprele în pace și l-a prins pe tigrul erbivor, care a început să behăie și a încercat să fugă. Dar tigrul fioros l-a târât la apă și i-a spus: „Acum, uită-te la fața ta în apă. Vezi, ai botul borcănat, ca al unui tigru; este exact ca al meu“. Apoi i-a vârât o bucată de carne în gură. La început, tigrul ierbivor a refuzat să mănânce carne. Apoi, i-a simțit gustul și i-a plăcut. În cele din urmă, tigrul cel fioros i-a spus mâncătorului de iarbă: „Ce rușine! Ai trăit cu caprele și ai mâncat iarbă ca ele!“ Iar celălalt tigru s-a simțit foarte rușinat de el însuși.¹⁷

Sri Ramakrishna, înțelept hindus din secolul al XIX-lea

Când eram copil, îl îndrăgisem pe Superman — îndeosebi serialul de televiziune alb-negru din anii 1950, în care rolul principal era jucat de George Reeves. La fel ca mulți copii, când e vorba de supereroii lor preferați, nu doar îl admiram pe Superman interpretat de Reeves. Mă identificam cu el. La șase sau șapte ani, dacă intram cu o capă dintr-un prosop de bucătărie prinsă în gulerul pijamalei, în camera unde surorile mele erau absorbite de alte lucruri

și nu mă băgau imediat în seamă, râdeam în sinea mea. Nu-și dădeau seama pe cine aveau chiar acolo, în mijlocul lor?

Dar nu mă atrăgeau doar forța lui Superman, capacitatea lui de a zbura sau vederea cu raze X, chiar dacă și acelea erau calități deosebite. Era mai ales faptul că Superman venea de altundeva. Deși reușea destul de bine să se încadreze în rândurilor celorlalți oameni, Superman nu era de pe pământ. La fel ca tigrul din povestea înțeleptului hindus Ramakrishna citată mai sus, trăia într-o lume în care trebuia să creadă că era un fel de ființă, dar în tot acest timp, sub această suprafață, era cu adevărat altcineva.

Bineînțeles, nu eram singurul copil din lume care-l iubea pe Superman. Aveam o mulțime de prieteni la școală care erau fani ai altor super-eroi. Spider-Man. Iron Man. Hulk. Totuși, când privesc în urmă (și observând resurgența popularității acestor eroi printre copiii din zilele noastre), îmi dau seama că mai toate aceste personaje slujeau teme esențiale similare. Erau personaje cu identitate secretă. Lumea credea că sunt cineva, când de fapt erau altceva.

„Omul este un zeu în ruine“, scria Ralph Waldo Emerson în celebrul său eseu „Natura“ și, cu toate că această formulare pare să aibă conotație negativă, el sugera exact același lucru ca și Ramakrishna în povestea cu care am început acest capitol: suntem făpturi mărețe care am ajuns să credem în mod eronat că suntem ființe mărunte. Când reînvățăm să ne evaluăm din nou în acest mod, devenim mai puternici. Chiar mult mai puternici.

Psihologii de la sfârșitul secolului al XIX-lea au făcut o descoperire foarte interesantă: când înăbușim adevărul, suferim. Dacă în adâncul sufletului știm că un lucru e adevărat, dar ne prefacem că n-ar fi, se creează un conflict; acest conflict, la rândul lui, împiedică diferitele noastre părți ale noastre să comunice eficient unele cu celelalte. Părți din noi se separă și sunt ignorate. Și, cu cât mai mult sunt ignorate, cu atât mai mânioase devin și mai frustrate. Un om nu poate sluji la doi stăpâni, a spus Isus, și o casă divizată nu poate să reziste. Spunând acestea, Isus nu a făcut doar una dintre cele mai pline de miez afirmații spirituale, ci și una dintre cele mai importante afirmații psihologice.

„Credinciosul“, scria sociologul Emile Durkheim (1858-1917), „nu este doar un om care a văzut adevăruri noi, pe care necredinciosul le ignoră; este un om mai puternic. Simte în el mai multă forță, fie pentru a îndura încercările existenței, fie pentru a le cuceri. Este ca și cum ar fi înălțat deasupra nenorocirilor lumii, pentru că este înălțat deasupra condiției sale de om simplu.“¹⁸

Credința mută munții din loc. Dar astăzi ni se spune că, deși credința este fără îndoială utilă dintr-o perspectivă pragmatică, pentru a avea o astfel de credință trebuie să fim naivi. Trebuie să ne suprimăm latura realistă, aristoteliană și să ne lăsăm purtați de latura platoniciană visătoare, interioară. Pe scurt, trebuie să ne amăgim. „Știința“ a făcut imposibil optimismul nostru adevărat cu privire la cine suntem și încotro ne îndreptăm.

Acesta este unul dintre motivele pentru care mulți cititori cu pregătire științifică au fost atât de surprinși de titlul *Dovada lumii de dincolo*. „Pur și simplu, nu se poate dovedi genul ăsta de lucruri“, au spus ei.

Interesant este că mulți dintre cititorii care s-au apropiat de carte dintr-un punct de referință religios au fost de acord. Credința, au argumentat ei, și subiectul credinței (raiul, un Dumnezeu iubitor) nu sunt subiecte experimentale care să fie dovedite. Să iei o chestiune spirituală și să încerci s-o demonstrezi prin metode adecvate doar situațiilor fizice — să cobori înalte chestiuni spirituale la statutul unui proiect de chimie — este o trufie fără margini.

Sunt de acord cu acest punct de vedere. Problemele spirituale nu pot fi demonstrate sau contrazise folosind stilul agresiv și demodat al științei care își are originea în secolul al XVI-lea. Dar dacă am aborda aceste probleme folosind un tip diferit de abordare științifică? Una clădită nu pe înșfăcare, ci pe formularea de întrebări? O abordare cu care oameni de știință precum Pascal, Fechner, Goethe sau Swedenborg ar fi fost de acord?

Mi se pare interesant că, asemenea acestor oameni de știință, dacă cercetăm viețile și învățăturile multora dintre cei mai mari dascăli spirituali, cunoașterea și credința nu sunt niciodată departe una de cealaltă. În Epistola către evrei, în cea mai semnificativă declarație de credință din toată literatura, se spune așa: „credința este substanța celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor

celor nevăzute“.

Substanță. Dovedire. Aceste cuvinte au o ciudată conotație științifică. Adevărul este că știința și credința, cele două căi de a cunoaște lumea care ne-au definit cultura, sunt mult, mult mai îngemănate decât avem tendința să credem. Întregul concept de „credință“ aflat într-o parte a domeniului și conceptul de „știință“ aflat în cealaltă parte este o fantezie. Cunoașterea umană nu progresează de-a lungul unor linii clare și ordonate, oricât de mulți oameni cu mintea clară și ordonată ar dori ca lucrurile să se întâmple așa. „Pentru a ști, trebuie ca mai întâi să crezi“, scria în secolul al XI-lea Sfântul Anselm de Canterbury. El se făcea ecoul Sfântului Augustin care, cu aproape un mileniu înainte, spusese: „Crede pentru a putea să înțelegi“. Fără credința inițială potrivit căreia există o ordine în lume și că este o ordine pe care o putem cunoaște, știința nu poate afla nici măcar un singur lucru despre adevărata natură a universului. Cunoașterea necesită într-adevăr, după cum a sugerat Sfântul Anselm, credință — una bazată pe integritatea esențială a ordinii pe care o întâlnim „afară“, în univers, și „înăuntru“, în noi înșine. Pentru a înțelege lumea, trebuie să credem că lumea are o logică și că este deschisă spre a fi înțeleasă de noi. Aceasta este componenta ascunsă a credinței din întreaga știință.

Acesta este unul dintre numeroasele lucruri interesante legate de timpurile foarte ciudate și foarte interesante pe care le trăim chiar acum. Progresele din știință — mai ales din fizică, dar și din domenii precum vizualizarea la distanță, telepatia și structurile ordonatoare super-fizice despre care biologi precum Rupert Sheldrake au demonstrat că acționează în spatele creșterii și comportamentului organismelor vegetale și animale — ca să nu mai pomenim de tot mai multele dovezi privind realitatea experiențelor în pragul morții, împing știința și „lucrurile nevăzute“, despre care vorbea Sfântul Apostol Pavel în Epistola către evrei, tot mai aproape unele de celelalte.

La baza tuturor acestor lucruri se află înțelegerea tot mai clară a faptului că, oricâte căi de abordare ar fi, există un singur adevăr, nu mai multe. Și este adevărul vechii lumi spirituale cu care ne înțelegeam foarte bine pe vremuri, înainte ca argumentele religiei dogmatice și ale științei dogmatice să-l eclipseze.

De fapt, putem dovedi că raiul există. Lumea spirituală este reală și oamenii o

întâlnesc în fiecare zi. Probabil că și ție ți s-a întâmplat. Și în sinea ta știi asta. Dar ți s-a spus că ceea ce ai trăit ca fiind real nu este real deloc. Aceasta este moștenirea negativă a unor genii precum Newton și a altor părinți ai revoluției științifice. Dar o caracteristică a științei — a științei adevărate — este că, atunci când ceva s-a terminat, când o teorie nu mai este valabilă, aceasta o adaptează sau o abandonează. Fie că-i place sau nu științei materialiste, asta se întâmplă acum.

Dragă domnule Alexander,

În 1952, la vârsta de opt ani, am fost diagnosticat cu un abces cerebral. Mi s-a făcut o operație în urma căreia am stat în comă două săptămâni. În acea perioadă cred că am avut o experiență în pragul morții. Când m-am trezit, mama era lângă mine și am întrebat-o de ce părea îngrijorată. Mi-a explicat cât de bolnav fusesem, iar eu i-am spus că nu trebuia să-și facă griji, pentru că fusesem cu mătușa Julie. Această strămătușă murise de curând. Îmi amintesc foarte limpede cum mă ținea în poală și mă liniștea. Da, se poate să fi fost un vis, dar nu prea cred. Și acum, după atâția ani, amintirea a rămas clară în mintea mea. M-am vindecat complet și am avut o viață reușită. Cartea dumneavoastră Dovada lumii de dincolo a semănat mult cu povestea mea. Am simțit nevoia să vă scriu.

Jane-Ann Rowley

Maestrul lui Platon, Socrate, este vestit pentru felul cum și-a manifestat tăria — tăria care vine când am spus cu adevărat da raiului în ciuda opiniei populare — când a fost condamnat la moarte prin otrăvire pentru coruperea tineretului Atenei. Alături de moartea lui Isus, moartea lui Socrate este cea mai semnificativă din istoria Occidentului. Descrierea făcută de Platon seninătății eroice — ba chiar supraomenești — cu care Socrate a băut cucuta

dată de temnicherii lui atenieni reprezintă una dintre scenele cele mai impresionante din literatura mondială. Platon știa că nu avea cum să moară astfel doar în virtutea tăriei de caracter, deși această calitate nu-i lipse lui Socrate, în mod cert. Suprema nonșalanță a lui Socrate în fața morții era consecința faptului că știa ce era moartea cu adevărat: nu un sfârșit, ci o întoarcere la căminul nostru adevărat.

În esența întregii credințe spirituale se află intuiția că nu suntem cine credem că suntem. Că nu suntem doar ființe plămădite din lut, destinate să umblăm prin lume o vreme și apoi să ne stingem. Tocmai față de această intuiție — îngropată, dar mereu gata să fie deșteptată — tradițiile spirituale ale lumii (și mai ales componentele inițiatice ale acelor tradiții) încearcă neobosit să ne trezească. Ai dreptate, spun tradițiile spirituale prin bogata lor suită de mituri și scenarii inițiatice dramatice. Nu ești cine crezi că ești. Ești ceva mult, mult mai mare. Dar, ca să devii acea ființă mai mare, va trebui ca persoana pământească simplă care ești acum să moară. Trebuie să devii una cerească. Aceste tradiții ne întreabă ceea ce instructorul meu de parașutism m-a întrebat la primul meu salt cu parașuta:

— *Ești pregătit?*

¹⁷ [Din The Gospel of Sri Ramakrishna.](#)

¹⁸ [Durkheim, Elementary Forms of Religious Life, citat în Hardy, The Spiritual Nature of Man, p. 8.](#)

Capitolul 5

Darul apartenenței

Eu socotesc că dovada existenței lui Dumnezeu se află în principal în experiențele personale lăuntrice.

William James

În anii 1960, un biolog marin britanic, Alister Hardy, care la acea dată era cunoscut mai ales pentru studiarea biologiei Curentului Golfului, a înființat un centru pentru studiarea componentei „interne” a ființelor omenești. În opinia lui Hardy, această componentă nu fusese explicată cu succes de știința creierului. El credea că mintea umană însemna mai mult decât creierul și dorea să afle ce ar putea să-i spună în această privință oamenii obișnuiți.

Hardy și echipa lui au expediat o serie de chestionare și au adunat peste 3 000 de relatări de la oamenii care intraseră în contact direct cu dimensiunea lor interioară. Hardy era gata să asculte pe oricine avea o poveste îndreptățită de relatat, singura lui pretenție fiind legată de faptul că îl interesau oamenii obișnuiți care avuseseră experiențe reale — nu predici, nici imnuri religioase sau încercări de a-i convinge pe Hardy sau pe colaboratorii săi de un adevăr religios sau de altul. Pe Hardy îl interesau datele, nu propaganda. Era un adevărat om de știință, un căutător al adevărului. Doar că a ales să-l caute într-un domeniu în care cei mai mulți dintre colegii lui într-ale științei considerau că nu e niciun adevăr de găsit.

Hardy nu a pretins că munca pe care o făcea ar fi fost științifică după standardele de laborator. Știa că relatările pe care le va primi nu vor conține nimic pe care să-l poți izola într-un recipient sau să-l poți măsura cu o balanță. Dar, în opinia lui, acest lucru nu conta. Relatarea putea fi totuși reală. Prin faptul că a avut o asemenea îndrăzneală, el a călcat direct pe urmele filosofului și psihologului american William James (1842–1910), frate al romancierului Henry James. William James a revoluționat explorarea științifică a fenomenelor spirituale în lucrarea sa *The Varieties of Religious Experiences* din 1902. În acea carte, precum și în altele, James a făcut sugestia de pionierat potrivită căreia, deși ar putea fi imposibil ca experiențele spirituale să fie „capturate” și examinate într-un laborator, asta nu înseamnă că nu sunt reale.

Deloc surprinzător, dat fiind că era psiholog, James era interesat să audă ce aveau de spus oamenii care trecuseră prin experiențe psihologice neobișnuite și să trateze cu seriozitate spusele lor. Nu orbește și fără spirit critic, nu în cadrul general al vreunei dogme religioase, ci ca potențiale piese ale jocului de puzzle pe care-l reprezintă cine și ce suntem cu adevărat. Lucrarea *The Varieties of Religious Experience* este plină de descrieri de la prima mână venite de la tot felul de persoane, de la cei mai venerați mistici (Sfânta Teresa de Avila, Sfântul Ioan al Crucii) la oameni dintre cei mai obișnuiți. James, aproape singurul din acea vreme, și-a dat seama că aceste persoane foarte diferite avuseseră experiențe ce țineau de dimensiunea spirituală și care erau uluitor de asemănătoare atât prin conținut, cât și prin efectul pe care-l avuseseră asupra oamenilor care trecuseră prin ele. Spre deosebire de alți psihologi ai epocii sale, James vedea în aceste experiențe psihologico-spirituale nu patologii care aveau nevoie să fie vindecate, ci indicii privind perspectiva mai largă a posibilității umane: sugestii despre ce ar putea să fie oamenii în continuare. În mare măsură, „mișcarea pentru potențialul uman”, lansată cu entuziasm în anii 1960, lui îi datorează existența.

James a avut mulți detractori, cu toate acestea, a fost o personalitate uriașă în vremea lui. Însă, odată cu sosirea secolului al XX-lea și cu trecerea agresivă la psihologia empirică absolută (studierea cobailor în labirinturi, disecarea creierelor și alte asemenea întreprinderi bine puse la punct), genul de explorări subtile al căror pionier a fost James și-a pierdut bunul renume. Cui îi mai păsa de ce ar avea de spus niște nevrotici hipersensibili despre faptul că

văzuseră cum se deschid porțile raiului sau că vorbiseră cu spiritele? Era limpede că erau doar născociri.

Hardy a fost unul dintre cele cinci-șase „suflete științifice“ curajoase care, la mijlocul secolului al XX-lea, a intuit că perspectiva propusă de James reprezenta adevăratul viitor al psihologiei și că lăsarea ei în uitare fusese o greșeală cu consecințe dezastruoase. Hardy a fost deosebit de interesat de experiențele unui vizionar olandez, Jakob Boehme (1575–1624). Într-o zi, pe când privea un fascicul de lumină solară reflectat de o farfurie din cositor, Boehme a avut o viziune despre structura lumii. O experiență similară, dar și mai intensă a avut loc după câțiva ani. În timpul acesteia, Boehme a scris: „Poarta mi-a fost deschisă astfel că într-un sfert de oră am văzut și am știut mai multe decât dacă aș fi studiat mulți ani la o universitate...”¹⁹

Boehme nu era un mistic cu ochi visători închis într-o mănăstire. Era cizmar. Nu poți să fii mai din lumea aceasta decât atunci când faci încălțăminte. Cum a putut un individ așezat ca acesta să afirme că ar fi învățat mai mult în 15 minute decât în mulți ani petrecuți la o universitate?

Probabil că nu ne va surprinde să aflăm că o parte din autoritățile bisericești locale n-a fost încântată când Boehme a început să scrie despre cele revelate lui în acele momente de viziune. Religia dogmatică nu manifestă deschidere față de ideea ca oamenii să aibă acces direct la acele tărâmurii superioare. Dar au existat întotdeauna curente în religiile lumii care sunt deschise față de această posibilitate, așa cum există curente și în cadrul științei. Hardy a observat că viața unei persoane obișnuite conține adesea astfel de momente extraordinare, dar că acei oameni nu vorbesc despre ele deoarece nu cred că vor fi luați în serios. El dorea să ajungă la esența a ceea ce însemnau acele tărâmurii și era gata să-i creadă pe cuvânt pe cei care avuseseră astfel de experiențe.

Lumea aceasta nu era vagă și abstractă, ci fantastic de puternică. Hardy a scris:

În anumite momente ale vieții lor, oamenii au avut experiențe transcendente specifice, profund resimțite, care i-au făcut pe toți să

conștientizeze prezența acestei puteri. Experiența, atunci când a avut loc, a fost întotdeauna foarte diferită de orice alt tip de experiență pe care au avut-o vreodată. Ei nu o numesc neapărat sentiment religios și nici nu apare doar la cei care aparțin unei religii instituționalizate sau care se dedau la acte de venerare colectivă. Se întâmplă de multe ori să apară la copii, la atei și la agnostici și, de obicei, induce în persoanele respective convingerea că lumea cotidiană nu constituie întregul realității: că viața are și o altă dimensiune.²⁰

Relatări ale unor experiențe de iluminare precum aceasta — împreună cu tot felul de alte experiențe — soseau cu duiumul la cabinetul lui Hardy. Se părea nu numai că mulți oameni trecuseră prin asemenea experiențe, dar și că mulți așteptaseră ca o persoană cu pregătirea lui Hardy să-i întrebe despre ele. Erau în același timp ușurați și entuziasmați că, în sfârșit, un adevărat om de știință îi exprimase interesul pentru ceea ce li se întâmplase. Mulți i-au spus lui Hardy ceea ce foarte mulți oameni mi-au zis și mie:

— N-am mai povestit nimănui acest lucru.

Dragă domnule Alexander,

Am citit cartea dumneavoastră sâmbătă, în patru ore. Din momentul în care am început s-o citesc, n-am mai putut s-o las din mână.

După ce am trăit 50 de ani fără să am de-a face cu moartea unei rude apropiate, am început o perioadă de doi ani în care am pierdut șapte oameni extrem de apropiați. M-a tulburat un incident produs în timpul primului deces, cel al fostei mele soacre, Ann. Fostul meu soț era în Afganistan și încerca cu disperare să se întoarcă pentru a-i fi alături. A avut nevoie de patru zile ca să ajungă în țară. Întrucât nu existau alți membri ai familiei în viață (în afară de fiicele mele, pe care le-am considerat prea mici pentru așa ceva), mi s-a cerut să fiu alături de ea pentru eventualitatea că ar fi murit înainte de sosirea fiului ei, astfel că imediat m-am dus acolo.

Murea din cauza unui emfizem pulmonar și avea mintea intactă pentru vârsta ei de 82 de ani. Nu putea să vorbească decât foarte încet și trebuia să-mi șoptească la ureche ca să putem comunica. Mi-a spus multe lucruri despre niște incidente petrecute cu mulți ani în urmă. Știa numele nepoatelor ei. Știa că fiul urma să vină și știa cine eram. Am petrecut prima zi „restabilind legăturile”, căci trecuseră 10 ani de când o văzusem ultima oară. Mi-a mulțumit că am fost „singura” care îi era alături în acele momente. Era foarte preocupată de părul ei și de felul cum arăta. Purta o bonetă roșie când am sosit și, chiar când părea că doarme, întindea mâna și se asigura că era așezată pe cap cum se cuvine. A făcut asta de 10–15 ori pe zi cât am fost acolo. Altfel, părea să urmeze cursul normal a ceea ce acum știu că este o moarte indusă în cămin. A încetat să mănânce, apoi să bea, a avut o izbucnire de furie etc.

În ziua în care a murit, pe la jumătatea dimineții, m-a întrebat când urma să sosească fiul ei. I-am spus că va mai dura două zile și imediat fața i s-a schimonosit de suferință. Chipul ei arăta că nu putea să aștepte atât de mult. M-a tras mai aproape și mi-a spus că mama și fratele ei veniseră s-o ia (ambii muriseră înainte) și că voiau ca ea să plece. Fără să-mi dau seama de unde mi-au venit cuvintele în minte, m-am apropiat și i-am șoptit că, dacă ei veniseră s-o ia, trebuie să plece, pentru că așa cum ea îi vedea pe mama și pe fratele ei din nou, la fel avea să-l vadă și pe fiul ei. Pe față i s-a așternut cel mai liniștit și senin zâmbet pe care l-am văzut vreodată... zâmbetul ei spunea atât de multe lucruri deodată.

Fiicele mele au venit în acea după-amiază și au umplut încăperea cu un pom de Crăciun! A zâmbit din nou la fel în timp ce se uita la brad, la omul de zăpadă și la luminițele aduse de fete. După o vreme, acestea au plecat și am rămas din nou doar noi două. A ațipit un timp și la fel am făcut și eu. M-am trezit pe la ora 23 și am văzut-o pe soacra mea vorbind cu cineva aflat la piciorul patului. Stăteam lângă ea, cam în dreptul pieptului. Nu era nimeni acolo. Și-a scos boneta roșie ca și cum ar fi intenționat să i-o dea cuiva, apoi a tras-o înapoi, cu părere de rău, după care a întins din nou mâna și i-a dat drumul, iar eu am văzut cum îi cade în poală. A zâmbit din nou în felul acela și a adormit iar și la fel am făcut și eu, lăsând boneta acolo, în poala ei.

M-am trezit din nou în jur de ora unu și primul lucru pe care l-am observat a

fost că picioarele ei erau chiar lângă mine. Murise și se răsucise în pat dintr-o parte în alta în timpul decesului. Avea pe chip o expresie foarte „chinuită”. Boneta dispăruse. Am chemat o asistentă. Asistentele și-au intrat de îndată în atribuții și au dezbrăcat-o, au luat așternuturile etc. și, după ce au înfășurat-o într-un cearșaf, au așezat-o din nou în pat. Mi-au dat niște pungi transparente și mi-au spus că trebuie să-i strâng lucrurile, ceea ce am și făcut cu ajutorul lor.

La două noaptea, a sunat fostul meu soț. Am vorbit cu el cam trei sferturi de oră. Am hotărât să așteptăm și să le anunțăm pe fete a doua zi dimineață. După ce am încheiat convorbirea, am rămas pe hol, cu lucrurile ei adunate în pungi, și atunci am văzut că afară ninge — o ninsoare extrem de abundentă. Întrucât locuiam la 30 de minute de mers cu mașina și undeva, sus în munți, n-am vrut să risc drumul până acasă. Soțul meu era plecat din oraș și n-am vrut să le sun pe fete fiindcă nu voiam ca ele să vină cu mașina pe furtuna aia de zăpadă. Așa că am rămas pe hol, simțindu-mă extrem de singură, încă șocată și amorțită, cu gândul la ce aveam de făcut.

... În dimineața următoare, am luat la mână lucrurile soacrei mele la rugămintea fiului ei. Boneta roșie dispăruse. M-am gândit că poate fusese înfășurată din greșeală în așternuturile patului, așa că am sunat imediat la cămin, unde imediat s-a găsit lenjeria fiindcă toți cei de acolo știau despre boneta roșie. O purtase în fiecare zi cât stătuse acolo, chiar și când dormea. Dar nu a mai fost găsită niciodată.

... Am continuat să pierd oameni. Una dintre prietenele mele cele mai bune a murit într-un accident de motocicletă la scurt timp după aceea. Apoi, s-a îmbolnăvit tatăl meu. Am fost lângă el când a murit. Stăteam afară, lângă casa lui, cu câteva zile înainte să moară, doar el și cu mine, când s-a uitat la mine cât se poate de natural și mi-a spus: „Ai văzut-o?” „Pe cine, tată?” am întrebat, iar el a început să mi-o descrie — cum arăta, cu ce era îmbrăcată și mi-am dat seama că vorbea despre sora lui, Natalie, care murise când el era încă tânăr — îi văzusem fotografia și știam că pe ea o descria.

Așa că l-am întrebat dacă-i văzuse fața, sperând că-i va rosti numele, dar el s-a uitat la mine foarte calm și, arătând spre ușa de la intrare, mi-a spus: „Nu i-am văzut-o, dar a intrat în casă, așa că poți să te duci și tu dacă vrei să o vezi”. În seara aceea, după ce m-am dus să prind câteva ore de somn, i-a

spus mamei că Natalie fusese acolo și că va veni a doua zi ca „să mă ducă la biserică“. Tata a murit în ziua următoare. În zilele de dinaintea morții, se tot uita la tavan și întindea brațele zicând „uau“, ca și cum ar fi zărit cel mai frumos lucru pe care-l văzuse vreodată.

Apoi a murit și unchiul Tony. După aceea, noua mea soacră. N-am fost de față la niciunul dintre decese. În continuare, s-a stins și mătușa Jane, care mi-a fost ca o mamă. Fiica ei și cu mine am fost cu ea aproape în fiecare zi, timp de câteva săptămâni. Avea Alzheimer, Parkinson și două tipuri de cancer. Habar nu avea cine eram. Cu aproape un an înainte de moarte, nu-și mai cunoștea nici băiatul, și nici fata. Nu-și mai amintea că fusese măritată cu unchiul Joe.

Cu o zi înainte de a muri, eu și fiica ei am intrat în cameră la ea s-o vizităm. Am fost surprinse s-o găsim îmbrăcată, stând drept pe un scaun și zâmbind. De cum am intrat, a început să vorbească. Ne-a spus că Mario (tatăl meu) și Tony (unchiul meu) fuseseră acolo și că urmau să vină după ea a doua zi. Cu câteva zile în urmă nu fusese în stare să ne spună cine erau cei doi nici când i-am arătat o fotografie. În următoarele trei ore a vorbit non-stop. Atunci a vorbit cel mai mult din cele câteva luni de când se afla acolo. Avea mintea limpede, nu mai era confuză și ne spunea povești despre viața ei, care ni se păreau logice. A vorbit despre soțul ei Joe, pe care acum îl recunoștea. Spre finalul celor trei ore, ne-a lăsat un mesaj despre viitorul nostru. Ne-a spus că amândouă vom fi „OK“ și apoi ne-a rugat să mergem la culcare. Aproape imediat a devenit din nou confuză. În cele din urmă, am plecat acasă și am discutat pe drum că era posibil ca asta să fi fost „izbucnirea“ ei.

A doua zi, dimineată, imediat ce ne-am trezit, am fost sunate „să venim repede“, dar mătușa s-a stins până să ajungem acolo. Când am intrat în salon, avea așternută pe chip o expresie atât de liniștită, încât aproape că zâmbea. Foarte diferită de expresia pe care o văzusem la soacra mea.

De când au avut loc toate aceste decese, în jurul meu s-au întâmplat lucruri „ciudate“. Unii oameni le numesc „semne“ — eu nu știu cum să le interpretez și nici nu le-am discutat cu nimeni, de teamă să nu creadă că mi-am pierdut mințile. Multe dintre aceste lucruri m-au „bântuit“, ca să zic așa. Sâmbăta trecută am intrat într-un magazin Target cu verișoara mea ca să cumpăr un card aniversar. În timp ce ea o luase la dreapta ca să ajungem la

ghișeul de carduri, eu am continuat să merg înainte și nu m-am oprit până când nu am ajuns la standul unde se găsea la vânzare cartea dumneavoastră. Nu știu de ce m-am oprit acolo. Am luat cartea dumneavoastră și încă una care se afla lângă ea, Waking Up in Heaven, și le-am citit pe amândouă, din scoarță-n scoarță, dintr-o suflare. Acum nu mai cred că am înnebunit. În timp ce citeam cărțile, m-am simțit cuprinsă de o pace interioară cum nu mai cunoscusem de multă vreme. Totul părea să aibă sens.

Știu că a fost o poveste foarte lungă și vreau să-mi cer scuze că v-am răpit atât de mult timp. Dar trebuia să vă spun că povestea dumneavoastră mi-a schimbat viața în atât de multe privințe. Nu știu de ce nu m-am apucat să explorez singură asta cât timp lucrurile acestea se întâmplau, dar pur și simplu n-am făcut-o. Mi-a fost teamă că oamenii vor crede că nu sunt în toate mințile și am ținut istorisirea doar pentru mine. Este diferită de povestea dumneavoastră, dar, când acel prieten doctor a discutat despre experiența lui cu tatăl său, cele două experiențe au început să semene. Cred cu adevărat că ceva (sau cineva) m-a atras spre povestea dumneavoastră și mă voi simți atrasă întotdeauna. Vă mulțumesc că ne-ați împărtășit-o și că ne-ați explicat științific că lucrurile acestea se pot întâmpla și se întâmplă. Dumnezeu să continue să vă binecuvânteze, domnule Eben Alexander — vă voi aminti mereu în rugăciunile mele.

În astfel de scrisori — atât de puternice în sinceritatea lor sensibilă — mi se relatează exact ceea ce atât de mulți oameni le-au spus lui Hardy și lui James înaintea lui. Experiențe ca acestea sunt dificil de descris nu doar pentru că povestitorii sunt îngrijorați de ceea ce vor crede ascultătorii, ci pur și simplu deoarece sunt greu de exprimat în cuvinte. Dar, oricât de dificil a fost, oamenii aceștia și-au găsit până la urmă cuvintele și le-au scris. Mulți i-au spus lui Hardy (așa cum mulți mi-au mărturisit și mie) că pur și simplu au fost obligați să facă asta.

O persoană i-a explicat lui Hardy:

M-am hotărât să scriu după ce am ținut doar pentru mine această experiență

timp de 40 de ani. Aveam 16 ani și îmi plăcuse întotdeauna să fac plimbări de unul singur în jurul satului meu. Într-o seară, am plecat, ca de obicei, singur, pe o potecă ce ducea la pădure. Nu mă simțeam nici cine știe ce de fericit, nici trist, aveam o stare normală. În mod sigur nu „căutam“ ceva, doar voiam să fac o plimbare ca să-mi găsesc liniștea. Trebuie să fi fost în august, pentru că porumbul era copt și aveam doar o rochiță de vară și sandale în picioare. Aproape că ajunseseam la pădure când m-am oprit, m-am întors să privesc lanul de porumb, am făcut doi-trei pași ca să pot pipăi știuleții și să-i văd cum se unduiesc în vântul slab. M-am uitat spre capătul lanului — era un gard acolo atunci — și, dincolo de el, la niște copaci înalți în direcția satului. Soarele era deasupra, spre stânga mea; lumina nu-mi bătea în ochi.

Deodată... trebuie să fi fost un gol total. N-am să știu niciodată cât a durat, pentru că, atunci când mi-am revenit, eram cu mintea mea conștientă normală și cu facultățile normale. Pretutindeni în jur era o lumină albă, puternică și scânteietoare, ca soarele reflectat de zăpada înghețată, ca un milion de diamante, și nu se mai vedeau nici lanul de porumb, nici copacii și nici cerul, lumina fiind peste tot; ochii mei erau deschiși, dar nu vedeam cu ei. Mă gândesc că nu putea să dureze decât un moment pentru că altfel aș fi căzut. Senzația era de nedescris și în anii următori n-am mai trăit niciodată ceva care să se poată compara cu acel moment glorios; au fost clipe pline de fericire, înălțătoare, o stare de minunare deplină.

Apoi, vârfurile copacilor au devenit din nou vizibile, după care am văzut o parte din cer și lumina a dispărut treptat, iar în fața mea s-a întins lanul de porumb. Am rămas acolo vreme îndelungată, încercând în van s-o fac să revină, și de-atunci am mai încercat de multe ori, dar n-am văzut-o decât o dată. În sufletul meu, știu însă că e tot acolo — și aici — și peste tot în jurul nostru. Știu că raiul este în noi și în jurul nostru. Am avut această minunată experiență care mi-a provocat o fericire mai presus de orice termen de comparație.

Îl vedem pe Dumnezeu în miracolul vieții, în copaci, flori și păsări — zâmbesc când aud vorbindu-se despre Dumnezeu ca despre un om, răzbunător sau altfel — știu că am văzut și am simțit și sunt recunoscătoare cu smerenie pentru stânca interioară de care mă agăț.

Am scris lucrurile astea, dar nu le-am mai spus nimănui.²¹

Multe dintre experiențele relatate de respondenții lui Hardy au fost la fel de scurte, dar la fel de transformatoare. O altă femeie i-a scris:

Soțul meu a murit în ziua de 6 septembrie 1968 și timp de un an după aceea am fost extrem de deprimată; nimic, dar absolut nimic nu mă putea consola. Într-o dimineață, pe când stăteam în baie prea deprimată ca să mă gândesc la ceva, mi-a apărut dintr-odată în minte o nuanță aurie strălucitoare, cum nu mai văzusem vreodată și, la baza ei, un mic punct negru cam de mărimea unui vârful de ac. Câteva secunde, m-am simțit foarte înspăimântată până când, în sfârșit, mi-am dat seama că era soțul meu. Am strigat la el și minunata culoare galbenă a început deodată să se estompeze treptat și de-atunci n-am mai văzut-o. Asta e tot ce s-a întâmplat, dar m-a lăsat cu o stare de liniște sufletească imensă și cu deplina convingere că totul este bine. Cred, de asemenea, că, drept urmare a acestei experiențe, credința mea a devenit mult mai puternică.²²

După ce ai întrezărit lumile superioare și sentimentul de apartenență profundă pe care acestea îl inspiră și în privința căruia atât de multe lucruri din viață conspiră ca să ne facă să le uităm, tot felul de experiențe te pot aduce din nou în contact cu ele. Adevărul e că multe dintre lucrurile pe care ne place să le împlinim, fără să putem explica cu exactitate de ce, ne fac să ne simțim bine tocmai pentru că ne reconectează cu acea lume. Nu practic surfingul, dar amândoi băieții mei îndrăgesc acest sport. I-am urmărit pe cei care fac surfing și i-am auzit vorbind și știu că o parte din magia acestui sport constă în faptul că este un puternic element de reconectare cu lumile de dincolo de aceasta: acel tărâm în care ai la dispoziție mult mai multă mișcare, mai multă viață și mai multă simțire. Îmi place să schiez și, dacă ai schiat vreodată, cunoști acel sentiment pe care-l ai în clipa în care începi coborârea unei pante abrupte. În adâncul tău există o parte care se trezește când se întâmplă asta. Este fizică, dar e mai mult decât fizică.

E inutil să spun că această observație se aplică din plin senzației pe care o aveam când saream cu parașuta. Acum îmi consider pasiunea din tinerețe pentru acel sport ca fiind probabil cel mai puternic indicator că eram însetat de rai, chiar dacă atunci cu siguranță că n-aș fi zis asta.

Există un cuvânt folosit de atleți — și, deloc întâmplător, de cei care se droghează — și care are o semnificație deosebită aici:

euforie.

Ca doctor, știu că atunci când organismul uman este stimulat în mod natural sau artificial, în creier se întâmplă anumite lucruri foarte concrete. Orice plăcere pe care o simțim în corp este vizibilă în activitatea neurală a creierului, iar senzația resimțită când sărim dintr-un avion sau când ingerăm un drog puternic atinge în esență aceiași centri din creier.

Ar fi greșit să cercetăm acea activitate neurală și să căutăm să ne explicăm întreaga experiență conștientă prin ea. Cât timp ne aflăm în corpurile noastre, trăim viața prin intermediul creierului. Creierul este stația de comutare dintre „aici“ (corpul nostru) și „acolo“ (lumile vaste de dincolo de corp). Asta nu înseamnă însă că putem desemna creierul drept cauza experienței noastre conștiente. Ceea ce se întâmplă în realitate este ceva mult mai complex. Există un schimb permanent între creier și conștiință, în care creierul se străduiește vitejește să ne țină în viață și să ne ferească de rele, încercând să dețină în întregime controlul, fără să se lase distras de inputul foarte real care vine de dincolo de lumea fizică. Atunci când un narcoman ia un drog ca să se simtă bine, obține un grad de eliberare de controlul pe care creierul fizic, cel obsedat de datele legate de supraviețuire, îl exercită asupra lui. Senzația resimțită de narcoman, la fel ca aceea pe care o simte un surfer sau un parașutist, este evadare temporară din îmbrățișarea corpului. Problema dependentului de droguri este că metoda prin care obține această eliberare este o formă de înșelăciune. Creierul este forțat să renunțe la constrângerea exercitată asupra conștiinței, iar când efectul drogului se estompează, narcomanul cade din nou mai adânc în întruparea lui. El se lovește de „sol“ cu forță și, cu fiecare nouă plecare și revenire pe care le efectuează astfel, își face rău atât sufletului, cât și corpului — ca să nu mai vorbim de scăderea posibilității de a mai fi în stare vreodată să obțină acea eliberare pe cale naturală. Toate senzațiile de acest fel sfârșesc aici, pe pământ. Dar nu se

sfârșesc acolo sus. Acolo sus, senzația e constantă. O astfel de senzație permanentă aici pe pământ s-ar transforma repede într-un coșmar. Să ne imaginăm cum se simte asta din perspectiva noastră este, încă o dată, de-a dreptul imposibil. Dar nu înseamnă că nu este adevărată.

Multe dintre relatările adunate de Hardy erau rememorări ale unor experiențe care avuseseră loc cu mult timp înainte, în copilărie — uneori cu șase, șapte decenii în urmă. Dar pentru respondenți amintirile erau proaspete ca și cum totul s-ar fi petrecut doar cu câteva zile înainte.

Acest lucru în sine este foarte sugestiv. În copilărie, mulți dintre noi acceptăm fără probleme ideea că ar exista o realitate invizibilă. Ne mișcam printre lucruri invizibile, chiar în timp ce navigam prin lumea (de regulă) mult mai puțin interesantă a realității adulte. Dar nu ne lăsam păcăliți. La fel ca mine cu mantia de Superman, știam prea bine care lume era cea mai importantă.

Și deodată — interesant, pentru mulți oameni, asta se întâmplă cam în jurul vârstei de șapte-opt ani — toate acestea se opreau. O conexiune se întrerupea și, din acel moment, zi după zi, regulile lumii „adulte“ preluau controlul. Poetul scoțian Edwin Muir (1887–1959) a scris:

Copilul are, doar pentru el, o imagine ciudată a existenței umane, pe care probabil că nu și-o mai amintește niciodată după ce o pierde: viziunea inițială asupra lumii. Mă gândesc la această imagine sau viziune ca la o stare în care pământul, casele de pe pământ și viața fiecărei ființe umane sunt legate de cerul de deasupra lor; ca și cum cerul și pământul s-ar potrivi unul cu celălalt. Anumite vise m-au convins că un copil are această viziune în care există o armonie mai completă între toate lucrurile decât îi va fi dat să cunoască vreodată.²³

Copilăria este perioada când cerul și pământul sunt în esență unite. Mai târziu, când creștem, acestea se separă — poate mai puțin, poate mai mult. Dar, oricât de depărtate par să ajungă, primim indicii și imagini fugare — și uneori mai mult de atât — potrivit cărora cerul este de fapt în continuare

aproape.

„Era ca și cum ceva mi-ar fi spus: «Să nu-ți îngădui să pui la îndoială asta»“, scrie colaboratorul lui Hardy, Edward Robinson, citându-l pe un respondent care descrie un moment de intuiție spirituală din copilărie. „Și am înțeles că nu trebuie să fac asta; am știut că era cel mai real lucru care mi se întâmplase vreodată.“²⁴

„Dacă a fost [o] halucinație“, spune un alt individ pe care Robinson îl citează în cartea lui despre experiențele spirituale ale copilăriei, „de ce mi-o amintesc ca pe cea mai reală și vie experiență pe care am avut-o vreodată? A fost ca și cum ai atinge un fir electric când cauți băjbâind un chibrit.“²⁵

Așa cum au sugerat scriitori precum William James, clasicistul Frederic W.H. Myers de la sfârșitul secolului al XIX-lea și Aldous Huxley la mijlocul secolului al XX-lea, există dovezi puternice potrivit cărora creierul uman acționează ca un fel de „supapă de reducere“ pentru conștiință. Cu alte cuvinte, știm mai multe când suntem „în afara“ creierului decât atunci când suntem „înăuntrul“ lui. Un alt respondent i-a scris lui Hardy:

*Cred că încă din copilărie am avut întotdeauna sentimentul că adevărata realitate nu poate fi găsită în lumea aceasta, așa cum cred oamenii obișnuiți. Pare să existe o forță permanentă care acționează din interior, încercând să-și forțeze calea spre suprafața conștiinței. Minte încearcă neîncetat să creeze un simbol suficient de cuprinzător care s-o înfrâneze, dar această încercare eșuează mereu. Apar momente de fericire pură când conștientizezi la un nivel superior ceea ce te înconjoară, ca și cum ți-ar fi fost transmis un adevăr mareț... Uneori, ai senzația că propriul tău creier fizic nu e îndeajuns de mare ca să-l lase să pătrundă.*²⁶

Celor care sunt încă seduși de ideea simplistă potrivit căreia „creierul creează conștiința“ — oameni care s-ar putea să tresară neplăcut surprinși când le-aș spune că distrugerea neocortexului mi-a sporit mult conștientizarea — le-aș reaminti două dintre cele mai des întâlnite fenomene clinice care sfidează

modelul simplist „creierul creează mintea”: 1) luciditatea terminală (în care pacienții vârstnici, bolnavi de demență, ajunși în apropierea morții, manifestă adesea uluitoare oaze de cunoaștere, memorie, intuiție și reflecție, de multe ori în momentele când sunt pe deplin conștienți de sufletele plecate aflate acolo ca să-i însoțească în drumul spre tărâmul spiritual); 2) sindromul dobândit al savantului (în care o formă de tulburare cerebrală — așa cum se întâlnește în autism, în leziunile la cap sau în accidentele vasculare cerebrale — permite forme de capacitate mentală supraomenească, cum ar fi aptitudini de calcul avansat, intuiție, aptitudini muzicale sau memorarea perfectă a numerelor, numelor, datelor sau a peisajelor vizuale). Printre ideile noastre neuroștiințifice simpliste despre creier nu există nicio explicație pentru astfel de observații extraordinare, care sfidează rațiunea.

Pe măsură ce am cercetat mai adânc misterul călătoriei mele, am ajuns să-mi dau seama că singurul lucru despre care oricine dintre noi știe sigur că există este propria conștiință. Neuroștiința pe care am studiat-o timp de decenii îmi amintește că tot ceea ce oricare dintre noi a trăit vreodată, încă de dinainte de a se naște, nu e nimic altceva decât activitatea electrochimică (caracterizată de frecvență și vibrație) a 100 de miliarde de neuroni care interacționează într-o masă gelatinoasă extraordinar de complexă, cântărind 1,35 kg, pe care îl cunoaștem drept creierul uman.

Astăzi, centrul nervos al cercetării științifice privind conștiința îl constituie Division of Perceptual Studies (DPSP) de la Universitatea din Virginia, unde cercetătorii Ed Kelly și Emily Williams Kelly, Bruce Greyson și alții se străduiesc să resusciteze munca uriașă a unor învățați precum Myers și James de la începutul secolului al XX-lea în scopul de a o readuce în atenția opiniei publice. Ți-aș sugera ca, dacă ceva din cuprinsul acestei cărți subțiri te-a pus pe jar și vrei să aprofundezi lucrurile, să abordezi studiul lor masiv, dar cu adevărat transformator intitulat *Irreducible Mind: Toward a Psychology for the Twenty-first Century*. Cartea este amplă și densă pentru că cei din grupul DPSP sunt oameni de știință și au căutat să dea un răspuns complet la obiectiile aduse ideii potrivit căreia conștiința supraviețuiește morții creierului.

Ca ființe omenești, avem un potențial incredibil. Abia începem să înțelegem cine și ce suntem cu adevărat. Organismul uman deține nenumărate indicii

referitoare la adevăratele fapte cosmice în formă născândă care suntem. Când lucrurile acționează concertat, organismul nu este o simplă ancoră și un element de confuzie pentru realitățile noastre spirituale, ci un instrument pentru aducerea pe pământ a acelor capacități. După cum vedem în cazurile autentificate de copii precoci și geniali, este creierul. Să fim bine înțeleși: există un motiv pentru care suntem ființe spirituale care au o experiență terestră. Suntem aici ca să învățăm, dar aducem cu noi instrumente mult mai mărețe ca să desăvârșim procesul de învățare decât ne dăm seama în prezent. Odiseea noastră prin tărâmul material nu este doar un test, și fără doar și poate nu este o pedeapsă, ci mai degrabă un capitol din evoluția cosmosului însuși: pentru că suntem unul dintre cele mai mărețe experimente ale lui Dumnezeu, iar speranțele divinității sunt fixate pe noi într-o măsură care este aproape infinit mai presus de capacitatea noastră de a ne imagina.

Oamenii care i-au răspuns lui Hardy cu 30 de ani în urmă, ca și cei cu care mă întâlnesc și vorbesc în fiecare zi spun același lucru. Este aceeași poveste adevărată, care se luptă ca să ajungă din nou la noi. Realitatea raiului și a locului nostru în el reușește să străpungă zidurile negării pe care le-am ridicat în ultimele secole, astfel încât să auzim din nou mesajul: Suntem iubiți. Suntem cunoscuți. Acolo e locul nostru.

A mai fost un sentiment de care eram cuprins, pe care aș putea să-l numesc acum un fel de intuiție. În același timp, îmi amintesc sentimentul ca pe unul de realitate și cunoaștere intens, într-un fel, senzația pe care ai avea-o când ai cunoaște și ai ști cum sunt lucrurile cu adevărat în spatele aparențelor. În astfel de momente de cunoaștere, nu am văzut culori tremurătoare, nici nu m-am simțit uriaș, nici n-am auzit vreun zumzet interior straniu; mai degrabă pot să spun că am văzut lumea obișnuită foarte clar și cu detalii infinite și am știut că este toată integrată.²⁷

Cel mai probabil, respondentul care i-a trimis această descriere lui Hardy nu era om de știință. Dar lucrurile la care se referă nu sunt diferite de cele despre care vorbesc fizicienii când ne arată că la nivel fizic nu există o separare definitivă a ceva de orice altceva. Separarea, la nivel fundamental, nu există

în univers, și așa stau lucrurile indiferent dacă le privești din perspectivă științifică, psihologică sau din ambele perspective.

Experiența acestei conexiuni, atunci când apare, este extrem de puternică. Dar se poate întrerupe cu ușurință. Un alt respondent i-a scris lui Hardy:

Pe măsură ce creșteam, eram tot mai surprins să constat că mulți oameni trăiau într-o lume complet diferită de a mea. Ei puteau să ucidă lucruri fără să se rănească pe ei înșiși, puteau să doarmă fără să viseze sau să viseze fără culori. Aparent, puteau să simtă întotdeauna că se află în pielea lor, iar lucrurile pe care le vedeau, le auzeau și le simțeau păreau niște realități separate și distincte. Lumea obiectivă părea să fie reală pentru majoritatea oamenilor, iar lumea subiectivă era nereală sau inexistentă.²⁸

Ceremoniile inițiatice ale multor culturi tradiționale apar exact când această perioadă inițială de „inocență” a copilăriei, de conectare directă și necomplicată la lumea spirituală se apropie de sfârșit. Când pierdem acea conectare originară din copilărie, acea intuiție a apartenenței, este misiunea religiei să intervină și să ne ajute s-o recăpătăm și s-o păstrăm. Societățile tradiționale, conștiente de legătura profundă pe care o au copiii cu latura spirituală a universului, știau exact când era timpul să facă acest lucru, adică să-l ajute pe adultul în formare să codifice cunoașterea raiului pe care a dobândit-o în mod natural în copilărie astfel încât să nu se rățăcească niciodată.

*

Dacă i s-ar cere cuiva să caracterizeze viața religiei în termenii cei mai largi și mai generali posibili, ar putea spune că ea constă din credința în existența

unei ordini nevăzute și că Dumnezeuul nostru suprem intervine adaptându-ne în mod armonios la aceasta.

WILLIAM JAMES, THE VARIETIES OF RELIGIOUS EXPERIENCE

Ar fi inutil să mai spun că asta ar trebui să facă și religia din zilele noastre. Însă adevărul trist, dar fascinant este că un copil din pădurea tropicală amazoniană din urmă cu 600 de ani avea instrumentele necesare ca să poată naviga prin lumea materială și să rămână totodată conectat la cea spirituală, în vreme ce copiii noștri, cel mai adesea, nu au așa ceva. Nu vreau ca prin asta să denigrez în niciun fel creștinismul sau celelalte credințe moderne. Vreau să spun că acele credințe trebuie să se unească toate cu știința pentru a crea o nouă viziune care să cuprindă știința și religia și care să-i învețe pe copiii noștri căi reale pentru a rămâne în contact în orice moment cu lumea spirituală. Trebuie să devenim o cultură care, ca atâtea altele din trecut, să le arate tuturor membrilor cum să se țină de firul de aur toată viața lor.²⁹

Thomas Traherne, un cleric din secolul al XVII-lea, ale cărui scrieri au fost descoperite din întâmplare la sfârșitul secolului al XIX-lea, a scris că „nu te poți bucura de lume așa cum se cuvine până când Marea însăși nu-ți curge prin vene, până când nu te înveșmântezi cu cerurile și nu te încoronezi cu stelele: și te percepi pe tine însuși ca pe singurul moștenitor al întregii lumi, și mai mult decât atât, pentru că în ea sunt oameni și fiecare dintre ei este moștenitor unic la fel ca tine“.

Moștenitori, cuvântul perfect. Din perspectivă materială, așa cum am remarcat anterior, suntem ființe cosmice. Oceanul curge literalmente prin venele noastre deoarece sângele este practic identic cu apa sărată din care s-au dezvoltat corpurile noastre animale. În mod similar, atomii de calciu care compun oasele și atomii de carbon care alcătuiesc 18% din organismul nostru au fost plăsmuiți cu miliarde de ani în urmă în nucleeele stelelor străvechi — stele care, când s-au compactat în pitice albe și au explodat din nou ca supernove, au împrăștiat cu mare viteză acei atomi în univers, unde în s-au unit cele din urmă cu alte elemente complexe pentru a forma planete ca aceasta, precum și corpurile fizice ale tuturor ființelor vii care acum trăiesc și se mișcă pe planeta noastră. Dar suntem totodată și ființe spirituale:

moștenitorii raiului. Moștenirea noastră materială nu este separată de moștenirea spirituală: cele două sunt îngemănate, din nou asemenea celor doi șerpi care se înfășoară pe caduceu. Dintr-o perspectivă „exterioară”, aristoteliană, suntem „făcuți” din pământ. Dar dintr-o perspectivă interioară, platonicească/inițiaticească, suntem făcuți din lut celest — din ceva ce misticii persani din secolul al XII-lea numeau „pământul raiului”. Aparținem ambelor lumi.

¹⁹ [Citat în Bucke, Cosmic Consciousness, pp. 181-182.](#)

²⁰ [Hardy, The Spiritual Nature of Man, p. 1.](#)

²¹ [RERC relatarea 4405, citată în Maxwell și Tschudin, Seeing the Invisible.](#)

²² [RERC relatarea 2389, citată în Hardy, The Spiritual Nature of Man, p. 92.](#)

²³ [Robinson, The Original Vision, motto.](#)

²⁴ [Ibid., p. 21.](#)

²⁵ [Ibid, p. 22.](#)

²⁶ [RERC relatarea 000651, citat în Robinson, The Original Vision, p. 27.](#)

²⁷ [RERC relatarea 000500, citată în Robinson, The Original Vision, pp. 28-29.](#)

²⁸ [Robinson, The Original Vision, p. 29.](#)

²⁹ [Acesta este unul dintre motivele pentru care m-am străduit atât de mult, în special prin intermediul eforturilor mele legate de Acustica Sacră, să dezvolt forme de exerciții spirituale pe care oricine din zilele noastre, probabil că mai ales tinerii, să le poată face. Vezi anexa.](#)

Capitolul 6

Darul fericirii

În clipele de mare fericire adevărata noastră ființă este foarte vizibilă.³⁰

Medhananda, mistic german hindus din secolul al XX-lea

Lumile de deasupra celei în care trăim sunt inundate de emoție, de o căldură care e mai mult decât pur și simplu fizică și de alte calități care depășesc cu mult capacitatea mea de a le descrie. Dar pot să vă spun asta: eram pregătit pentru ele. Deși m-au impresionat prin noutatea și prospețimea lor amețitoare, îmi erau în același timp, paradoxal, familiare. Le simțisem înainte. Nu în calitate de Eben Alexander, ci ca ființa spirituală care am fost cu mult, mult timp înainte ca această ființă întrupată specială să apară și care voi fi din nou, când elementele terestre care alcătuiesc în prezent corpul meu fizic vor fi dispărut pe căile lor diferite.

Lumile de deasupra nu sunt nici generale, nici vagi. Sunt profund și pătrunzător de vii și cam la fel de abstracte ca o găletușă cu aripioare de pui prăjite, ca scânteierea de pe capota unui automobil Pontiac Trans-Am sau ca prima iubire din adolescență. Iată de ce descrierile raiului aduse înapoi de oameni ca Swedenborg pot să pară atât de nebunești. Știu perfect cât de smintit sună propria mea relatare și îi înțeleg pe cei care au dificultăți în a o accepta. Ca o mulțime de lucruri din viață, pare destul de exagerată până când vezi cu ochii tăi.

În lumile de deasupra acesteia există copaci, așa cum există câmpii, animale și oameni. Există și apă, din abundență. Curge în râuri și cade sub formă de ploaie. Cețurile se înalță de pe suprafețele pulsânde ale acestor ape, în care se văd înotând pești. Nici peștii nu sunt abstracți, matematici, ci reali. Absolut la fel de reali ca orice pești pe care i-ai văzut și chiar cu mult mai reali. Apele de acolo sunt ca apa de pe pământ. Și totuși nu sunt ape pământești. Ele sunt, ca să mă exprim într-un mod despre care știu că nu spune totul, dar este exact, mai mult decât pur și simplu apa de pe pământ. Este o apă care e mai aproape de sursă. Mai aproape, la fel cum apa din avalul unui râu șerpuitor este mai aproape de izvoarele din care se pornește. Este o apă profund familiară — astfel, când o zărești, îți dai seama că toate minunatele peisaje acvatice pe care le-ai văzut vreodată pe pământ erau frumoase tocmai deoarece îți aminteau de ea. E o apă vie, la fel ca toate cele care trăiesc acolo, și te atrage, astfel încât privirea ta vrea să călătorească în ea, mai adânc și mai adânc, pentru totdeauna. Era o apă care făcea toate corpurile de apă terestre pe care le-am văzut, de la plajele din Carolina la fluviile din vest, să pară versiuni mai mici, surori mai mici ale acesteia; întotdeauna, la un nivel profund, am știut că așa trebuie să fie apa.

Nu vreau prin asta să denigrez oceanele, fluviile, lacurile, furtunile și toate celelalte forme de apă pe care le-am văzut și care mi-au plăcut pe acest pământ. Nu vreau să spun decât că, acum, văd aceste ape dintr-o perspectivă nouă, la fel cum văd toate frumusețile naturale de pe pământ. Pe scurt, când urcăm, toate sunt la locul lor. Doar că sunt mai reale. Mai puțin dense, dar în același timp mai intense — mai acolo. Obiectele, peisajele, oamenii și animalele debordează de viață și culoare. Lumea de deasupra este la fel de vastă, de variată, de populată și de diferită într-un loc față de altele ca și lumea aceasta, și chiar într-o măsură infinit mai mare. Dar, în toată această varietate imensă, nu există acea senzație de neasemănare care caracterizează lumea aceasta, în care un lucru este în sine singur și nu are nicio legătură directă cu celelalte lucruri din jurul său. Nimic nu este izolat acolo. Nimic nu este alienat. Nimic nu este deconectat. Toate sunt unul, fără ca acea unicitate să sugereze în vreun fel omogenitatea, așa cum ar fi un terci. Scriitorul C.S. Lewis a exprimat acest lucru minunat când a arătat că unicitatea lui Dumnezeu nu trebuie să evoce în mintea noastră o budincă mare și fadă din tapioca. Nu e vorba de acel tip de unicitate.

Să vezi această lume fie și doar o clipă înseamnă să ai inima frântă de năvala subită a amintirii caracterului lor real. Dar înseamnă totodată să ai și inima vindecată, deoarece îți amintești de unde vii, ce ești și încotro te vei duce din nou, într-o zi. Ai dat cu ochii de lumea din afara peșterii și totul s-a schimbat pentru totdeauna.

Ultrarealul, frecvent menționat în descrierile experiențelor din pragul morții, este un concept esențial aici. Așa i-am spus fiului meu mai mare, Eben IV, care se specializa în neuroștiințe la colegiu când eram externat din spital: „A fost mult prea real ca să fie real!“ Știind că de fiecare dată când cineva rememorează o amintire riscă s-o modifice, m-a sfătuit să scriu tot ce-mi puteam aduce aminte despre odiseea mea din timpul comei, înainte să citesc orice altceva despre experiențele din pragul morții, fizică sau cosmologie. Opt săptămâni mai târziu, după ce scrisesem mai bine de 20 000 de cuvinte, am început să studiez amănunțit literatura despre EPM. Am fost uimit să constat că mai bine de jumătate dintre cei ce trecuseră prin astfel de experiențe relatează că acel tărâm este mult mai real decât acesta. Este un concept greu de comunicat materialiştilor sceptici care și-au îngropat adânc amintirile despre acel tărâm, însă este extrem de simplu să-l împărtășești celor care au fost acolo — discuția transcende adesea cuvintele care pot fi atât de restrictive în comunicările noastre despre astfel de tărâmuri nepământești (date fiind limitările limbajului nostru terestru).

O proprietate ciudată a amintirilor despre aceste EPM profund transcendente, pe lângă natura lor ultrareală frapantă, este că sunt persistente și transformatoare. Aceste amintiri nu se estompează, ca majoritatea amintirilor derivate din creier. Mi s-a întâmplat ca, după câte o prezentare, să vină la mine oameni și să-mi relateze foarte detaliat experiențe pe care le-au trăit cu mai bine de șapte decenii în urmă ca și cum s-ar fi întâmplat ieri. Alte lecturi, nu doar din literatura specifică, ci și din literatura despre viața de după viață și din scrierile misticilor religioși și profeților de acum câteva mii de ani, au elucidat similitudini profunde în foarte multe dintre aceste experiențe. Foarte mulți încearcă să descrie aceeași prezență copleșitoare și infinit de iubitoare din nucleul întregii existențe. Unii sceptici nu văd pădurea din cauza copacilor — se pierd în detalii, ocupați să evidențieze diferențele în efortul de a dezaproba, dar nu sesizează adevărul profund al elementelor comune din toate culturile, credințele, continentele și

mileniile.

Acel tărâm este mult mai real decât acest tărâm material întunecos și oniric. Vălul care cred că se află între ele este construit cu iscusință de o inteligență infinit mai mare decât a noastră și există acolo dintr-un motiv anume. Acest tărâm pământesc este, cred eu, locul unde trebuie să învățăm lecțiile iubirii necondiționate, compasiunii, iertării și acceptării. Cunoașterea naturii noastre spirituale eterne nu e menită să ne fie la fel de clară ca luna care se înalță pe cerul nopții. Pentru ca noi să putem învăța pe deplin lecțiile cele mai importante ale vieții trebuie să fim parțial feriți de acea cunoaștere mai completă (și totuși finită) pe care sufletele noastre superioare o posedă între vieți.

Cum sunt posibile toate acestea? Cum pot să existe alte lumi în care întâlnim în mod real lucruri, situații și ființe care seamănă cu cele din această lume? Cea mai ușoară cale de a înțelege este să luăm o schiță a universului folosită în multe tradiții antice, dar mai ales de către misticii din Persia antică. Această schiță sau hartă vede universul ca fiind lat la bază și ascuțit la vârf, ca o pălărie de vrăjitor. Să ne imaginăm o astfel de pălărie așezată pe pământ. Partea de jos, cercul larg și plat de pământ pe care-l acoperă pălăria reprezintă tărâmul pământesc. Acum, să ne imaginăm că pălăria are în interior o serie de etaje, care sunt tot mai înguste pe măsură ce ne apropiem de vârf. Aceasta este o modalitate foarte clară (deși, evident, ultrasimplificată) de a descrie ce se întâmplă când sufletul se înalță spre lumile spirituale. Pe măsură ce urcăm, lumile acestea nu devin tot mai mici. Dimpotrivă. Ele sunt mai vaste, imposibil de descris din locul în care ne aflăm. Dar, din perspectivă spațială, devin mai mici, deoarece spațiul nu mai există așa cum îl cunoaștem aici. Spațiul este mai puțin important, căci natura lui, în ultimă instanță iluzorie, devine tot mai vădită. În aceste tărâmurile superioare simțim direct ceea ce teorema lui Bell ne spune într-un mod mult mai abstract, și anume că două particule aflate la capetele opuse ale universului pot să interacționeze fără niciun fel de întârziere temporală. Universul este Unul.

Tărâmurile aflate deasupra acestuia sunt pline de spații vaste — priveliști care pun în inferioritate cele mai impresionante peisaje pe care le putem găsi oriunde pe acest pământ. Aceste spații sunt pline de obiecte și ființe pe care le recunoaștem din viața terestră. Sunt reale. Dar spațiul pe care-l populează

este unul superior acestuia, astfel încât nimic nu funcționează ca aici și în clipa când începi să-l descrii, te lovești de probleme. Este real, însă, la fel ca materia însăși atunci când coborâm la nivelul cuantic, nu se comportă deloc în felul cu care suntem obișnuiți.

Înțelepciunea tradițională ne spune că în vârful pălăriei toată extinderea dispare. Acel punct — vârful pălăriei de magician — este locul în care toate categoriile noastre terestre despre spațiu, timp și mișcare, care sunt tot mai spiritualizate pe măsură ce ne mișcăm în sus, dispar. Dincolo nu există nici spațiu, nici timp... niciunul dintre reperele pe care le folosim unde suntem acum.

Dintre lucrurile pe care le cunoaștem aici, pe pământ, singurul care rămâne deasupra aceluia punct este iubirea. Dumnezeu este iubire și la fel suntem și noi, la nivelul nostru cel mai profund. Aceasta nu este o iubire abstractă. Nu există așa ceva. Această iubire este mai dură decât stânca, mai zgomotoasă decât o orchestră mare, mai vitală decât o furtună și la fel de fragilă și de emoționantă ca o creatură inocentă suferindă, și la fel de intensă ca o mie de sori. Nu este un adevăr pe care să-l conceptualizăm în mod adecvat, dar este unul pe care-l vom simți cu toții.

Barierile au început să cadă și valuri după valuri s-au destrămat în mintea mea. De la o fericire centrată pe sine, voiam acum s-o împart cu alții, mai întâi cu cei apropiați mie, apoi cu un cerc tot mai larg, până când îi includea pe toți și pe toate. Simțeam acum că îi puteam ajuta pe toți acești oameni, că nimic nu era mai presus de puterea mea — mă simțeam omnipotent. Extazul se adâncea și se intensifica. Am început să strig. Știam că totul era bine, că la baza tuturor lucrurilor se află bunătatea, că toate religiile și științele erau căi spre această realitate fundamentală.³¹

La fel ca acest respondent al lui Hardy, după experiența prin care am trecut, când am învățat să vorbesc din nou, când corpul și creierul meu au funcționat complet, ceea ce aveam de oferit în încercările mele de a descrie aceste lumi spirituale era de cele mai multe ori un entuziasm plin de fericire, unul care

lua forma unui lung șir de superlative — adjective care, cu cât le repetam, cu atât mai puțin înțelegea cineva ce încercam să spun. Frumos. Nepământesc. Miraculos. Splendid.

Într-o zi, când discutam cu Ptolemy încercând să distilăm povestea călătoriei mele pentru a transmite cititorului ceea ce simțisem cu adevărat, acesta mi-a spus: „Eben, îți interzic să mai tastezi sau să mai pronunți încă o dată cuvântul frumos. Nu mai are niciun efect!“

Am înțeles pe deplin observația lui. (Deși oricine a asistat la prelegerile mele știe că mai am scăpări.) Mă întorsesem dintr-o lume care nu numai că depășea orice tentativă de descriere, ci pulveriza înseși categoriile descriptive pe care le folosim ca să prezentăm realitățile pământești. În lumile de dincolo de aceasta există infinit mai multe moduri de a simți, a trăi și a comunica, iar, când m-am întors cu amintirea celui mult mai cuprinzător catalog de percepții și simțăminte, era ca și cum aș fi încercat să descriu ceva tridimensional unei persoane care trăise toată viața într-o lume bidimensională. (Apropo, aceasta a fost o idee elaborată de clericul și matematicianul Edwin Abbott în romanul *Flatland*, publicat în 1884, în care un călător ajuns într-o lume tridimensională întâmpină dificultăți la fel de mari când revine în lumea lui bidimensională și încearcă să le vorbească prietenilor lui bidimensionali despre acea lume.)

Dar oricât de greu ar fi de adus aici vești despre aceste tărâmuri, este absolut esențial ca oamenii care au avut astfel de experiențe să încerce totuși s-o facă. Aceste descrieri sunt hrana de care avem nevoie în prezent. Cartografierea acelor lumi de sus într-o manieră neagresivă și umilă este parte esențială atât a vindecării noastre, cât și a lumii noastre. Oricine știe ce proporții uriașe au căpătat îndoiala și disperarea în lumea de astăzi chiar acum. Dacă ai o credință religioasă puternică, te descurci foarte probabil mai bine decât cineva care nu are așa ceva. Dar, când ajungi, ca mine, să vezi religia, spiritualitatea și știința ca pe niște parteneri în încercarea de a arăta universul așa cum este cu adevărat, cred că poți să devii și mai puternic.

Goethe, Fechner, Pascal, Swedenborg și o mulțime de alte minți luminate din lumea științei au descoperit acea putere când și-au îngăduit să devină și minți spirituale. În aceste individualități care au făcut muncă de pionierat, eul terestru/exterior și cel ceresc/interior și-au lăsat deoparte conflictele aparente

și au devenit aliați.

Când se întâmplă acest lucru, vedem că universul este un loc profund ordonat atât pe plan fizic, cât și pe plan spiritual. Ordinea și semnificația pe care le simțim că acționează în mintea noastră sunt aceeași ordine și aceeași semnificație pe care le întrezărim în lumea exterioară. Și o întrezărire a acelei ordini este de ajuns ca să transforme emoția dominantă care ne călăuzește de-a lungul zilei din tristețe în bucurie.

Natalie Sudman, autoare a cărții *The Application of Impossible Things*, o carte cu adevărat remarcabilă despre experiența în pragul morții pe care a avut-o în timpul războiului din Irak, când autovehiculul militar în care se afla a explodat, exprimă acest lucru la fel de bine ca oricine:

Budiștii spun că durerea este inevitabilă, dar suferința este opțională. Înțelegând că mi-am conceput experiența de la început până la sfârșit și fiind asigurată de experiențele mele extracorporale că viața mea, așa cum e, are semnificație și valoare, suferința este imposibilă. Chiar și când mi-am recăpătat conștiința într-un camion carbonizat stropit cu sânge, sau când zăceam într-un pat de spital, în poziție fetală și chinuită de o durere cumplită, sau vărsându-mi și mâțele în urma stării de mahmureală provocată de anestezie (cea mai rea!), sau când mă gândeam că mă așteaptă 50 de ani de vedere dublă, mi-am amintit mereu de bucuria fundamentală a existenței, pe care am trăit-o cel mai intens în timpul petrecut în afara corpului. Aceasta nu este fericire, care mi se pare că e mai mult un răspuns la mediu și la circumstanțe decât o stare lăuntrică permanentă. Pot să fiu deprimată, temătoare, îngrijorată, iritată, mânioasă — cu alte cuvinte, nefericită, din pricina circumstanțelor sau a mediului, dar să mă simt interesată, curioasă și chiar entuziasmată de circumstanțe sau de mediu, de creația proprie a acestora și de propriile-mi acțiuni și emoții în timp ce mă aflu în acel mediu. Nu sunt încântată întotdeauna că mă aflu în această lume, nici că mă aflu în această situație, dar simt întotdeauna bucuria fundamentală de a fi o personalitate conștientă, creativă și expansivă care explorează experiența și se bucură de umorul inerent al situației.³²

Natalie a cunoscut această bucurie după ce a descoperit realitatea lumilor de dincolo. A fost același gen de descoperire pe care, în împrejurări foarte diferite, a făcut-o și poetul William Butler Yeats (1865–1939) în timpul experienței pe care o descrie în rândurile care urmează: „Știu acum că acea revelație vine de la eu, dar de la acel eu memorat de când lumea care ia forma unei cochilii complicate de moluscă și a copilului în pânțele mamei, care învață păsările cum să-și clădească cuibul; iar acel geniu este o criză care unește eul acela îngropat în anumite momente cu mintea noastră banală, de zi cu zi”.³³ Lui Yeats nu-i erau străine momentele de iluminare subită: momente când vedea pământul în lumina cerului și înțelegea că „ceresc” nu era doar dincolo — nu doar acolo, în altă parte, ci chiar aici, chiar acum, împletit în însăși țesătura a ceea ce pare adesea a fi doar o existență searbădă, banală.

Al cincizecilea an al meu a venit și-a plecat,

Am stat, solitar,

Într-o prăvălie londoneză aglomerată,

Cu o carte deschisă și o ceașcă goală

Pe masa de marmură.

Cum priveam în jur și la stradă

Deodată trupul mi s-a luminat;

Și preț de douăzeci de minute, parcă,

Atât de mare fericirea mi-a fost

*Că mă simțeam binecuvântat și puteam să binecuvântez.*³⁴

Umblăm într-o lume a întunericului. Deodată, ceva se întâmplă — orice, de la un gest neașteptat de bunătate, de la o licărire de lumină pe o vază, la o

experiență în pragul morții, când călătorim în altă lume. Și lumea se deschide pe neașteptate. Vedem ce este în spatele ei. Vedem ceea ce a fost acolo tot timpul, dar față de care, în lumea noastră, suntem cu totul orbi, pentru că am uitat instrumentele necesare pentru a ne putea apropia de acel ceva și a-l păstra mereu în minte.

Încă din adolescență, am avut îndoieli cu privire la existența lui Dumnezeu, în sensul tradițional al creștinismului. Mi-a fost extrem de dificil să mă identific cu orice religie și totuși m-am simțit împinsă să mă îndrept spre ceva „de dincolo“. Ateismul a însemnat un angajament pe care eram dispusă să mi-l asum, așa că am preluat eticheta de „agnostic“ din anii adolescenței.

... Și totuși, simțeam nevoia să cred în ceva. Atât de mult încât mă simțeam tulburată că nu pot să dau glas convingerilor. Mă simțeam răătăcită.

Am citit cartea doctorului Alexander și, când vorbea despre Dumnezeu ca fiind o lumină în întuneric, am fost atât de emoționată, încât am izbucnit în lacrimi. De fapt, chiar și acum, când scriu aceste rânduri și-mi amintesc, mă simt inundată de emoție. M-am mai simțit astfel doar de trei ori în viață, când mi s-au născut copiii. Am avut un simțământ de certitudine că tot ce citeam era adevărat, era real, și dintr-odată am simțit că o greutate mi s-a ridicat de pe suflet și că era în regulă să nu am o religie, era în regulă să nu am o etichetă și era în regulă să simt ceea ce simțeam.

De atunci, au fost momente în care m-am simțit copleșită de viață, și înainte nu mă pricepeam deloc să mă adaptez la situație, în afară de o pastilă de Ativan care să mă calmeze. Cel mai mare impact pe care l-a avut lectura cărții a fost că, acum, mă simt cu adevărat fericită, iar când lucrurile încep s-o ia razna sau devin prea supărătoare, sunt cuprinsă de un calm subit și reușesc să-mi pun viața în perspectivă, iar grijile și stresul sunt dintr-odată mai ușor de gestionat. Tot ceea ce a scris doctorul Alexander pare cât se poate de adevărat.

M-a deranjat întotdeauna să știu cât de groaznic se pot purta oamenii unii față de alții. Copiii care sunt abuzați, torturile, războaiele, toate lucrurile oribile de pe această planetă pe care ni le facem unii altora. Să știu că există

și alte lucruri în afară de acestea mă face incredibil de fericită.

Soțul meu a citit și el cartea și s-a îndepărtat de eticheta de ateism trecând la o credință de tip „univers“, în care Dumnezeu este o entitate asemănătoare cumva unei forțe energetice din universul nostru. Mă simt mai apropiată de el ca urmare a faptului că am citit amândoi cartea.

Vă mulțumesc pentru timpul acordat

citirii acestei scrisori,

Christine

De ce există atât de multă durere pe pământ? Iată două răspunsuri cu care nu sunt de acord. Sunt de fapt versiunile orientală și occidentală ale aceleiași idei profund eronate.

1. Totul se reduce la karma ta. Bucură-te că suferința pe care o înduri acum îți „compensează“ păcatele pe care le-ai comis într-o viață anterioară.
2. Suferința te face mai puternic. Pentru că suntem creaturi „căzute“, Dumnezeu ne testează ca să ne ajute să ne biruim natura păcătoasă.

Am văzut atâta suferință în cursul vieții mele — atât la pacienții suferinzi, cât și la rudele sau persoanele dragi care le erau alături — în vreme ce în lumile de dincolo există prea multă bucurie, ca să acceptăm oricare dintre aceste explicații. Eu cred că ființa pe care o numesc Dumnezeu/Om are față de noi o iubire infinită: nu vrea să ne „pedepsească“ și nici să ne „servească o lecție“ pentru greșelile noastre. Adevărata „explicație“ pentru suferința și lipsa de semnificație de care avem parte atât de des aici pe pământ este, cred eu, mult mai profundă și, totodată, mult mai simplă.

Lumea noastră — această lume materială — este locul în care semnificația este camuflată. Este ușor s-o pierzi din vedere. Întreaga realitate materială este alcătuită din atomi și molecule, iar acele molecule și atomi sunt la rândul lor compuși din particule subatomice care apar și dispar permanent. Unde „se duce” un electron când trece de pe o orbită interioară pe una exterioară a atomului sau viceversa? Nu știm. Dar ceea ce știm este că materia nu este tot timpul existentă. Ea intră și iese din existență. Cu toate că face asta, nu dispare niciodată cu adevărat din peisaj — nu e niciodată complet absentă. Știm — în pofida faptului că nu știm unde se duce când dispare — că se va întoarce.

Dacă ai jucat vreodată într-o piesă de teatru în copilărie, se poate să fi trecut printr-unul din acele momente stranii când, după ce te-ai cufundat totalmente în personajul pe care-l interpretezi, îți amintești subit unde te afli. O scândură din podea a scârțâit când ți-ai mișcat piciorul și, dintr-odată, îți amintești că undeva acolo, dincolo de lumini, se află terenul de sport al școlii, cu un public alcătuit din oameni pe care-i cunoști, care au venit să te vadă jucând și care-ți doresc binele.

Viețile noastre aici pe pământ seamănă puțin cu această situație. Sunt momente — clipe precum cele descrise de atât de mulți oameni în această carte — când primim o sugestie vagă referitoare la unde ne aflăm și cine suntem cu adevărat.

Ce ar trebui să facem în astfel de momente? Să înlemnim, să ne uităm replicile și să nu mai reușim să ne ducem rolul până la capăt? Bineînțeles că nu. Dar, pentru cei dintre noi angajați, așa cum suntem toți de fapt, în drama, în piesa de teatru a existenței terestre, momentul acela când scândurile din podea scârțâie poate fi neprețuit.

Trebuie să reînvățăm să vedem această lume în lumina raiului. Trebuie să îngăduim tuturor lucrurilor din jurul nostru să strălucească de individualitatea, unicitatea și valoarea pe care fiecare vrăbiuță, fiecare fir de iarbă și fiecare persoană pe care o cunoști o au, pentru că fiecare dintre acestea este o ființă cosmică multidimensională, care se manifestă aici și acum ca ființă fizică.

Suntem în toiul celui mai important salt al înțelegerii umane din istorie. În

200 de ani, concepția despre lume în cadrul căreia trăim în prezent le va părea copiilor noștri tot atât de limitată și de naivă cum ni se pare nouă cea a țăranilor din Evul Mediu.

Suntem pe cale să redescoperim cealaltă latură a vieții: o latură pe care o parte ascunsă undeva foarte adânc în noi n-a uitat-o de fapt niciodată și pe care cei mai mulți o ținem ascunsă de noi înșine pentru că așa ne-a învățat cultura noastră.

Lumea fizicii subatomice nu este lumea spiritualității. Dar, în străvechiul document hermetic intitulat Tabula Smaragdina se spune: „Ce e deasupra este la fel cu ce e dedesubt“. Diferitele elemente ale cosmosului nostru se armonizează între ele. Ceea ce se găsește „aici jos“, se află, sub o formă diferită, și „acolo sus“. Felul în care materia intră și iese literalmente din existență echivalează, într-un mod straniu, cu felul în care semnificația pare să dispară complet din lumea noastră doar pentru a reveni. Iar când știm asta — când știm că semnificația există chiar și când pare să fie cu totul absentă —, atunci bucuria, acel tip de bucurie despre care Natalie Sudman vorbește în minunatul citat anterior, poate fi un element constant al vieții noastre, orice s-ar întâmpla.

Dragă domnule Alexander,

Fiica mea, Heather, s-a născut, în 1969, cu o paralizie cerebrală severă. Nu s-a ridicat niciodată din pat și nici n-a vorbit, deși arăta că era conștientă de tot ce se întâmpla în jurul ei. Râdea adesea, Doamne, cum râdea. Deși doctorii ne-au spus că nu va trăi mai mult de 12 ani, a murit la vârsta de 20 în 1989. La o zi după ce s-a stins, în timp ce tundeam gazonul ca să-mi abat gândurile de la moartea ei, am fost literalmente înconjurat de fluturi monarhi, care au apărut de nicăieri. Să fi fost un semn al vieții spirituale? Nu știu.

Ajungem, pe repede înainte, în 1995. Fiind culcat, căci se făcuse seară, dar încă foarte treaz, am întrebat: „Cum poate să existe un Dumnezeu care să

lase așa ceva să se întâmple?“ Instantaneu, o siluetă luminoasă, întru totul albă, a apărut în partea stângă a încăperii. Era fiica mea. A întins mâna spre mine și a strigat: „Nu, tată, te înșeli! Privește!“ mi-a spus arătând spre partea dreaptă a camerei. Un nor de lumină albă, strălucitoare, a învăluit camera. Instantaneu am știut câteva lucruri fără să fie rostit niciun cuvânt. Este greu de descris sentimentul de euforie pe care l-am avut. Am știut că era bine și că era un înger al lui Dumnezeu. Am știut că noi toți suntem bine legați de ceea ce ne așteaptă după moarte. Am știut cât de mărunți suntem în comparație cu Creatorul nostru și că inteligența noastră este atât de neînsemnată, încât poate să pară ridicolă. Știu că a fost ceva real și, când cineva mă întreabă „Crezi în Dumnezeu?“, îi răspund: „Nu, nu doar cred, știu asta fără nicio îndoială“.

*

Nu cred, știu.

CARL JUNG, CÂND A FOST ÎNTREBAT,

SPRE SFÂRȘITUL VIEȚII, DACĂ CREDEA ÎN DUMNEZEU

„Toate felurile de lucruri vor fi bine“, scria Julian de Norwich, o pustnică din secolul al XIV-lea. Dar „totul va fi bine“ nu înseamnă „totul este minunat“. Nu înseamnă că lumea va scăpa de orori și de suferință. Înseamnă că putem naviga prin această lume dacă ne aducem aminte de un lucru: sub această aparentă lipsă de sens, există o lume a semnificației care depășește în bogăție tot ce ne-am putea imagina. O semnificație care cuprinde cu totul suferința pe care cu toții o vedem în jurul nostru și care, când ne întoarcem spre lumea de dincolo de aceasta, o va copleși încă o dată.

Jung a atârnat deasupra ușii de la intrarea în locuință acest citat din teologul

olandez din secolul al XV-lea Erasmus din Rotterdam: „Chemat sau nechemat, Dumnezeu este prezent“. În dimensiunile superioare timpului și spațiului așa cum le percepem aici, toate suferințele sufletești, chinurile și confuziile provocate de această viață au fost deja tămăduite. Îți urez noroc să înțelegi asta. Nu poți. Nu în totalitate. Nu de la acest nivel. Dar poți să întrezărești asta. Și, de fapt, toți întrezărim lucrurile astea tot timpul. Trebuie doar să ne amintim că ne este îngăduit să fim deschiși față de aceste indicii — să știm ceea ce, la un nivel profund, știam oricum.

Fiica mea, Joan, a murit lovită de o mașină când avea șapte ani. Noi două am fost foarte apropiate și am fost foarte îndurerată. Stătea întinsă în sicriul din dormitorul ei. Am căzut în genunchi lângă pat. Deodată, am simțit că ceva aflat puțin în spatele meu era atât de copleșit de milă, încât sentimentul părea să devină concret. Apoi am simțit o atingere pe umăr care a durat doar o clipită și am știut că era din altă lume.³⁵

Semnificația este aici mereu. Dar este ușor, poate mai ușor aici, unde ne aflăm, decât oriunde altundeva în univers să pierdem din vedere acest fapt. Uneori, când lucrurile devin foarte întunecate, lumea de dincolo ne va vorbi folosind limbajul, simbolurile acestei lumi: câteodată la fel de zgomotos ca un tunet, alteori la fel de gîngăș ca lovirea unei gîze de o fereastră. Și, odată cu ea, bucuria revine în viața noastră — o bucurie care poate exista aici, în noi, așa cum spune Natalie Sudman, în pofida suferinței din lume, nu înlocuind-o.

³⁰ [Medhananda, With Medhananda on the Shores of Infinity, p. 34.](#)

³¹ [RERC, relatarea numărul 983, citată în Hardy, The Spiritual Nature of Man, p. 78.](#)

³² [Sudman, The Application of Impossible Things, p. 111.](#)

³³ Yeats, The Collected Works, vol. III, pp. 216–217.

³⁴ Din poemul „Vacillation“ / „Șovăială“, de William Butler Yeats.

³⁵ RERC relatarea numărul 165, citat în Fox, Spiritual Encounters with Unusual Light Phenomena: Lightforms, p. 26.

Capitolul 7

Darul speranței

În lumea interioară există nori și ploi, dar de un soi diferit. Cerurile și aștrii sunt de un soi diferit. Acest lucru poate fi observat doar de cei rafinați, cei care nu se lasă amăgiți de aparenta completitudine a lumii obișnuite.

Jalal al-din Rumi, mistic persan din secolul al XII-lea

Ca ființe omenești suntem creaturi ale timpului. Trăim în timp așa cum peștele trăiește în apă, atât de imersați în el, încât abia dacă-l sesizăm, exceptând nivelurile superficiale, ai căror sclavi suntem, bineînțeles. Da, știm că am întârziat la o întâlnire, dar nu știm sau am uitat să înțelegem cu adevărat că însuși gândul nu se poate desfășura fără un element de timp. Nici vorbirea, nici interacțiunea umană și nimic altceva. Lumea, așa cum o percepem acum, este construită pe bază de timp, în combinație cu spațiu. Importanța acestui adevăr nu este micșorată de faptul că, din perspectiva dimensiunilor superioare acesteia, timpul liniar se dezvăluie a fi o iluzie, cum se întâmplă și cu spațiul euclidian.

Întrucât pe pământ trăim și acționăm în cadrul elementului timp liniar, o lume fără un viitor pe care să-l așteptăm pare groaznică. Gândește-te la perioada adolescenței — la anii când ți se părea că experiențele noi nu se vor sfârși niciodată. Dacă ești asemenea multor oameni, se poate să fi observat că, la un moment dat, acele experiențe au încetat să se mai succedă într-un ritm atât

de alert. Se poate să-ți fi spus că timpul adevăratei dezvoltări și schimbări se încheiase.

Înainte de EPM, și eu gândeam la fel. Entuziasmul oferit de viață nu dispăruse totuși. Îmi iubeam familia și munca, și existau cu siguranță multe provocări și aventuri care mă așteptau și pe care le așteptam cu nerăbdare. Dar, în același timp, ceva — un fel de sentiment lăuntric de expansiune, senzația dată de noutățile veritabile care veneau către mine repede — încetase. Aveau să urmeze doar multe experiențe noi. Și nu vor mai fi la fel de noi — uimitor, electrizant de noi — cum fuseseră cândva. Știam care sunt limitele lumii. Niciodată n-aveam să mai sar pe ușa avionului de la 8 500 de metri pentru prima dată. Niciodată n-aveam să mai simt noul năvălind către mine în acest fel. Pe scurt, îmi pierdusem speranța, pentru că asta înseamnă speranța: un sentiment că ceva realmente bun și adevărat urmează să se întâmple de îndată.

Deodată, ceva nou s-a întâmplat.

Se poate spune că viața mea a reînflorit. Nenumărate poeme ne spun că în viață suntem ca florile, îmbobocind la fel ca ele, dar în același timp veștejindu-ne și murind tot ca ele. Creștem și înflorim în tinerețe, strălucim un scurt și trecător moment cu perfecțiunea frumuseții, a tinereții și a vieții... apoi ne veștejim și murim.

Așa să fie oare? Așa cum simbolizează aparenta tragedie și efemeritate a vieții, florile simbolizează și ceea ce se află în spatele acestei efemerități aparente. Totul în viață are o componentă cerească, dar unele lucruri sunt mai cerești decât altele, iar pe această scară floarea se află chiar în vârf. Dante a încheiat Divina comedie descriind Paradisul, cerul cel mai înalt în cosmologia lui, ca pe un trandafir alb. Buddha asemuia conștiința cu lotusul, o floare de apă care răsare din mîlul de la fundul iazului și înflorește la suprafața apei miraculos de curat și de alb. Cea mai cunoscută predică a lui Buddha este aceea în care el ține în mână o floare, fără să spună nimic.

Încă din preistorie, ființele omenești au folosit florile ca să marcheze momentele lor esențiale. Florile sunt prezente la începuturi (nașteri, absolviri, nunți), dar și la finaluri (funeralii). Le utilizăm în aceste momente de „punctuație“ deoarece, în vremurile de demult, oamenii știau că lucrul cel

mai important de ținut minte în astfel de ocazii este realitatea lumilor de deasupra. Ca și noi, florile au rădăcinile în pământ. Dar își amintesc de unde vin, urmând parcursul soarelui pe cer în fiecare zi. Însă cel mai important aspect dintre toate este că ele înfloresc. Iar această trecere de la boboc la floare este probabil simbolul pământesc perfect al completitudinii la care năzuim cu toții și care își capătă existența deplină doar în dimensiunile superioare acesteia.

Dragă domnule Alexander,

În luna octombrie a anului 2007, fiul meu de 18 ani a fost diagnosticat cu gliom ependimom. A murit după cinci luni. Motivul pentru care v-am scris este că în ultimele lui trei zile, băiatul a intrat în comă. Să-ți vezi, ca mamă, copilul murind este evident cea mai chinuitoare experiență pe care o poate avea cineva în călătoria de aici, de pe pământ... L-am avut pe Ben în îngrijire la noi acasă. Patul lui de spital era în dormitorul nostru... Încă dinainte să intre în comă, cineva era lângă el, așa convenisem. Nu trebuia lăsat nicio clipă singur, așa că fratele și sora mea, fiica, soțul și eu însumi făceam cu schimbul toată noaptea; întotdeauna cineva stătea culcat lângă el și îl ținea în brațe.

În prima noapte am avut un vis — foarte intens, nu o stare de vis, ci o experiență. Înainte să ațipesc, îl țineam în brațe pe Ben și strigam la Dumnezeu, atât eram de disperată, de mânioasă și de confuză. Ei bine, în acest vis sau, cum să-i spun, experiență, am fost luată și urcată repede într-un cer întunecat, dar totodată luminos și acolo totul era calm și tot ce simțeam era iubire. Era înviorătoare și clară, foarte reală. Știam că eram cu Dumnezeu... M-am uitat în jurul meu și am văzut bucăți de pământ, mici petice de pământ căzând în jurul meu și am întrebat: „Ce înseamnă asta?” Și în spiritul meu am auzit sau am știut că asta i se întâmpla lui Ben chiar atunci când trupul lui pământesc se împutina... Într-o clipă m-am pomenit în pat, ridicată în capul oaselor. Și am știut că era deja în tărâmul ceresc. A murit după două zile.

Acea problemă umană esențială — pierderea senzației de noutate și a speranței — a fost rezolvată pentru mine în lumile de deasupra acesteia. Lumi care, în etapele lor inițiale, sunt pline de lucruri familiare de pe pământ, doar că mai bogate și schimbate într-un mod straniu: straniu de noi. În timp ce priveam florile pe care le vedeam în lumea de dincolo, acestea păreau să înflorească iar și iar. Cum era posibil ca florile, care la acest nivel înfloresc și apoi se veștejesc, să se afle într-o înflorire permanentă? La acest nivel, florile nu pot să facă asta pentru că suntem complet imersați în timpul liniar sau în iluzia unui astfel de timp. Aici, florile înfloresc și mor, așa cum oamenii se nasc, îmbătrânesc și mor. De aici, toate bibliotecile de romane și poeme având ca subiect tristețea vieții sau tragedia modului în care pornim în viață tineri, puternici și plini de viață și apoi trăim și poate învățăm câteva lecții, dar murim înainte de a putea face ceva în afară de a le transmite copiilor noștri unele indicii, astfel încât să poată trece și ei prin toată povestea.

Ce tragedie!

Și chiar este o tragedie dacă ne menținem viziunea concentrată doar asupra acestei lumi și credem că toată creșterea și schimbarea prin care trecem aici nu este ceea ce e de fapt: doar un capitol dintr-o poveste mult mai amplă. Cultura noastră este obsedată de tinerețe pentru că am pierdut cunoașterea străveche a faptului că dezvoltarea nu se oprește niciodată. Nu suntem niște erori întâmplătoare, momentane, în cosmos, curiozități evoluționiste care se înalță precum musculițele efemere, se agită o zi și dispar. Suntem jucători aflați aici ca să rămână, iar universul a fost construit ținându-se cont de noi. Îl reflectăm, cu iubirea noastră cea mai adâncă și cu aspirațiile noastre cele mai înalte, așa cum el ne reflectă pe noi. „Ce e deasupra este la fel cu ce e dedesubt.“

Când ne întoarcem în acele lumi de deasupra după ce ni se sfârșește viața ca indivizi, se întâmplă ceva foarte interesant, ceva ce întâlnim mereu în literatura EPM. Oamenii vorbesc despre „întâmpinători“, persoane cunoscute din timpul vieții care se află acolo ca să le ureze bun venit. Iar și iar, se întâmplă același lucru. „Tata era acolo, dar nu ca atunci când era bolnav. Era tânăr și sănătos din nou.“ „Am văzut-o pe bunica, dar era tânără.“

Cum se poate? Când părăsim acest corp în care am trăit și am învățat, nu dispărem direct în acele regiuni superioare despre care nici măcar nu putem începe să vorbim din locul în care ne aflăm acum. Ajungem acolo unde am fost și eu în propria mea experiență în pragul morții. Este un „loc“ (nu este un loc din universul fizic, dar ne-am obișnuit deja cu acest paradox) în care preluăm din nou întreaga viață pe care am trăit-o liniar aici, pe pământ, dintr-odată. Și ce produce asta când altcineva, un alt suflet, îl vede, este o persoană aflată în starea ei cea mai bună. Dacă un om a trăit mult timp, s-ar putea să apară fizic în strălucirea deplină a frumuseții din tinerețe, dar în același timp va manifesta înțelepciunea anilor târzii din viață. Oamenii care devenim în lumea de deasupra acesteia sunt ființe multidimensionale: ființe care conțin tot ceea ce a fost mai bun din ceea ce au fost aici pe pământ în același timp. Dacă ai un copil mare, gândește-te la toate ființele diferite pe care le-ai întruchipat de-a lungul anilor: bebelușul care a deschis pentru prima oară ochii la maternitate, copilășul de cinci ani care a parcurs primii câțiva metri singur pe noua lui bicicletă, adolescentul, manifestând dintr-odată o chibzuință și o profunzime pe care nu le-ai mai observat până atunci.

Care dintre aceștia este cu adevărat copilul tău? Știi răspunsul, desigur. Toți sunt.

Viața în timpul liniar — timpul terestru — permite dezvoltarea tocmai pentru că face ocoliuri și întâlnește bariere. Timpul ceresc — dimensiunea temporală în care intrăm când părăsim acest corp — permite expresia deplină a acelor euri pe care ne-am străduit din greu să le dezvoltăm parcurgând acele ocolișuri și depășind barierele, încorsetați de temporalitatea liniară. Nu prin „suferință pentru că ne face bine“ sau prin compensarea karmei din trecut, ci angajându-ne pieptiș în lupta cu opacitatea și limitările care definesc această lume. Una dintre ideile centrale ale tuturor credințelor lumii este că nicio suferință nu are loc în această lume fără o implicare deplină a lui Dumnezeu în ea, acesta suferind de fapt infinit mai mult decât noi, căci dorește de la noi realizare și împlinire, iar suferința este, într-un mod complet misterios, un produs secundar al acelei împliniri viitoare. „Liniile netrăite“ pe care poetul Rainer Maria Rilke spunea că le vedea pe chipurile oamenilor întâlniți pe stradă — aceste linii ale posibilității, ale creșterii, care sunt blocate și întrerupte în mod oribil aici pe pământ — cu toții avem șansa să le împlinim în lumea de deasupra acesteia.

Una dintre glumele cele mai vechi despre ideea de a supraviețui morții trupești este că ar fi plictisitor să trăiești veșnic. Imaginea clișeu atașată glumei înfățișează un grup de oameni plictisiți care stau pe niște nori și nu au nimic de făcut. Pe câtă vreme jos, în iad, diavolii se distrează.

Îmi place acest clișeu pentru că afirmă exact ceea ce lumile de deasupra acesteia nu sunt. Dacă ar fi să descriem cu un singur cuvânt acele lumi, acela ar fi mișcare. Nimic nu rămâne nemișcat acolo nici măcar o clipă. Pe pământ, fie te deplasezi undeva, fie stai nemișcat. În lumile de dincolo de aceasta, mișcarea și sosirea s-au reunit. Bucuria călătoriei și bucuria sosirii la destinație se contopesc și se combină.

Acest lucru nu e chiar atât de scandalos precum pare dacă-ți amintești că fizica a demonstrat deja dincolo de orice îndoială rezonabilă că această lume fizică, solidă, în care tu și eu locuim acum, este, de fapt, în mare parte un spațiu vid și că o cantitate infinitesimal de mică de materie este în sine doar o configurație deosebit de densă de corzi de energie care vibrează într-un spațiu-timp multidimensional. Dar este în continuare greu de înțeles deoarece semnificația este ascunsă aici, jos. Și cu cât mai sus urcăm în lumile de dincolo de aceasta, cu atât se ascunde mai puțin. Acolo lucrurile devin tot felul de lucruri diferite deodată, astfel încât, atunci când folosim limbajul lumii plate pentru a le descrie, riscăm să alunecăm imediat în absurd.

Așa se face că, atunci când am privit în jos în timp ce zburam pe acel fluture care era simbolic și totuși real, cu acea fată care era și ea simbolică și totuși reală, am văzut nu doar flori care îmboboceau iar și iar, ci și oameni. Iar aceștia făceau ceva analog cu acele flori care se deschideau încontinuu.

Dansau.

Ca și muzica, dansul este o activitate străveche, originile lui pierzându-se la începuturile vieții omenesci de pe planetă. Și, ca orice activitate umană primară, reflectă realitatea cosmică primară, aceea a lumilor de deasupra din care venim. Când dansează, oamenii acționează din acea parte a lor care știe și-și amintește de unde vine și încotro se îndreaptă. Care știe că lumea aceasta nu înseamnă sfârșitul. Iată de ce oamenii dansează la nunți — ceremonia pământeană în care unirea dintre doi oameni semnifică unirea mai mare a cerului cu pământul. Dacă floarea este, poate, obiectul cel mai ceresc pe care-

I avem pe pământ, dansul este probabil activitatea cea mai cerească. Și ambele arată spre același adevăr: viața mai lungă despre care sperăm să fie reală.

Dansul, ca și cântatul, muzica, este temporar. În absența timpului, dansul și muzica nu pot exista. În lumea în care am ajuns în zilele mele de comă, erau și muzică, și dans. Deci, din nou, exista timp — sau, mai degrabă, timpul profund al acelor lumi. A fost un gen de timp mai bogat și mai spațios decât cel pe care-l percepem aici pe pământ.

Filosoful creștin Toma d'Aquino avea un cuvânt pentru acest timp mai presus de timp pe care l-am întâlnit. Îl numea „aevum“, timpul îngerilor. El nu credea că era vorba de o stare abstractă, ci de una foarte reală și foarte activă. Este genul de timp în care florile înfloresc și iar înfloresc. Și unde muzica și dansul nu încetează niciodată.

Miturile și legendele populațiilor indigene din toate părțile lumii, din regiunile mai izolate ale Australiei până în pădurile tropicale ale Braziliei, descriu ținuturi de dincolo de moarte în care dansul și alte activități umane pe care le cunoaștem aici, pe pământ, continuă veșnic. Aborigenii australieni numesc acest loc Timpul Visării și susțin că este starea din care vin oamenii și la care se vor întoarce după moarte. Eu bănuiesc că aceste locuri sunt toate unul și același. Șamanii îl vizitează de cel puțin 30 000 de ani, așa cum cei ce trec prin experiențe în pragul morții și cei ce călătoresc în afara corpului îl vizitează astăzi. Este locul din care venim cu toții și locul în care ne vom întoarce, intermitent când călătoria vieții noastre ca indivizi se încheie și permanent când actualul ciclu al creației ajunge la final.

Dacă se va sfârși și atunci. Căci hindușii sunt de părere că lumile se înalță și se prăbușesc veșnic, fiecare nou ciclu al creației fiind o respirație a lui Brahma, Dumnezeu. Când Brahma expiră, începe un nou ciclu. Când inspiră, toate revin la locul de unde au plecat. Pentru cei ce cred în reîncarnare (dovezile științifice privind amintirile din viețile trecute ale copiilor sunt covârșitoare), acest proces poate fi văzut cu siguranță ca desfășurându-se dincolo de limitele unei singure vieți. În acest scenariu, toate acele „euri“ pe care le conține viața ta actuală (copilul, adolescentul, adultul) devin o submulțime a aceluși „eu“ și mai mare care trece de la o viață la alta, încarnându-se iar și iar, crescând și evoluând odată cu universurile. Acest

„eu“ de la sfârșitul călătoriei reîncarnării conține toate identitățile pe care le-ai întrupat vreodată aici pe pământ și toate identitățile pe care le-ai avut cândva în trecut, până în timpuri de dincolo de cele cunoscute. Psihologul Christopher Bache scrie în cartea lui *Dark Night, Early Dawn*: „Acum vedem că modul nostru unic de a ne percepe viața, individualitatea noastră singulară, s-a născut dintr-un ocean al timpului atât de vast, încât este aproape nemăsurabil și care se poate dezvolta încă pe-atât. Moartea nu este decât o pauză care ne punctează anotimpurile vieții, nimic mai mult. Această percepție ne aduce în pragul unei noi înțelegeri a existenței umane“. ³⁶

Așa cum viața noastră este o călătorie care îi cuprinde pe toți oamenii diferiți care suntem pe măsură ce trecem de la copilărie la maturitate și apoi la bătrânețe între limitele acestei vieți unice, există o călătorie mai cuprinzătoare, cosmică, pe care o întreprinde fiecare dintre noi și în care creștem și ne schimbăm mult mai radical decât o facem în această unică viață terestră. Și totuși, în nucleul acestei vaste călătorii, există o singură ființă călătoare, care la finalul acestui ciclu cosmic va putea să-și amintească toate înfățișările, toate bucuriile și tristețile și toate aventurile uimitoare prin care a trecut de la o viață la alta. Această stare este atât de mult deasupra, atât de mult mai înainte și atât de depărtată, încât am senzația că aș întrece măsura doar dacă aș încerca s-o descriu. A fost și-așa destul de greu să înfățișez raiul la nivelurile lui apropiate. Dar este de ajuns să întrezărești și cea mai mică frântură din viitorul care este încă foarte depărtat și în același timp chiar aici, cu noi. Acum, știind că există alte ape, alte ceruri, peisaje care seamănă cu cele de pe pământ în dimensiuni superioare acesteia, fiecare cu șesuri înflorite sau cascade tunătoare ori câmpii liniștite pline de viață, cu animale și oameni, și că fiecare dintre aceste lumi este mai frumoasă, mai subtilă și mai diafană decât cea de dinaintea ei, sunt capabil să iubesc și să apreciez cu atât mai mult echivalentele lor terestre. De ce? Pentru că văd acum de unde vin aceste fenomene pământești — din realitatea superioară cu care se înrudesesc cu ușurință și naturalețe, în acel mod de tipul „ce e deasupra este la fel cu ce e dedesubt“ în care toate fenomenele lumilor superioare se înrudesesc cu aceasta. Și mai ales pentru că știu că ceea ce unește toate aceste lumi, firul de aur care ne menține conectați oricât de departe ajungem, este iubirea.

Când și când am trăit din nou aceste minunate stări de extaz, întotdeauna în momente complet neașteptate, uneori în timp ce spălam vasele sau făceam diverse treburi casnice. Întotdeauna am același sentiment, care mă face să plâng de o bucurie imensă și să simt o venerație și o iubire profundă. Cred că aș putea s-o descriu cel mai bine ca pe un soi de dor de casă, „o nostalgie după altundeva“, aproape ca și cum aș fi știut de existența unei asemenea frumuseți și a acelei fericiri de nedescris și tânjesc și mi-e dor de ea din nou... Chiar când totul pare să se destrame și necazurile se adună, făcându-mă să cred că acea îndoială este singura certitudine, temelia disperării, așa cum i se întâmplă oricui — chiar și atunci acest dor de ceva pe care l-aș fi cunoscut undeva mă susține și mă face să trec mai ușor prin greutăți. Poate fi un fel de adevăr care se confirmă de la sine? Nu se poate să-ți fie dor de ceva ce n-ai cunoscut niciodată.³⁷

Pe măsură ce urcăm nivelurile lumilor de dincolo, peisajele devin mai puțin aglomerate, mai puțin populate cu lucruri familiare și totuși, în același timp, lucrurile devin tot mai familiare. Doar că familiaritatea pe care o simți în aceste lumi superioare este diferită — una mai dificil de asimilat, deoarece realitățile cu care intri din nou în contact au fost depărtate de tine mai mult timp decât cele inferioare. Cu toate acestea, în același timp, aceste realități superioare te impresionează la un nivel mai profund, deoarece, cu cât ajungi la lumi situate mai sus, cu atât mai adâncă este partea din tine la care se face apel. În esența noastră, mult sub personajul de suprafață pe care l-am edificat în cursul acestei vieți, există o parte din noi atât de centrală, de atemporală și de fundamentală încât, de secole, misticii se contrazic cu amabilitate dacă acesta este locul unde ne intersectăm cu Dumnezeu sau dacă este Dumnezeu însuși. Din câte înțeleg eu, religiile orientale echivalează în general această parte profundă și centrală din noi direct cu Divinitatea, în vreme ce religiile occidentale tind să păstreze o distincție între sufletul sau eul individual și Dumnezeu. Un lucru de care sunt sigur este că trebuie să respectăm ceea ce practicanții cei mai înalți ai tuturor tradițiilor au să ne spună și să ne amintim că, atunci când vorbim în limbajul obișnuit, de zi cu zi, despre aceste tărâmurii pe care încercăm să le cartografiem și să le înțelegem, suntem, într-o măsură mai mare sau mai mică, asemenea unor copii care vorbesc despre lucruri pe care sunt prea necopți ca să le înțeleagă.

Dar un lucru pe care putem să-l înțelegem din perspectiva noastră, fie doar la modul abstract sau direct, este că, cu cât ne ridicăm mai sus în lumile spirituale, cu atât mergem mai adânc în eurile noastre, astfel încât în final descoperim nu numai că suntem mai uriași decât ne-am imaginat vreodată, ci că la fel este și universul cu care suntem conectați complet, minunat și inextricabil.

Când misticii afirmă că obiectele terestre nu sunt „reale“, că nu posedă nicio substanțialitate fundamentală, nu înseamnă deloc că denigrează acele obiecte, ci că, într-un fel, venerează acele obiecte arătând de unde provin ele de fapt. Materia fizică este copilul tărâmurilor spirituale; întreaga realitate pe care o posedă această lume se datorează lumilor de deasupra. Dar, întrucât toate lumile se întruchipează și se conectează între ele, obiectele din jurul nostru — chiar și cele mai efemere — au dreptul de a fi considerate reale, pentru că această lume, oricât ar fi de inferioară, este conectată cu acele lumi superioare. Așa încât nimic din ce se află aici și cu siguranță nicio ființă vie nu rămâne orfană. Nimic nu este pierdut pentru totdeauna.

Lao Zi, fondatorul religiei chinezești numite daoism, a spus că Dao este ca un mare pântec care produce totul, dar nu conține nimic. Buddha descrie adevărata realitate ca fiind vacuitate: o vacuitate care în același timp nu este vidă deloc, ci este plină mai presus de orice înțelegere. Acești oameni descriau regiunile superioare ale cerurilor; din acest motiv, nivelul de paradox din afirmațiile lor este foarte ridicat, căci, cu cât urcăm mai sus, cu atât mai paradoxale devin lucrurile.

Oricât de greu de înțeles ar fi aceste concepte din locul în care ne aflăm și oricât de diferite ca hărți ale domeniilor spirituale realizate de religiile lumii pot să pară uneori, am ajuns să înțeleg că, în punctul lor cel mai înalt, toate aceste tradiții sunt de acord între ele. Ca om de știință care a întrezărit o frântură din lumea spiritului, cred că pur și simplu nu au încotro, căci, asemenea unui munte la pîscul căruia duc o mie de poteci, toate aceste lumi vin de la/și sfârșesc într-un singur loc, acel centru al centrelor, pisc al piscurilor și esență a esențelor pe care-l numesc Divinitate, știind prea bine că vorbele nu-l descriu cum se cuvine.

Dragă domnule Alexander,

Am trecut printr-o experiență despre care n-am mai auzit nici înainte, nici după.

Trebuie să descriu puțin contextul... Tatăl meu, fost prizonier de război în Coreea, era pe moarte, în urma unei embolii pulmonare generalizate, într-un cămin pentru veteranii de război. Tocmai când credeam că s-a terminat, a început să respire profund, deliberat și zgomotos, și a rămas în această stare mai bine de 24 de ore. Asistentele ne-au spus că veteranii de război mor altfel decât oamenii obișnuiți ca urmare a antrenamentului de luptă și a modului în care sunt condiționați să nu se dea niciodată bătăuți.

Eram foarte apropiați. Ei bine, la un moment dat, am știut pur și simplu că venise sfârșitul și, cu un gest reflex, i-am luat mâna stângă, apoi mi-am pus mâna dreaptă pe artera carotidă a lui și pe piept ca să simt când i se opresc pulsul și respirația. Am închis ochii ca să mă rog, când, dintr-odată, m-am pomenit aruncat în ceea ce n-aș putea să descriu decât ca un amestec de film și vis, deși era ceva extrem de intens. Am planat încolo și înapoi deasupra lui, asemenea unui cameraman — prezent, dar fără să particip.

Tata se străduia să se țină de niște stânci de pe malul unui râu vijelios și era vizibil epuizat și înspăimântat. Deodată, atenția amândurora ne-a fost atrasă de o lumină alb-gălbuie apărută deasupra mijlocului aceluiași râu, care ilumina o canoe albă cu o padelă roșie stând nemișcată pe apa curgătoare. Scoțând un fel de țipăt, tata s-a desprins de stânci și a înotat iute spre canoe, sărind în ea ca bărbatul voinic care era când avea 20 sau 30 de ani. M-am apropiat și am ajuns chiar în spatele său. A început să vâslească viguros și doar o dată s-a uitat în spate la mine, având pe chip o expresie de bucurie. A fost ceva mai presus de ceea ce aș putea descrie, iar forța și strălucirea aceluiași moment au încă darul să mă copleșească.

A durat doar o clipă. Apoi s-a întors și a început din nou să vâslească plin de entuziasm. A trecut de un cot al râului, s-a dus în spatele unor copaci și m-a lăsat în urmă. Și m-am gândit, ei bine, asta e. Dar, deodată, ca și cum aș fi fost legat de un fir elastic, am fost catapultat în vârful copacului aflat la

stânga, la distanță mică. Acolo, jos, pe un fel de debarcader în formă de U era o mulțime de oameni care nu mă vedeau. Fețele le erau blurate, dar am recunoscut câțiva membri ai familiei și vechi prieteni de-ai lui. Tata venea vâslind din dreapta și, de cum l-au zărit, cei de pe debarcader au început să-l strige pe nume, plini de entuziasm. El părea să nu-și mai încapă în piele de plăcere, zâmbea larg și era ușor uluit la început. A sărit din ambarcațiune cu padela ridicată într-un fel de salut victorios și a dispărut în îmbrățișările și bătaile pe spate ale mulțimii...

Bum! M-am pomenit din nou lângă patul lui. Chiar când dădeam să-mi deschid ochii, i-am simțit ultima bătaie de inimă și ultima respirație. În mintea mea, amintirea a rămas la fel de vie ca ziua în care s-a întâmplat, cu aproape patru ani în urmă. Îmi amintesc fiecare detaliu [din acea viziune], de la hainele pe care le purta, de la felul copacilor și până la numele oamenilor care-l așteptau acolo. Și parcă văd și-acum epuizarea și teama de pe chipul lui în timp ce se ținea de stânci și cum i s-a iluminat fața de la acel zâmbet cu care m-a privit. Am simțit că mi-a îngăduit să-l însoțesc pe o parte din drumul către viața de după viață. Deși eram observator și nu participant, această experiență rămâne transformatoare și un dar din partea tatei pe care n-am să-l pot răsplăti niciodată. De fapt, mă simt pe mine însumi strălucind și sunt emoționat ori de câte ori relatez această poveste.

Repet, n-am mai auzit niciodată ceva de genul ăsta, dar bineînțeles că asta nu schimbă nimic în ceea ce mă privește. A fost lucrul cel mai uluitor și mai neașteptat pe care l-am trăit vreodată, precum și unul dintre cele mai prețioase daruri pe care le-am primit vreodată.

Fii înaintea oricărei despărțiri

RAINER MARIA RILKE

Oamenii care suntem în toate viețile noastre se vor aduna într-o zi laolaltă într-o ființă care îi combină pe toți cei care am fost vreodată pe durata acestui ciclu cosmic, iar acea ființă va continua să se dezvolte până când, în cele din urmă, va fi ființa divină care este menit să devină. La acest punct final vom fi cu toții în „cer“, după cum ne amintim că înseamnă de fapt raiul, ca parte a trupului lui Dumnezeu.

Așadar, acele flori perpetuu vii pe care le-am văzut — acele flori care erau numai mișcare și în același timp numai nemișcare — mi-au dat cel mai puternic indiciu privind ceea ce suntem în timp ce ne mișcăm spre acel punct de incalculabilă perfecțiune care se află „înainte“ dintr-o perspectivă, dar care este totodată, în mod paradoxal, chiar aici și chiar acum.

Iată o relatare, făcută de soție, a ultimelor zile ale criticului de film Roger Ebert înainte de a muri de cancer:

Pe 4 aprilie, [Ebert] și-a recăpătat îndeajuns puterile ca să-l pot aduce înapoi acasă. M-am dus împreună cu fiica mea să-l luăm. Când am ajuns acolo, asistentele îl ajutau să se îmbrace. Ședea pe pat și părea de-a dreptul fericit să se întoarcă acasă. Zâmbea. Stătea aproape ca Buddha și deodată aproape că și-a lăsat capul în jos. Am crezut că medita; poate reflecta la experiența lui, recunoscător că mergea acasă. Nu-mi amintesc cine a observat prima, cine i-a controlat pulsul... La început, m-am speriat foarte tare, firește. S-a pronunțat nu știu ce cod și au adus în salon aparatură. Eram înmărmurită. Dar, când ne-am dat seama că el părăsea această lume și trecea în următoarea, totul, noi toți, pur și simplu ne-am calmat. Au oprit aparatele și încăperea a devenit tihnită. I-am pus muzica de jazz care-i plăcea, Dave Brubeck. Am stat acolo pe pat împreună și i-am vorbit în șoaptă, la ureche. Nu voiam să plece. Am rămas lângă el ore în șir, ținându-l de mână.

Roger arăta minunat. Arăta de-a dreptul minunat. Nu știu cum să-l descriu, dar arăta împăcat și tânăr.

Singurul lucru în legătură cu care oamenii ar putea fi surprinși — Roger a spus că nu știa dacă putea să creadă în Dumnezeu. Avea îndoielile lui. Dar, spre final, s-a întâmplat ceva cu adevărat interesant. În săptămâna de dinainte ca Roger să se stingă, când mă duceam să-l văd, îmi povestea despre faptul că vizitase un alt loc. Am crezut că avea halucinații din cauza prea multor medicamente care i se administrau. Dar, cu o zi înainte să moară, mi-a scris un bilet: „Totul e o înșelătorie complicată“. L-am întrebat: „Ce este o înșelătorie?“ Iar el vorbea despre această lume, despre acest loc. A spus că totul este o iluzie. Am crezut că era doar confuz. Dar nu era confuz. Nu vizitase raiul, nu așa cum ni-l imaginăm noi. L-a descris ca pe o vastitate pe care nici măcar nu ne-o putem imagina. Era un loc în care trecutul, prezentul și viitorul se întâmplau toate deodată.

Este greu de exprimat în cuvinte. L-am iubit. L-am iubit atât de mult, încât credeam că era invincibil. Ca să vă spun adevărul, tot mai aștept să se întâmple niște lucruri. Am sentimentul că nu murim. Că Roger nu a murit. Pentru mine, Roger era magician. Pur și simplu, magician. Și încă mai simt acea magie. Vorbesc cu el, iar el îmi răspunde.³⁸

Mă fascinează și mă mișcă întotdeauna profund modul în care oamenii aflați pe punctul de a părăsi această lume pot — adesea după o suferință îndelungată și teribilă — să surprindă subit o imagine a locului unde se duc și a locului în care de fapt au fost tot timpul cât s-au aflat aici. Ebert, un om care și-a câștigat existența cu ajutorul cuvintelor, i-a scris soției sale câteva cuvinte dându-i ceea ce sunt sigur că a simțit că era cel mai prețios dar pe care i-l putea lăsa: adevărul despre această lume.

Ebert are dreptate. Lumea aceasta este o iluzie, o înșelătorie. Nu este reală. Și totuși, bineînțeles, este în același timp reală și minunată, meritând iubirea și atenția noastră cea mai profundă. Doar că trebuie să nu uităm că nu este tot ceea ce există.

Lumea întreagă este o scenă, iar bărbații și femeile sunt actorii ei.

WILLIAM SHAKESPEARE

Aldous Huxley, un scriitor care a murit în 1963 după o lungă și dureroasă luptă cu cancerul, și-a dictat ultimul eseu (un articol despre Shakespeare comandat de o revistă) soției sale cu doar câteva zile înainte de a se stinge. În acel eseu, Huxley a afirmat ceva care seamănă în mod remarcabil cu ceea ce Ebert a scris în acel bilețel pentru soția lui.

„Lumea este o iluzie. Dar e o iluzie pe care trebuie s-o luăm în serios, pentru că este cât se poate de reală.“ După cum argumenta Huxley, „trebuie să găsim o cale de a fi în această lume și în același timp de a nu fi“. Pentru că, într-adevăr, nu suntem niciodată complet și pe deplin aici. Venim aici și suntem destinați să ne întoarcem altundeva. Când credem că suntem creierele și trupurile noastre și nimic altceva, ne pierdem capacitatea de a fi protagoniști adevărați, eroi adevărați. Și, așa cum a arătat în repetate rânduri Joseph Campbell, cu toții suntem eroi. Cuvântul protagonist vine parțial din cuvântul grecesc agon, care înseamnă „competiție“. Desigur, cuvântul agonie provine din aceeași rădăcină și este greu să negăm faptul că viața este o luptă agonizantă — pentru unii oameni în cea mai mare parte a timpului, pentru majoritatea doar o parte din timp. Dar este o luptă care duce undeva. După ce și-a încheiat competiția vieții terestre, Huxley a plecat, lăsând în urmă singura informație pe care trebuie s-o ținem minte la acest nivel, așa cum a făcut și Ebert. Lumea nu este tot ceea ce există. Există ceva mai mare, din care această lume aparent complet terestră este doar o foarte mică parte. Acea lume mai mare este guvernată de iubire, și cu toții ne aflăm în drum spre ea, așa că nu trebuie să disperăm niciodată.

Pentru că ceea ce am pierdut putem primi înapoi.

Sfârșitul călătoriei noastre, locul spre care ne îndreptăm nu este un loc care să poată fi descris în cuvinte. Nu pe deplin. Fizicianul Niels Bohr afirma: „Opusul unei afirmații corecte este o afirmație falsă. Opusul unui adevăr

profund s-ar putea să fie un alt adevăr profund“.³⁹ Bohr ne spune că atunci când pătrunzi îndeajuns în profunzimea lucrurilor, acestea nu mai funcționează după principiul ordonat „ori așa, ori altminteri“, ci conform principiului „și așa, și așa“. O particulă este și corpuscul, și undă. Un lucru este adevărat, și opusul lui e adevărat. Suntem uniți cu creatorul nostru, și suntem ființe separate. Suntem una cu universul, și suntem individualități. Timpul se scurge înainte, și rămâne nemișcat. O particulă este într-o parte a universului... și totuși, exact în același moment, se află și în cealaltă parte. Dar, întrucât lumile sunt în realitate toate o singură lume, putem folosi simbolurile și cuvintele terestre ca să încercăm să le descriem. Așa încât spunem despre ceva că e ca un dans, ca o nuntă, ca o floare, ca sunetul apei curgătoare sau ca scânteierea aurului.

Nu pot s-o descriu mai bine. Dar știu că e acolo. Și știu că este misiunea noastră, la nivel de cultură, să-i ajutăm pe toți membrii, de la cei mai tineri la cei mai vârstnici, să-și amintească acest adevăr. Să menținem vie în orice moment cunoașterea realității lumilor de deasupra acesteia. Vreau ca femeia aceea de la căminul de bătrâni, care privea în întunericul adânc și orbitor din ochii soțului ei cu mulți ani în urmă, să știe că el trăiește încă și că ei doi, alături de toți oamenii și animalele pe care i-au iubit vreodată, vor fi iar împreună în acea lume de dincolo.

Într-una din cărțile sale, Henry Corbin, eruditul specializat în misticismul islamic, ne prezintă un schimb de replici care a avut loc în anii 1950, la o conferință a învățaților specializați în studiul religiilor. S-a întâmplat în timpul prânzului. Corbin și un confrate discutau cu Daisetz T. Suzuki, celebrul învățat japonez specializat în budismul zen. Corbin l-a întrebat pe Suzuki cum a fost primul său contact cu spiritualitatea occidentală. Spre surprinderea lui, Suzuki i-a răspuns că, în urmă cu mulți ani, tradusese în japoneză patru cărți de Emanuel Swedenborg.

Corbin și prietenul lui s-au arătat surprinși. Un specialist în budismul zen care nu doar citise opera unui om de știință și vizionar creștin din secolul al XVII-lea, ci și muncise s-o traducă în japoneză? L-au întrebat ce similitudini găsisese între Swedenborg și Zen.

Iată ce scrie Corbin: „Parcă-l văd pe Suzuki ridicând o lingură și spunând cu zâmbetul pe buze: «Lingura asta există acum în paradis. Acum suntem în

rai.»⁴⁰

Îmi place foarte mult această poveste. Un om de știință și un mistic din Orient îl cinstește pe omul de știință și misticul din Occident folosindu-se de cel mai obișnuit, cel mai banal obiect cu putință.

Oriunde te-ai afla, ești în rai acum, precum orice obiect, orice creatură și persoană, oricât de umile și de aparent insignifiante ar părea. Nu într-un mod teoretic vag, greu de înțeles, ci în cel mai solid și real mod imaginabil. La fel de real, așa cum scria acel respondent al lui Alister Hardy, ca atingerea unui fir electric. Fiecare obiect pe care-l vezi în lumea din jurul tău există într-o ierarhie a lumilor și o face în fiecare secundă. Asta include și duza pompei de benzină cu care ți-ai alimentat ultima oară mașina, și paharul de plastic călcat cu piciorul la care te uitai lung în timp ce rezervorul se umplea. Raiul este aici. Dar ne-am antrenat să nu-l vedem și din acest motiv o parte atât de mare din lumea noastră începe să semene cu iadul.

De ce, în anii când făceam parașutism, eu și prietenii mei săream din avioane de la altitudine, coordonându-ne căderea liberă ca să ne alăturăm pentru câteva secunde glorioase în care formam stele, fulgi de zăpadă sau cine știe ce altă formațiune pe cer?

Ei da, era distracție. Dar era la mijloc și altceva — un fel de sentiment de „așa trebuie să fie“ pe care-l aveam când întindeam mâinile și, pentru un moment, reușeam cu toții să creăm una dintre acele formațiuni pe cer. În secunde când eram uniți în căderea noastră liberă, eram o adunare completă și armonioasă deasupra pământului. Este ciudat — și totuși câtuși de puțin ciudat — că atunci, în zilele dedicate parașutismului, când eu și prietenii mei săream din avioane pentru a forma acele grupări de scurtă durată, acestea erau foarte des de formă circulară. Cercul, după cum bine știa Platon, este simbolul completitudinii — al cerului și pământului unite, așa cum au fost cândva și cum vor fi din nou într-o zi. Și, la un anumit nivel, pe când cădeam cu viteze amețitoare și manevram în așa fel încât pentru câteva clipe minunate să ne putem conecta în acele forme mari, noi știam acest lucru. Eu și prietenii mei știam, în timp ce formam acele cercuri pe cer, că exact ceea ce făceam erau minunate simboluri ale destinului nostru cosmic. La nivel profund, noi toți știam cu exactitate ce făceam în fiecare moment. Dar acea cunoaștere apare și dispare, și iar apare și dispare. Iată de ce trebuie să

muncim din greu — astăzi mai greu ca oricând înainte — să ne amintim. Nu ne-am îndepărtat niciodată atât de mult.

Însă călătoria spre exterior se sfârșește, iar drumul de întoarcere începe. Iată de ce, când mă gândesc la acele salturi, mă gândesc totodată și la primul salt pe care l-am făcut — saltul care m-a inițiat în acea frăție cerească, și la întrebarea pe care mi-a pus-o instructorul meu când stăteam în pragul ușii avionului, gata să sar în neant. Mă gândesc la întrebarea din două cuvinte pe care mi-a pus-o instructorul și care li s-a pus atât de multor inițiați de-a lungul istoriei și cu mult timp înainte. Întrebarea pe care întreaga noastră cultură o primește chiar acum de la lumile de dincolo, în timp ce ne pregătim să intrăm în cel mai dificil și mai minunat capitol al istoriei noastre.

Sunteți pregătiți?

³⁶ [Bache, Dark Nigh, Early Dawn, p. 41.](#)

³⁷ [RERC, relatarea numărul 975, citată în Hardy, The Spiritual Nature of Man, p. 60.](#)

³⁸ [Această relatare a lui Chaz Ebert a apărut în revista Esquire din decembrie 2013.](#)

³⁹ [Citat în Delbrück, Mind from Matter, p. 167.](#)

⁴⁰ [Corbin, Alone with the Alone, p. 354.](#)

Mulțumiri

În timpul odiseei mele fantastice de la revenirea din comă în noiembrie 2008, am fost binecuvântat cu asistența, informațiile și încurajările a mii de suflete din toate colțurile lumii, ale căror nenumărate scrisori, e-mailuri și conversații mi-au dat putere și convingere. Recunoștința mea sinceră se îndreaptă spre toți acești oameni (mai ales către cei ale căror povești le-am inclus în cartea de față).

Spre sora mea Phyllis Alexander, care a însemnat o imensă binecuvântare pentru mine și pentru alții, contribuind la încurajarea unei legături sincere cu sufletele care mi s-au adresat. Nepoata mea Dayton Slye a ajutat și ea la această întreprindere care continuă și acum.

Lui Karen Newell, partenera mea de suflet la toate nivelurile, îi sunt recunoscător pentru că și-a împărtășit cunoștințele și pasiunea și a ajutat la aducerea iubirii, care suntem cu toții, în realitatea acestei lumi, în scopul de a o schimba pentru totdeauna într-un loc cu mult mai bun.

Extraordinarei mele agente literare Gail Ross și colaboratorilor ei, Howard Yoon, Dara Kaye (care, împreună cu sora mea Phyllis, a fost în mare măsură responsabilă de transformarea programului meu extrem de încărcat în ceva suportabil), Anna Sproul-Latimer, precum și celorlalți de la Ross Yoon Agency, le mulțumesc din suflet.

Priscillei Painton, vicepreședinte și redactor executiv, și lui Jonathan Karp, vicepreședinte executiv și editor, lui Hadley Walker, Anne Tate Pearce și multor alora dintre colaboratorii lor de la Simon & Schuster le adresez calde mulțumiri pentru extraordinara lor viziune, pasiune și muncă grea menite a transforma lumea aceasta într-un loc mai bun.

Toată recunoștința mea coautorului Ptolemy Tompkins pentru imensele lui cunoștințe, pentru discernământul și talentul de scriitor.

Mii de mulțumiri lui Raymond și Cheryl Moody, Bill Guggenheim, John Audette, Edgar Mitchell, Elizabeth Hare, Bob Staretz, Gary și Rhonda Schwartz și multor altora care au contribuit la dezvoltarea site-ului Eternea.org; acesta își propune să educe publicul cu privire la fizica conștiinței și la convergența științei și spiritualității.

Lui Bruce Greyson, Ed Kelly, Emily Williams Kelly, Jim Tucker, Ross Dunseath și tuturor oamenilor de știință de la Divizia pentru Studii Perceptuale de la Universitatea din Virginia le transmit cele mai sincere mulțumiri pentru munca lor curajoasă de ducere a științei moderne înspre o cunoaștere cu mult mai cuprinzătoare.

Toată recunoștința mea se îndreaptă către numeroși prieteni ale căror acte de iubire și grijă au însemnat mult în timpul călătoriei mele: Jody Hotchkiss, Chuck Blitz, Ram Dass, Gary Zukav și Linda Francis, Kevin și Catherine Herrmann Kossi, Alexandre Tannous, Anita și Danny Moorjani, Michael și Margie Baldwin, Virginia Hummel, Bharat Mitra și Bhavani Lev, Debra Martin și Sheri Getten, Larry Dossey, Pim van Lommel, Gary Gilman, Michael și Suzanne Ainslie, Joni Evans, Mary Wells Lawrence, Terre Blair Hamlish, Judith Caldwell, Alex și Jean Trebek, Terri Beavers, Jay Gainsboro, Ryan Knighton, precum și mulți alții.

Mai presus de toate, îi sunt recunoscător dragii mele familii pentru iubirea nemărginită și sprijinul neîncetat în a mă ajuta să ajung la o mai bună înțelegere a tuturor acestor lucruri: fiilor mei trimiși de ceruri Eben IV și Bond; părinților mei dragi, Betty și Eben Alexander Jr.; surorilor mele Jean, Betsy și Phyllis; fostei mele soții, Holley Bell Alexander; familiei mele biologice; mai ales surorii mele biologice, plecată dintre noi, numită și ea Betsy, pe care n-am întâlnit-o niciodată în această lume. Ea continuă să ajute milioane de oameni cu sufletul ei plin de iubire.

Recunoștința mea, în special față de Dumnezeu, este mai presus de orice cuvinte.

Eben Alexander

Să colaborez cu Eben Alexander a însemnat una dintre marile aventuri ale vieții mele. În afară de el și de minunata noastră redactoare Priscilla Painton, aș dori să-mi exprim recunoștința față de Kate Farrell, Jerry Smith, Gene Gollogly, Art Klebanoff, Terry McGovern, Karl Taro Greenfeld, Bill Manning, Alexander Vreeland, Sydney Tanigawa, Sophia Jimenez, Steve Sittenrich, Phil Zaleski, Ralph White, Chris Bamford, Richard Ryan, Richard Smoley, Oliver Ray, Bokara Legendre, Michael Baldwin, Elise Wiarda, Dave Stang, Gary Lachman, Mitch Horowitz, Godfrey Cheshire, Rene Goodale, Robin și Stuart Ray, Christie Robb și mai ales față de soția mea, Colleen, fiicele mele vitrege Evie, Lulu, și Mara.

Ptolemy Tompkins

Anexă

Răspunsurile se află în noi toți

Cel ce cunoaște taina sunetului cunoaște tainele întregului univers.

Hazrat Inayat Khan (1882–1927)

Cine suntem?

De unde venim?

Încotro ne îndreptăm?

Am învățat din călătoria mea că un căutător adevărat trebuie să pătrundă adânc în conștiința sa ca să se apropie de înțelegerea adevărului existenței noastre. Nu este de ajuns doar să citești și să auzi despre experiențele și ideile altora. Așa cum am văzut, dogmele științei și ale religiei nu sunt întotdeauna corecte și este mai important să ne dezvoltăm un nivel solid de încredere în sistemul nostru intern de orientare decât să îi urmăm orbește pe așa-ziii experți.

Nu este necesar să trecem printr-o EPM sau printr-un alt tip de eveniment exterior ca să obținem această cunoaștere — ea poate fi cultivată intenționat. Misticii și cei care au practicat meditația multă vreme au demonstrat de milenii acest lucru. Mi-a luat câțiva ani după comă să înțeleg acest lucru, dar

mi-am dat seama în sfârșit că trebuie să dezvolt un model regulat de meditație pentru a-mi extinde relația cu tărâmul spiritual. Am constatat că pot să revizitez unele dintre cele mai profunde tărâmurii supra-fizice ale comei mele profunde prin meditații intensificate de sunet, care au reprezentat, pentru mine, o formă de rugăciune de centrare. Acele meditații m-au ajutat nu doar să reaccesez elemente ale călătoriei din timpul stării de comă, ci și să ajung la niveluri profunde ale conștiinței. Așa cum sunetul a înlesnit tranzițiile din călătoria mea din timpul comei spre tărâmurii mai adânci și mai extinse, sunetul poate juca un rol semnificativ pentru noi toți aici și acum.

În momentul în care am căzut în comă, în noiembrie 2008, lucram de mai bine de un an la Fundația pentru chirurgie cu ultrasunete concentrate (Focused Ultrasound Surgery Foundation). Principala mea menire acolo era să coordonez cercetările medicale globale legate de această tehnologie puternică și inovatoare, pe care am întâlnit-o pentru prima oară în timp ce lucram la proiectul de Imagistică intraoperativă cu rezonanță magnetică (RMNi) de la Facultatea de Medicină Harvard, la începutul anilor 1990. În acea funcție, am învățat despre spectrul larg al interacțiunilor benefice ale sunetului și materiei. În mod specific, am văzut cum efectele termice și mecanice ale ultrasunetelor — sunetele cu frecvențe mai mari de 20 000 Hz, limita superioară a auzului uman — pot fi ghidate prin imagistica avansată de rezonanță magnetică (RMN), revoluționând medicina printr-o gamă de terapii. S-a dovedit că munca mea acolo era doar începutul cunoașterii modului în care sunetul poate influența lumea materială.

După cum cei care au citit Dovada lumii de dincolo știu, muzica, sunetul și vibrația au fost esențiale pentru accesarea întregului spectru al tărâmurilor spirituale din timpul experienței mele în pragul morții — de la Melodia rotitoare a luminii pure care m-a salvat de Viziunea Ochiului de Râmă, slujind drept portal spre ultrareala Vale a Porții, la corurile angelice ale căror incantații și imnuri mi-au stimulat ascensiunea dincolo de acea vale cerească idilică prin dimensiuni tot mai înalte până când, în final, am ajuns la Esență, aflată mult dincolo de spațiu și timp. Esența a fost locul în care am simțit înfiorarea tunătoare a lui Om, sunetul pe care l-am asociat cu acea Ființă infinit de puternică, cunoscătoare și iubitoare, acea Zeitate mai presus de numire sau descriere, Dumnezeu.

Una dintre întrebările cele mai frecvente de după prezentările mele este dacă-mi amintesc muzica, mai ales Melodia rotitoare. Răspunsul este că am pierdut amintirea acelor sunete magice. Dar am lucrat cu mai mulți oameni încercând să le recuperez în acest tărâm terestru. Saskia Moore, care locuiește la Londra, a găsit unele corelații între elementele pe care le-am identificat din muzica experienței mele în pragul morții și o muzică similară pe care a identificat-o la alți oameni care au trecut prin EPM în proiectul ei „Simfonia morților”.⁴¹

O experiență extraordinară cu sunete și meditație s-a născut dintr-o ședință la care am participat împreună cu Alexandre Tannous, etnomuzicolog și cercetător din domeniul acusticii care a studiat și a practicat terapia cu sunete. Prima oară l-am întâlnit pe Alexandre la conferința despre moarte și procesul morții a Forumului de Bioetică care a avut loc la Madison, Wisconsin. A fascinat auditoriul cu încântătoarea lui meditație cu sunete, în care a folosit gonguri, clopote de vânt și străvechile boluri cântătoare din Tibet.

După câteva săptămâni, l-am întâlnit într-o sesiune privată în studioul său din New York. Mi-a oferit o uimitoare călătorie sonoră care a creat o experiență totalmente din afara acestui univers. Am fost șocat de realitatea lumii în care am intrat ca urmare a sunetelor pe care le producea — o lume guvernată de legi complet diferite ale fizicii. Am văzut iarba blând unduitoare de pe malul unui râu și am fost martor la rotația unei galaxii apropiate pe cerul nopții. Experiența mea privind timpul a rămas suspendată: am avut senzația unei călătorii de mai multe ore, când de fapt a durat mult mai puțin. Descrierea mea ar putea să sugereze o experiență cu droguri psihedelice, dar această călătorie extraordinară a fost doar rezultatul unor sunete.

Și asta pentru că totul este vibrație. Sistemul nostru senzorial, mai ales ochii și urechile, procesează informația prin intermediul frecvențelor undelor vibratoare, indiferent că e vorba de radiație electromagnetică (lumina vizibilă cu ochiul uman) sau de unde acustice în aerul care lovește timpanul. În mod similar, modelul neuroștiințific modern al funcției cerebrale se bazează pe procesarea informației ca fiind în întregime rezultatul vibrațiilor — al modelelor de declanșare spațio-temporală a rețelei de neuroni extrem de complexe din creierul uman.

Neuroștiința va spune că toate experiențele pe care le-ai avut nu înseamnă

nimic altceva decât acele vibrații electrochimice din creier — un model al realității, nu realitatea însăși.

Înainte de comă, știam puține lucruri despre importanța sunetului în anumite religii și tradiții de meditație. De atunci, am învățat multe îndeosebi despre semnificația sunetului Om, mai ales în cadrul tradiției hinduse, unde este sunetul primar utilizat în incantația mantrelor. Om a fost descris ca vibrația primordială care a dat naștere materiei în lumea noastră de astăzi. Experiența pe care am avut-o în Esență mi-a arătat că, într-adevăr, Om se află la originea întregii existențe.

O bună parte din cercetările mele științifice curente implică așadar folosirea sunetelor (muzică și alte manipulări ale diferitelor frecvențe acustice) pentru a produce stări transcendente ale conștiinței. Prin aceste cercetări, am încercat „să scot din ecuație“ creierul meu fizic, să neutralizez procesarea informației în neocortex ca să-mi eliberez conștiința. Am căutat să imit marea intensificare a atenției conștiente pe care am trăit-o prima dată ca urmare a meningitei (și de distrugere a neocortexului care a urmat) când am urmat lumina albă și clară (Melodia rotitoare) din Viziunea Ochiului de Râmă spre ultrarealitatea strălucitoare a Văii Porții. Corurile de îngeri de acolo constituiau un alt portal ce ducea prin intermediul dimensiunilor superioare la Esență. Am presupus că aș putea să folosesc sunetul pentru a revizita târâmurile din odiseea comei mele profunde și că aș face asta sincronizându-mi undele cerebrale cu anumite frecvențe.

Într-o descriere simplă, aceasta implică folosirea unor tonuri de frecvențe ușor diferite prezentate prin intermediul căștilor la cele două urechi. De exemplu, când o ureche primește un semnal de 100 Hz, iar cealaltă un semnal de 104 Hz, se creează senzația unui sunet fluctuant de 4 Hz, o „bătaie binaurală“ creată de diferența dintre cele două inputuri. „Bătaia“ nu există ca atare în afara creierului — nu este un „sunet“ pe care să-l poată auzi și alții. Circuitul neural din bulbul cerebral inferior care generează bătaia binaurală este adiacent unui circuit primitiv care, conform ideilor neuroștiințifice moderne despre conștiință, este mecanismul de temporizare fundamental pentru legarea mai multor module neurale separate într-o percepție conștientă „unitară“. Potrivit teoriei mele, aceasta permite frecvenței bătaii să dirijeze sau „să antreneze“ activitatea electrică dominantă din neocortex și astfel să-i

modeleze funcționarea generală.

În acest context am întâlnit-o pe Karen Newell în luna noiembrie a anului 2011. Karen avea o profunzime a cunoașterii, înțelepciunii și experienței care mi-au completat la multe niveluri călătoria. Ea și compozitorul/inginerul audio Kevin Kossi, în calitate de cofondatori ai Sacred Acoustics, au lucrat vreme de aproape un an la utilizarea acestor înregistrări de frecvențe sincronizate pentru a obține cu regularitate stări modificate ale conștiinței. Mi-am dat seama că tehnicile lor mi-ar putea fi de un imens ajutor în ajungerea la acele extraordinare tărâmurî spirituale pe care voiam să le revizitez. Când le-am ascultat prima oară înregistrările, am fost uluit de forța cu care reușeau să-mi elibereze conștiința de limitările creierului. O parte din tehnica lor se inspira din frecvențele și armoniile găsite în lumea naturală. De asemenea, s-au folosit de elemente acustice ale structurilor sacre antice.

Strămoșii noștri din vechime știau că sunetul este un instrument de accesare a tărâmurilor spirituale. Grupul Princeton Engineering Anomalies Research (PEAR), înființat în 1979, a studiat timp de câteva decenii rolul conștiinței în realitatea fizică, incluzând și investigații în arheoacustică (studierea proprietăților acustice ale siturilor străvechi pentru ritualuri). În cadrul unui studiu efectuat de PEAR în Marea Britanie⁴² s-a măsurat rezonanța acustică din construcțiile străvechi realizate de oameni. În pofida diferitelor forme și dimensiuni ale diverselor structuri, s-a constatat că multe rezonează la frecvențe similare cuprinse între 95 și 120 Hz. Acest interval este similar cu cel al gamei vocale a bărbaților. Conform unor speculații, în aceste locuri aveau loc incantații intensificate de rezonanță, în scopul accesării unor stări de conștiință non-locale.

Potrivit cercetărilor de acustică efectuate în Marea Piramidă de la Gizeh din Egipt, constructorii au inclus intenționat caracteristici care creau rezonanță în domeniul frecvențelor joase (1–8 Hz) asociate cu stările de visare și de meditație transcendentă. Vizitatorii moderni care au petrecut un timp în camera mortuară a regelui din interiorul Marii Piramide relatează că au avut experiențe mistice când au produs incantații vocale sau alte sunete. Multe dintre catedralele medievale magnifice din toată lumea sunt cunoscute și pentru calitățile lor acustice, care permit muzicii de orgă și imnurilor corale să rezoneze cu structura construcției și să le ofere participanților experiențe

spirituale înălțătoare. Acest lucru este îndeosebi evident la catedrala Notre-Dame de Chartres din Franța. Ca și Marea Piramidă, catedrala din Chartres a fost construită astfel încât să amplifice anumite armonici. Cântecul gregorian este deosebit de puternic acolo. Scopul este să-i ajute deopotrivă pe ascultători și pe vocaliști să se conecteze într-un mod mai personal cu Divinitatea.

Ca neurochirurg, știu de decenii că, de fapt, doar o minusculă fracțiune a neocortexului este dedicată generării și înțelegerii vorbirii și producerii de gânduri conștiente. Încă de la începutul anilor 1980, experimentele efectuate de Benjamin Libet și alții cu acea mică voce din capul nostru, „creierul lingvistic”, nu este nici măcar centrul decizional al conștiinței noastre. Creierul lingvistic, strâns legat de ego și de noțiunea de eu, este doar un spectator — este informat de deciziile conștiente la 100–150 de milisecunde după ce astfel de decizii au fost luate. Originea acestor decizii este un mister mult mai profund. Doctorul Wilder Penfield, unul dintre cei mai renumiți neurochirurghi ai secolului al XX-lea, declara în cartea lui din 1975 *The Mystery of the Mind* că, de fapt, conștiința nu este creată de creierul fizic. El știa, după decenii de activitate în care a stimulat electric creierul pacienților în stare de veghe, că ceea ce numim voință liberă, conștiință sau minte pare să influențeze creierul fizic din „afară” și nu este creată de acesta.

Adevărata profunzime a conștiinței accesibile nu mi-a fost clară decât după ce am ieșit din comă, iar acea profunzime a devenit și mai evidentă de când am început să lucrez cu Sacred Acoustics. Aceste meditații intensificate de sunete m-au ajutat să reduc la tăcere acea mică voce din capul meu, acel flux constant de gânduri (care nu înseamnă conștiința noastră) și să mă conectez la observatorul intern al acelor gânduri, aducându-mi conștientizarea mai aproape de ființa mea adevărată. Dezafectându-ne temporar pălăvrăgeala creierului lingvistic (ego/eu), atât de strâns asociat cu teama și anxietatea, și cultivându-ne conștientizarea prin meditație, începem să avem acces la adevărata natură a științei și a existenței.

La fel ca diferitele relatări de EPM, fiecare individ va percepe această conștientizare altfel. Prin meditațiile mele, am reușit să mă întorc în acele tărmuri pe care le-am întâlnit prima dată în starea de comă. De asemenea, am putut să simt și să comunic cu sufletul tatălui meu, atât de evident de

absent din experiența mea din pragul morții. Alții au raportat o concentrare îmbunătățită, o inspirație creativă remarcabilă, recuperarea amintirilor pierdute din copilărie, extinderea conștientizării, a călăuzirii și a intuiției. Unii chiar s-au conectat direct cu tărâmurile non-fizice și cu Unicitatea copleșitoare a conștiinței universale. Fiecare dintre călătoriile noastre este unică — posibilitățile sunt nelimitate. Darul conștientizării ne aduce potențialul de a explora noi înșine adevărata natură a conștiinței și legătura noastră personală cu tot ceea ce există.

Pe măsură ce fiecare dintre noi înțelege că această conștientizare individuală face parte dintr-o conștiință universală mult mai mare, omenirea va intra în cea mai măreață fază din toată istoria consemnată de documente, în care va dobândi o înțelegere mai profundă a naturii fundamentale a întregii existențe. Aceasta va implica o consolidare a înțelepciunii din toate mileniiile, o fuziune între știință și spiritualitate și o convergență a celor mai mari concepte despre natura existenței noastre. Răspunsurile se află în noi toți.

Ești pregătit?

⁴¹ Pentru a afla mai multe despre proiectul lui Moore „Dead Symphony“, vizitați <http://www.saskiamoore.com/deadsymphony>.

⁴² <http://www.princeton.edu/~pear/pdfs/1995-acoustical-resonances-ancient-structures.pdf>.

Bibliografie

Alexander, Eben, *Dovada lumii de dincolo*, București, Lifestyle Publishing, 2013.

Alexander, Eben, și Karen Newell, *Seeking Heaven: Sound Journeys into the Beyond*, New York: Simon & Schuster Audiobooks, 2013.

Anderson, William, *Dante the Maker*, Londra, Hutchison, 1983.

_____ *The Face of Glory: Creativity, Consciousness and Civilization*, Londra, Trafalgar Square, 1996.

Arkle, William, *A Geography of Consciousness*, Londra, Neville Spearman, 1974.

Puțin cunoscut în zilele noastre, Arkle este un gânditor extraordinar ale cărui experiențe se aseamănă într-un mod remarcabil cu ale mele.

Bache, Christopher, *Dark Night, Early Dawn: Steps to a Deep Ecology of Mind*, Albany: State University of New York Press, 2000.

Baker, Mark C. și Stewart Goetz, editori. *The Soul Hypothesis: Investigations into the Existence of the Soul*, Londra, Continuum International, 2011.

Blackhirst, Rodney, *Primordial Alchemy and Modern Religion: Essays on Traditional Cosmology*, San Rafael, CA, Sophia Perennis, 2008.

Este surprinzător cât de multe și cât de diferite sunt părerile cu privire la ceea ce a crezut cu adevărat Platon. Această strălucită colecție de eseuri este o lectură esențială pentru oricine este interesat de ceea ce înseamnă Platon pentru noi astăzi.

Bucke, Maurice, *Cosmic Consciousness: A Study in the Evolution of the Human Mind*, New York, Dutton, 1956.

Chalmers, David J, *The Conscious Mind: In Search of a Fundamental Theory*, Oxford, Oxford University Press, 1996.

Corbin, Henry, *The Man of Light in Iranian Sufism*, traducere de Nancy Pearson, Boulder, CO, Omega Publications, 1994.

_____ *Spiritual Body and Celestial Earth*, traducere de Nancy Pearson, Princeton, Princeton University Press, 1989.

_____ *Alone with the Alone: Creative Imagination in the Sufism of Ibn 'Arabi*, traducere de Ralph Manheim, Princeton, Princeton University Press, 1998.

Crookall, Robert, *The Supreme Adventure: Analyses of Psychic Communications*, Londra, James Clarke, 1961.

Dalai Lama (His Holiness the Dalai Lama), *A Profound Mind: Cultivating Wisdom in Everyday Life*, New York, Harmony Books, 2012.

_____ *The Universe in a Single Atom: The Convergence of Science and Spirituality*, New York, Broadway Books, 2005.

De Chardin, Teilhard, *Christianity and Evolution: Reflections on Science and Religion*, traducere de René Hague, San Diego, CA, Harcourt Brace Jovanovich, 1971.

_____ *The Heart of Matter*, traducere de René Hague, San Diego, CA, Harcourt Brace Jovanovich, 1978.

Delbrück, Max, *Mind from Matter: An Essay on Evolutionary Epistemology*, Palo Alto, CA, Blackwell Scientific Publications, 1986.

Devereux, Paul, *Stone Age Soundtracks: The Acoustic Archaeology of Ancient Sites*, Londra, Vega, 2002.

Dossey, Larry, *One Mind: How Our Individual Mind Is Part of a Greater*

Consciousness and Why It Matters, Carlsbad, CA, Hay House, 2013.

Dossey sintetizează ultimele cercetări științifice cu privire la conștiință și la implicațiile acestor cercetări pentru noi toți.

_____ Puterea premonițiilor. Cunoașterea viitorului îți poate schimba viața, București, Lifestyle Publishing, 2011.

Elder, Paul, Eyes of an Angel: Soul Travel, Spirit Guides, Soul Mates and the Reality of Love, Charlottesville, VA, Hampton Roads, 2005.

Elkington, David și Paul Howard Ellson, In the Name of the Gods: The Mystery of Resonance and the Prehistoric Messiah, Sherborne, Marea Britanie, Green Man Press, 2001.

Findlay, J.N., The Transcendence of the Cave, Londra, George Allen & Unwin, 1967.

Fontana, David, Is There an Afterlife? A Comprehensive Overview of the Evidence, Ropley, Marea Britanie, IFF Books, 2005.

_____ Life Beyond Death: What Should We Expect? Londra, Watkins, 2009.

Fontana este unul dintre autorii preferați de mine și de Ptolemy. Amândouă aceste cărți sunt clasice.

Fox, Mark, Religion, Spirituality and the Near-Death Experience, New York, Routledge, 2002.

_____ Spiritual Encounters with Unusual Light Phenomena: Lightforms, Cardiff, University of Wales Press, 2008.

Godwin, Joscelyn, The Golden Thread: The Ageless Wisdom of the Western Mystery Traditions, Wheaton, IL, Quest Books, 2007.

Groll, Ursula, Swedenborg and New Paradigm Science, traducere de Nicholas Goodrick-Clarke, West Chester, PA, Swedenborg Foundation Publishers, 2000.

Grosso, Michael, *The Final Choice: Playing the Survival Game*, Walpole, NH, Stillpoint, 1985.

Guggenheim, Bill și Judy Guggenheim, *Hello from Heaven!* New York, Bantam Books, 1995.

Hale, Susan Elizabeth, *Sacred Space, Sacred Sound: The Acoustic Mysteries of Holy Places*, Wheaton, IL, Quest Books, 2007.

Happold, F.C., *Mysticism: A Study and an Anthology*, ediția a 3-a, New York, Penguin, 1990.

O cercetare fantastică privind experiențele mistice de tot felul și una dintre cărțile preferate de Ptolemy.

Hardy, Alister, *The Spiritual Nature of Man*, New York, Clarendon Press, 1979.

Head, Joseph și Cranston, S.L., *Reincarnation: The Phoenix Fire Mystery: An East-West Dialogue on Death and Rebirth from the Worlds of Religion, Science, Psychology, Philosophy, Art, and Literature, and from Great Thinkers of the Past and Present*, New York, Julian Press, 1977.

Hogan, R. Craig, *Your Eternal Self*, Normal, IL, Greater Reality Publications, 2008.

Holden, Janice Miner, Bruce Greyson și Debbie James, ed., *The Handbook of Near-Death Experiences: Thirty Years of Investigation*, Santa Barbara, CA, Praeger, 2009.

Houshmand, Zara, Robert B. Livingston și B. Alan Wallace, ed., *Consciousness at the Crossroads: Conversations with the Dalai Lama on Brain Science and Buddhism*, Ithaca, NY, Snow Lion, 1999.

Jahn, Robert G. și Brenda J. Dunne, *Margins of Reality: The Role of Consciousness in the Physical World*, New York, Harcourt Brace Jovanovich, 1987.

Jung, C.G., *Memories, Dreams, Reflections*, Recorded and edited by Aniela

Jaffé, New York, Vintage, 1987.

_____. Synchronicity: An Acausal Connecting Principle, Princeton, Princeton University Press, 2010.

Kason, Yvonne și Teri Degler, A Farther Shore: How Near-Death and Other Extraordinary Experiences Can Change Ordinary Lives, New York, HarperCollins, 1994 (reeditat sub titlul Farther Shores, iUniverse, 2008).

Kelly, Edward F., Emily Williams Kelly, Adam Crabtree, Alan Gauld, Michael Grosso și Bruce Greyson, Irreducible Mind: Toward a Psychology for the 21st Century, Lanham, MD, Rowman & Littlefield, 2007.

Knight, F. Jackson, Elysion: On Ancient Greek and Roman Ideas Concerning a Life After Death, Londra, Rider, 1970.

O analiză cu adevărat revoluționară a ceea ce credeau de fapt anticii despre moarte și viața de după viață, realizată de un mare învățat.

Kübler-Ross, Elisabeth, On Life After Death, Berkeley, CA, Ten Speed Press, 1991.

Lachman, Gary, The Caretakers of the Cosmos: Living Responsibly in an Unfinished World, Londra, Floris Books, 2013.

Cum încadrăm descoperirile care se fac despre lumea spirituală în felul în care trăim pe pământ aici și acum? Lachman ne oferă o analiză fascinantă a răspunsurilor posibile.

LeShan, Lawrence, A New Science of the Paranormal: The Promise of Psychical Research, Wheaton, IL, Quest Books, 2009.

Libet, B., C.A. Gleason, E.W. Wright și D.K. Pearl, „Time of conscious intention to act in relation to onset of cerebral activity (readiness-potential): The unconscious initiation of a freely voluntary act“, în Brain 106 (1983): 623–642.

Libet, Benjamin, Mind Time: The Temporal Factor in Consciousness, Cambridge, MA, Harvard University Press, 2004.

Lockwood, Michael, Mind, Brain & the Quantum: The Compound „I.“, Oxford, Basil Blackwell, 1989.

Lorimer, David, Survival? Body, Mind and Death in the Light of Psychic Experience, Londra, Routledge & Kegan Paul, 1984.

_____ Whole in One: The Near-Death Experience and the Ethic of Interconnectedness, New York, Arkana, 1991.

MacGreggor, Geddes, Reincarnation as a Christian Hope, Londra, Macmillan, 1982.

McMoneagle, Joseph, Mind Trek: Exploring Consciousness, Time, and Space Through Remote Viewing, Charlottesville, VA, Hampton Roads, 1993.

_____ Remote Viewing Secrets: A Handbook, Charlottesville, VA, Hampton Roads, 2000.

Maxwell, Meg și Tschudin, Verena, Seeing the Invisible: Modern Religious and Other Transcendent Experiences, Londra, Arkana, 1990.

O excelentă investigație a experiențelor mistice/transcendentale contemporane cu numeroase exemple din narațiunile consemnate la Alister Hardy's Religious Experience Research Center.

Mayer, Elizabeth Lloyd, Extraordinary Knowing: Science, Skepticism, and the Inexplicable Powers of the Human Mind, New York, Bantam, 2007.

Medhananda, With Medhananda on the Shores of Infinity, Pondicherry, India, Sri Mira Trust, 1998.

Monroe, Robert A., Far Journeys, New York, Doubleday, 1985.

_____ Journeys Out of the Body, New York, Doubleday, 1971.

_____ Ultimate Journey, New York, Doubleday, 1994.

Moody, Raymond A., Jr., Life After Life: The Investigation of a

Phenomenon—Survival of Bodily Death, New York, Harper-Collins, 2001.

Moody, Raymond, Jr. și Paul Perry, Glimpses of Eternity: Sharing a Loved One's Passage from This Life to the Next, New York, Guideposts, 2010; Imagini ale eternității. Despre trecerea celor dragi din această viață în următoarea, București, Lifestyle Publishing, 2010.

Moorjani, Anita, Dying to Be Me: My Journey from Cancer, to Near Death, to True Healing, Carlsbad, CA, Hay House, 2012.

Murphy, Michael, The Future of the Body: Explorations into the Further Evolution of Human Nature, New York, Tarcher, 1993.

Cartea lui Murphy este neîntrecută în calitate de catalog al posibilităților omenești și ca un adevărat tezaur de informații.

Nicolaus, Georg, C.G. Jung and Nikolai Berdyaev: Individuation and the Person, New York, Routledge, 2011.

O strălucită carte despre Jung și o altă mare minte vizionară a secolului al XX-lea.

Pagels, Elaine, Beyond Belief: The Secret Gospel of Thomas, New York, Random House, 2003.

_____ The Gnostic Gospels, New York, Vintage Books, 1979.

Penfield, Wilder, The Mystery of the Mind: A Critical Study of Consciousness and the Human Brain, Princeton, Princeton University Press, 1975.

Penrose, Roger, Cycles of Time: An Extraordinary New View of the Universe, New York, Knopf, 2010.

_____ The Emperor's New Mind, Oxford, Oxford University Press, 1989.

_____ The Road to Reality: A Complete Guide to the Laws of the Universe, New York, Vintage Books, 2007.

_____ Shadows of the Mind, Oxford, Oxford University Press, 1994.

Penrose, Roger, Malcolm Longair, Abner Shimony, Nancy Cartwright și Stephen Hawking, The Large, the Small, and the Human Mind, Cambridge, Cambridge University Press, 1997.

Puryear, Herbert Bruce, Why Jesus Taught Reincarnation: A Better News Gospel, Scottsdale, AZ, New Paradigm Press, 1992.

Radin, Dean, The Conscious Universe: The Scientific Truth of Psychic Phenomena, New York, HarperCollins, 1997.

_____ Entangled Minds: Extrasensory Experiences in a Quantum Reality, New York, Simon & Schuster, 2006.

_____ Supernormal: Science, Yoga, and the Evidence for Extraordinary Psychic Abilities, New York, Random House, 2013.

Raine, Kathleen, W.B. Yeats and the Learning of the Imagination, Dallas, Dallas Institute Publications, 1999.

Ramakrishna, Sri, The Gospel of Sri Ramakrishna, traducere de Swami Nikhilananda, New York, Ramakrishna-Vivekananda Center, 1980.

Ring, Kenneth și Sharon Cooper, Mindsight: Near-Death and Out-of-Body Experiences in the Blind, Palo Alto, CA, William James Center for Consciousness Studies at the Institute of Transpersonal Psychology, 1999.

Ring, Kenneth și Evelyn Elsaesser Valarino, Lessons from the Light: What We Can Learn from the Near-Death Experience, New York, Insight Books, 1998.

Robinson, Edward, The Original Vision: A Study of the Religious Experience of Childhood, New York, Seabury Press, 1983.

O minunată explorare a experiențelor spirituale ale copiilor, în care este folosit o mare parte din materialul lui Hardy discutat în această carte.

Rosenblum, Bruce și Fred Kuttner, Quantum Enigma: Physics Encounters

Consciousness, New York, Oxford University Press, 2006.

Russell, Peter, From Science to God: A Physicist's Journey into the Mystery of Consciousness, San Francisco, New World Library, 2004.

Schrödinger, Erwin, What Is Life? With Mind and Matter and Autobiographical Sketches (Canto Classics), Cambridge, Cambridge University Press, 1992.

Schwartz, Stephan A., Opening to the Infinite: The Art and Science of Nonlocal Awareness, Buda, TX, Nemoseen Media, 2007.

Sheldrake, Rupert, Science Set Free: 10 Paths to New Discovery, New York, Deepak Chopra Books, 2012.

Singer, Thomas, The Vision Thing: Myth, Politics and Psyche in the New World, New York, Routledge, 2000.

Smith, Huston, The Way Things Are: Conversations with Huston Smith on the Spiritual Life, Edited by Phil Cousineau, Los Angeles, University of California Press, 2003.

Smoley, Richard, The Dice Game of Shiva: How Consciousness Creates the Universe, San Francisco, New World Library, 2009.

_____ Hidden Wisdom: A Guide to the Western Inner Traditions (with Jay Kinney), Wheaton, IL, Quest Books, 2006.

_____ Inner Christianity: A Guide to the Esoteric Tradition, Boston, Shambhala, 2002.

Smoley este un ghid crucial despre tradițiile antice și despre cum o mai bună înțelegere a acestor tradiții ne poate face viața mai plină de sens în zilele noastre.

Stevenson, Ian, Children Who Remember Previous Lives: A Question of Reincarnation, Rev. ed. Jefferson, NC, McFarland, 2001.

Sudman, Natalie, Application of Impossible Things: A Near Death

Experience, Huntsville, AR, Ozark Mountain, 2012.

Una dintre cele mai uluitoare și mai semnificative experiențe în pragul morții relatate vreodată.

Sussman, Janet Iris, The Reality of Time, Fairfield, IA, Time Portal, 2005.

_____ Timeshift: The Experience of Dimensional Change, Fairfield, IA, Time Portal, 1996.

Talbot, Michael, The Holographic Universe, New York, Harper-Collins, 1991.

Tarnas, Richard, Cosmos and Psyche: Intimations of a New World View, New York, Plume, 2007.

_____ The Passion of the Western Mind: Understanding the Ideas That Have Shaped Our World View, New York, Ballantine Books, 1993.

Tart, Charles T., The End of Materialism: How Evidence of the Paranormal Is Bringing Science and Spirit Together, Oakland, CA, New Harbinger, 2009.

Taylor, Jill Bolte, My Stroke of Insight: A Brain Scientist's Personal Journey, New York, Penguin, 2006.

TenDam, Hans, Exploring Reincarnation, traducere de A.E.J. Wils, Londra, Arkana, 1990.

Tompkins, Ptolemy, The Modern Book of the Dead: A Revolutionary Perspective on Death, the Soul, and What Really Happens in the Life to Come, New York, Atria Books, 2012.

Traherne, Thomas, Selected Poems and Prose, New York, Penguin Classics, 1992.

Tucker, J.B., Life Before Life: A Scientific Investigation of Children's Memories of Previous Lives, New York, St. Martin's Press, 2005.

Uždavinys, Algis, The Golden Chain: An Anthology of Pythagorean and

Platonic Philosophy, Bloomington, IN, World Wisdom Books, 2004.

Van Dusen, Wilson, The Presence of Other Worlds: The Psychological and Spiritual Findings of Emanuel Swedenborg, New York, Chrysalis Books, 2004.

O carte extrem de bine scrisă despre lucrările adeseori dense și dificile ale lui Swedenborg și despre implicațiile vieții și operei acestuia.

Van Lommel, Pim, Consciousness Beyond Life: The Science of Near-Death Experience, New York, HarperCollins, 2010.

Alt clasic modern.

Von Franz, Marie-Louise, On Death & Dreams, Boston, Shambhala, 1987.

_____ Psyche and Matter, Boston, Shambhala, 2001.

Walker, Benjamin, Beyond the Body: The Human Double and the Astral Planes, Londra, Routledge & Kegan Paul, 1974.

Weiss, Brian L., Many Lives, Many Masters, New York, Fireside, 1988.

Whiteman J.H.M., The Mystical Life: An Outline of Its Nature and Teachings from the Evidence of Direct Experience, Londra, Faber & Faber, 1961.

_____ Old & New Evidence on the Meaning of Life: The Mystical World-View and Inner Contest, Londra, Colin Smythe, 1968.

Wigner, Eugene, „The Unreasonable Effectiveness of Mathematics in the Natural Sciences“, în Communications in Pure and Applied Mathematics 13, nr. 1 (1960).

Wilber, Ken., ed., Quantum Questions, Boston, Shambhala, 1984.

Wilson, Colin, Afterlife: An Investigation, New York, Doubleday, 1987.

Yeats, William Butler, The Collected Works of W.B. Yeats, Volume III:

Autobiographies, New York, Touchstone, 1999.

Zukav, Gary, The Dancing Wu Li Masters, New York, William Morrow and Company, Inc., 1979.

_____ Seat of the Soul, New York, Fireside Press, 1989.